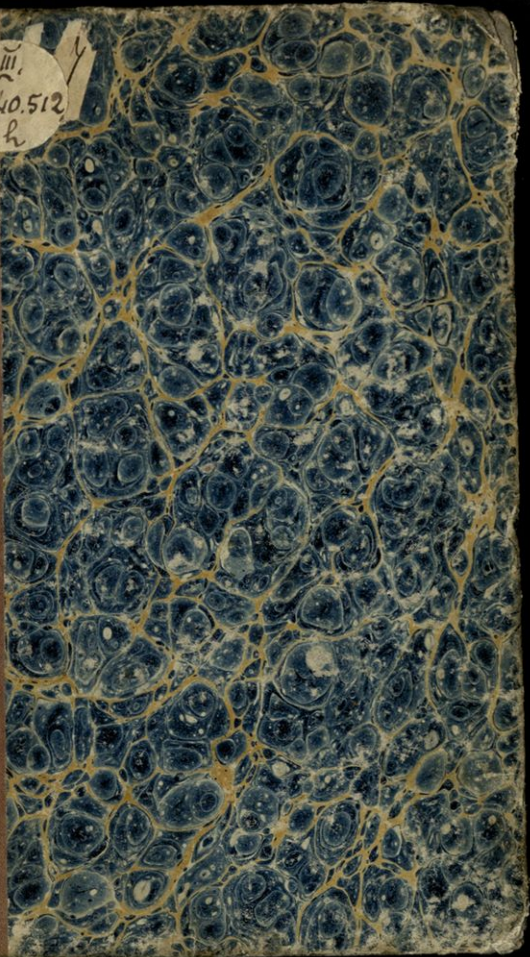

III.
M. 20.512
h

40.512, III. M. L.

Podaril g. Ivan Robida
v Gubčani l. 1885.

F. Lencic

$\frac{7}{II}$ 1896.

for Louis

to the

of the

of the

of the

of the

n° 5

Bogočastje

sv. katolske cerkve.

Sploh koristno podučenje

č e z

cerkvene čase, kraje, sprave, opravila
ino osebe po njihovem bogoslužnem po-
menu i namenu.

Spisal in založil

Dr. Jož. Muršec,

učitelj verozakona v st. mestjanski učilnici v Gradcu.

Velja lepo-zvezano:

v usnjenem robu s srebrnim napisom 33 kr. sr.
v platnenem robu 30 kr. sr.

V Gradcu 1850.

Papir i natis od Lajkamovih naslednikov.

III M h
40512

Št. 796.

Nazočo knigo: „Bogočastje sv. katoliške cърkve,“ ktera cerkveni obred prikladno uči in razlaga v pobožno obudjenje mladine ino ljudstva, poterdi ino odobri

Sekovsko knezovladiško večje v Gradcu 4. ma-
lega travna 1850.

Jož. Kramer s/r
stolni prošt.

Ognjoslav Weinhandl s/r
tajnik.

Nadam se, da tota sicer drobna pak
sitno nadeta knjižica veliki potreboči v okom
pride, ino mnogim vstreže, ker reči razjasnuje,
ktere prav razumeti je vsakemu vsikdar do-
bro ino koristno, v sedajnih časih pak
silno potrebno.

030044850

U v o d.

A) Zvunajna služba božja je človeku prirojena potreba.

Prigovor že pravi: „Kar je v sercu skrito, bode vse očito.“ To je terda istina. Človek je tako stvarjen, da pride vse nazóči, kar se znotri v njem zbudi in godi. Duša in telo, iz katerih obstoji, ste si v tako tesni zavezi, da vse, kar jedno zadene, tudi drugo doletí, ino se na njoj razvidno prikazuje — če se človek navlažé ne potají. To nam poterdjuje dovolno vsakdanjih prikazov. Postavim, če kaj dušo razveseli, se svéti človeku veselje iz jasnega obličja ino iskrečih oči; pobije mu kaka žalost serce, je tudi ves pogled, glas ino obraz otožen ino turoben; poletí nas jeza, se lice mahoma porudeči ali pobledi; popade nas strah ali groza, strepeče vse telo, vlasje se verhočé ino so včasi naglo vsi séri i. t. d. u vsaki reči ino povsodi.

Postavim, če se nam dober prijatelj bliža, se mu že od daleč milo nasmejimo ino se s njim serčno rokujemo; srečamo visoko spoštovanega gospoda ali dobrotnika, se odkrijemo, ponižno naklonimo ino še mu clo roko poljubimo. Ino vender ne obstoji pri-

jateljstvo v rokovanju, ne spoštovanje ino hvala v naklonu, temoč v serčnih občutkih. Pa kakor od samega sebe ino skoro nevedoma pridajamo ta zvu-najna znamenja.

Kakor vidimo, je tedaj telo, tako rekoč, ogle-dalo duše; zvonajno obnašanje razkriva znotrajno življenje, nevidne občutke. Tako pa tudi na opak. Terpi telo bolezen, glad ino druge težave, je občuti tudi duša. Njena jasnost, radost ino živahnost pre-mine; duša je očividno pobita.

Kar pak je v posvetnem ino vsakdanjem pri-rojena potreba, je ino velja tudi v duhovnem ino cerkvenem.

Človek, kateri k obilni zastopnosti pride, spozna ino občuti skoro, da se ni je mogel ne od samega sebe spočeti, ino da bi se ne mogel ne od samega sebe preživiti. Od vsih strani vidi svojo moč preslabo, čuti svojo vsestrano odvisnost. To spoznavši se zavě, da mora nad njim kdo višji, vsegamogočni in dobrotljivi kraljevati, kateri ga je stvaril, kateri ga živi ino ohrani; čigav tedaj je ino čigav tedaj tudi biti mora; t. j. človek, kateri samega sebe prav spozna, mora neobhodno v Boga vërjeti, njegovo vsegamo-gočnost, milost ino preveno pomoč proti sebi čutiti, njega ponižno ko svojega gospoda moliti ino mu vse česčenje, hvalo ino ljubezen iz globočine svojega serca dopernašati. Zraven mu vëst sv. božjo voljo razodeva in pravi, da mora Bogu pokoren biti. Zapo-padek vseh teh resnic ino občutkov se pravi vëra,

ino sicer znotrajna vera, ki je tedaj vsakemu prirojena in sv. dolžnost.

Vemo pa, da je človeku (ko duhovnopočutnemu bistvu) prirojeno, da pride nazoči, kar je znotri, ino da na jezik gre, kar v sercu je. Za tega voljo mika človeka ino on si tudi prizadeva svojo znotrajno vero razvidno razodevati na telu (da naj tudi ono svojemu gospodu služi); kar na mnogoverstne načine stori.

Tako postavim, če si čudovitni svet pregledujemo, se nam serce zavzeme nad božjo vsegamogočnostjo, modrostjo ino dobroto, ino veseli mu zapojemo čast ino hvalo. — Premišljujemo same sebe, spoznamo svojo slabost ino nemoč, sprevidimo, da nas le božja dobrota živi ino redi, ter se pred večnim Bogom pohlevno ponižamo ino tomu v očiten dokaz kleknemo, povzdignemo pobožno oči proti sv. nebesom ino premilega Boga lepo hvalimo ino prosimo. — Si pomislimo, da smo se proti Bogu, od kterega nam vse dobrote prihajajo, nedostojno, nehvaležno ino nepokorno obnašali ino tako našega premilega očeta dostakrat razžalili, nas obleti stid, kes ino bridka žalost, ino mi pobesimo oči, klukamo na persi ino molimo za odpušenje ino smilenje, kakor mitnik (colnar) v templu.

Na takošne ino podobne načine razodeva človek razvidno, kar znotri čuti. Nazočevanje znotrajne vere se pravi bogočastje ali zvunajna vera, zvunajna služba božja, ktera pa le takrat kaj velja, kader resnično iz znotrajne izvira t. j. iz žive

věre, upanja, ljubavi, ponižnosti, častljivosti, pokornosti, zahvalnosti i. t. d.

Takšo zvunajno službo božjo najdemo od prvih starišev skozi vse věke ino kraje ino pri vseh, tudi naj bolj sirovih narodih, kar je nezavdarljivo svedočtvo, da je človeku prirojena potreba, inace nebi vsi bili v tem složnih misli.

B) Zvunajna služba božja je nam tudi zapovedana.

Kar nas Bog po prirodi uči, uči nas tudi izgled ino zapověd našega presvetega zveličara ino sv. cerkve. Ino sicer

1. Jezus spolnuje sam mnoge judovske običaje; postavim, se posti 40 dni; hodi k navadnim obhajilom v Jeruzalem; se da od Ivana kerstiti; ne uči pred svojim tridesetim letom i. t. d.

2. mnogi običaji so mu po volji; postavim, da mu Magdica s dragim mazilom noge pomazili; da mu ljudstvo na pot vejic natrosi ino oblačil razgerne i. t. d.

3. vpelja Jezus mnoge običaje v svojo sv. věro; postavim, izročivši svojim učencem oblast věrne grehov odvezovati di hne nad nje; veli tiste kerstiti, kteri bodo v njega věrovali; prida vsakemu svetstvu (sakramentu) sv. običaje; ne ozdravi skoro nikogar brez zvunajnih znamenj. Tako p. naredi testo iz praha ino slin ino namaže slepemu trepavnice; si oslini perst ino se dotekne ušes ino ustnic mutoglu-

hega, da začuje ino pregovori; na druge položi svojo sveto roko i. t. d. Sednoj besedoj, Jezus vpelja pri svoji vëri takšo službo božjo, ktera, kakor ima biti, celega človeka (duhovno občutnega) obseže ino mu pomaga svoje znotrajne pobožne občutke dostojno nazočiti ino nje skozi to še bolj oživiti ino okrëpiti — pri sebi ino pri drugih.

Zvunajna znamenja ino sv. obiçaji so tedaj Jezusu celo po volji; ino če on tërja „Boga v duhu ino resnici moliti“ ino če Jude graja rekoč: „To ljudstvo me časti samo s jezikom, serce ne vë nič za me,“ jih ne graja zato, da Boga tudi s jezikom ino sv. obiçaji častijo, temoč zato, da v sercu in duhu ne občutijo i ne iščejo, kar zvunač razodevajo — krivo mislë, kakor da bi že zvunajšina sama Bogu dopadljiva bila, tudi brez serčne pobožnosti.

Takoršna služba božja je prazno hinavstvo ino svetohlinstvo, ktero bi Jezus na kerstjanih ravno tak zaverigel, če bi jo brez žive vëre opravljali.

Po izgledu ino zapovedi svojega nebeškega spočetnika Jezu Krista se je vseli ravnala sveta mati katolška cerkva! Iz ene strani je zvesto ohranila vse sv. obiçaje, ktere je on sam vpeljal; iz druge je po oblasti od njega sprejeti ino v njegovem duhu nove vpeljala ino po takem lepo doversila sv. cerkvenoletni venec katolške službe božje, kteremu je Jezus sam spočetnik.

Cerkva t. j. apostoli ino njih nasledniki, vladiki so nektare teh obiçajev, ki so primerni bili, jemali

od Judov ino paganov (malikovavcev). Zakaj oboji niso zato imeli zvonajne službe božje, da ker Judje ino pagani bili, kakor jih mi nimamo za tega del, ker smo kerstjani, temoč zato, ker smo mi ino oni ljudje, katerim je prirojena potreba znotrajne misli v vidnih občutljivih znamenjih nazočevati.

C) Korist zvonajne službe božje.

Kar Bog človeku vstvari, kar Jezus ino mati cerkva veli, mora za nas koristno biti.

Korist je dvojja, edna za nas, druga za bližne.

1. vidno nazočenje znotrajne pobožnosti jo povzdigne ino okrēpi pri nas samih.

Toga se hitro prepričamo, če na sam se pazko imamo. Mi ne občutimo samo, da nas prav serčna pobožnost ino hvaležnost skoro sili si pokleknuti ino roke ino oči proti milemu Bogu povzdignuti, temuč to storivši občutimo, da bolj živo, serčno ino pobožno molimo, hvalimo ino prosimo.

2. naš očitni izgled obudi v drugih pobožnost ali jo pomnoži ino okrēpi. P. vidi kdor koga drugega prav serčno moliti, se občutljivo tudi v njemu neka pobožnost vname ali bolj oživi. — Taka je tudi povsodi v posvetnih rečeh. P. kdor veliko bolečino ali žalost občuti, se začne jokati. Joč razodene žalost. Ali bolj se joče, teže ga iz prvega stane, počasi pa lože. Zato rečejo: Naj se le izjoče. Kdor pa ga vidi, ima v smilenje s njim, mu pomaga, ali mu nečimeren joč zamēri.

Č) Dolžnost k zvonajni službi božji.

Ker nam je ali od Boga prirojeno, od Jezu Krista ino cerkve naročeno, nam ino drugim koristno, če svoje znotrajne občutke, svojo znotrajno vero očitno razodevamo, lahko vsaki spozna, da je tudi sv. dolžnost svojo vero razvidno nazočevati pred seboj samim ino pred drugimi, kakor Jezus zapove: „Dajte svojo luč svetiti pred ljudmi, naj vaša dobra dela vidijo ino nebeškega Očeta hvalijo.“

Bi se zdaj kdor znajšel ino terdil, da mu zvonajščine ni treba, se slobodno sumi, da tudi nima znotrajne vere.

D) Sredstva za zvonajno službo božjo.

Sredstva ali pripomoči, s kterimi lahko sv. vero razodevamo, so različne ino mnogoverstne:

1. beseda. Ona nam služi, če Boga molimo, ali druge učimo, kar nam samim svetega v sercu gorí ino živi.

2. telesno obnašanje. Ono podpira besedo, ali razodeva samo za se, kar je v sercu. P. če kdo celo tiho oči ino sklenjene roke proti nebu povzdigne, vidimo očitno, da Boga moli ino prosi; če pa zraven svojo prošnjo glasno moli, še to bolj razločno vemo.

3. zala, čedna oprava (obleka) v službi božji. Ona razodeva veliko spoštljivost, ktero do Boga znotrah čutimo.

4. umetnost v službi božji. Ona nam vtelesi nebeške reči v dostojnih skoro rajskih slikah, ktere dušo in serce k nebesom povzdigujo.

5. vsa narava ali priroda. Ona nam da iz edne strani orodje ino kraje (torišča) za službo božjo; p. cerkve, sveče, križe i. t. d.; iz druge pak občutljiva znamenja v očitni izraz sv. vere; p. vodo, sol, kadilo, pepel i. t. d.

6. čas v službi božji. Živí v nas sv. věra, nam posvečuje tudi čas, v kterem mi živimo. Ona nas namreč vabi ino priklanja, da si izvolimo ino odločimo svete čase ino dneve (praznike, svetke), o katerih pobožno obhajamo nebeške resnice ino spomine s. prigodeb.

Tako n. p. nam nazočuje cerkveno leto v svojih sv. časih ino svetkih — kakor v prehajočih slikah — od konca do kraja našo odrešitvo, ino ni věre, ktera nebi imela sv. časov. Judi, Gerki, Rimlani i. t. d. so je imeli.

7. sv. svetstva, od Jesu Krista postavljena ino s milostjo božjo obdarjena. Njih vidljiva znamenja govorijo ino odkrivajo velike resnice naše vere. Pravi nam 1. sv. kerst, da moramo grehov očiščeni biti ino se v trojno jedinem Bogu preroditi; pravi nam 2. sv. poterda, da se moramo v Božjem Duhu vterditi; če bi pak po naši slabosti zagrešili, nam pravi 3. sv. pokora, da se moramo spet s Bogom spraviti; se 4. bolj zvesto s njim sediniti ino okrepiti s nebeškim kruhom v sv. obredi. 5. mešni

sv. red ino 6. sv. zakon nas uči, da moramo v božjem imenu mešni ino zakonski stan začeti ino preživeti; v njegovem imenu tudi vse bolečine preterpeti ino smertne bridkosti, veli 7. posledno olje. Ino kaj sv. svetstva tak očitno govore, k tomu podélijo po preblagi volji Jezusovi skrivoma tudi primerno pomoč ino milost ino so za nas prava lestvica Jakopova, po kateri človek k Bogu gor ino Bog k človeku dol vhaja.

8. sv. blagoslovi ino posveti pravijo, da je dobro ino zveličavno tudi inda Boga milosti prositi, se njemu priporočati ino vse v njegovo čast posvečevati.

9. sv. daritva ali sv. aldov. Daritva je resnična podoba znotrajne ino živo oserčje zvunajne službe božje, ino je tak stara ko vëra sama, toraj tak stara, ko človečki rod. Zakaj berž ko človek spozna (str. 2), da je ves ino s vsim od premilega Boga, občuti tudi, da mora ves njegov biti, ino da je dolžen se vsega Bogu, svojemu gospodu izročiti. Tak je bil prvi človek prostovolno, s dušoj i telom tako rekoč sam rad dar božji. To sv. dolžnost, ves božji biti, še je tudi po nesrečni pregrehi spoznal, pa vred bridko čutil, da je zdaj pred naj svetejšim in naj pravičnejim Bogom, ktere ga je zatajil, nevredna, zaveržena stvar na duši in telu, ktero še le božja milostivost živo zderži in redí. Ojstri glas božji: Adam, kaj si storil? mu v vesti zakriči; groza, kes, žalost ga prešine, pa tudi ponižna, iskrena želja

se zopet s premilim Bogom spraviti — in milostivi Bog mu da in oživi upanje na odrešenika, na srednika in vseja tak blago seme prihodne cerkve. Med tem pa se Adam ne podstopi v svoji nevrednosti k Bogu pogledati ali se njemu približati in rad bi zdaj samega sebe vničil, prestvaril in potem novo življenje začel po sv. volji božji. Ker pa tudi toga ne premore tako, ko bi rad, vzeme katero drugo reč ali stvar božjo ino jo mesto sebe gospodu Bogu daruje s ponižnim, skesanim, spokorjenim, zahvalnim in ljubeznim vnetim srcem. Ti dar pak vkonča, bodi si, da ga vmori, sežge, raztori ali razlije, zato, da s tim očitvidno pokaže; a) kar je bil sam pred pravičnim, svetim Bogom zadolžil za svojih pregreh voljo; b) da ga le božja milostivost zderži in c) da ga le nedolžna in sv. daritva s Bogom zopet spraviti zamore.

Očivestno je tedaj, da je človeku po storjenem grehu namestna daritva prirojena potreba in gotovo že je Adam daroval, dasiravno to le od njegovih sinov Abelna in Kajna beremo.

Ravno to beremo od Noa, Abrahama, Jakopa od Izraelskega ljudstva in clo od malikovavskih narodov, kateri so že bili prišli ob vèro v pravega Boga.

Dokler je cerkva le edno rodbino ali pleme obsegala ali tudi več pa v edno sedinjenih rodbin, je po prirojenem redu, pravici in dolžnosti njeni gospodar ali starešina v imenu vsih daroval, s njimi

molil, je Boga učil in po takem po volji božji prirojeni srednik bil med njimi ino Bogom; komur je Bog tudi naj preje govoril in svojo voljo oznanoval. Tak je Noe pred potopom vse ljudstvo k pokori klical, po potopu pa za se in vse svoje otete zahvalen dar dopernesel in zraven gotovo prosil, da premili Bog nebi več ljudi tak strašno kaznoval.

Ali skoro se ta starešinska čast in sv. dolžnost bolj uzviša in razširi. Melhizedek se v sv. pismu že očitno imenuje: mešnik naj Višjega (Boga). Abraham sam se mu nakloni, da ga blagoslovi, in mu desetino odrajta. Tudi njegovo darilo: kruh in vino je znamenito, ker sv. mešno daritvo nazočuje. Mojzes, izvoljeni služebnik božji in vojvoda Izraelskega ljudstva postavi že vlastnega višjega mešnika, Arona, svojega brata, njegove sine pa mešnike, odloči vesolno pleme Levi za duhovno službo in prepovē drugim pod smertjo se službe božje podstopiti Num. 3. Vso službo božjo in zlasti daritvo, ki je njeno oserčje, pa zavkaže svečeno obhajati in jo obdari s različnimi sv. običaji v očitni izraz znotrajnih resnic. Tak je moral dopernesen dar biti nedolžen in bez madeža, p. jagne belo ko sneg, kar kaže, da je presvetemu, naj pravičnejšemu Bogu le čisti, pohleven, nedolžen dar primeren, ker se mu le takoršno serdce dopade.

Pri nas katoliških kerstjanih je sv. meša ino v njoj daritva samega Sina božjega oserčje službe božje, je njena nebeška danica, ktera naj lepše go-

vori, svēti, greje, ino oživlja. Je tudi obilno ino veličansko oskerbljena od kraja do konca s prekrasnimi običaji, kateri peljajo serce ino dušo gor ino dol kakor po stopnicah na oljsko goro ino pred obličje živega Boga, kteremu se Sin človeški alduje.

S tim več mora tudi pri nas biti in je vlasten duhoven stan s raznimi razredi, ki jo dostojno opravlja.

E) Sv. običaji.

Ta devetera sredstva lahko na različen način rabimo ino tedaj lahko tudi vero na zelo različen način razodevamo. — Že u vsakdanjem življenju vidimo, da se črez tisto reč jeden čisto inace veseli, čudi, serdi, straši i. t. d. kakor kateri drugi; inace izobraženi, inace sirovi; inace Azianci, inace Evropejci; ja clo tisti človek čuti ino nazoči drugokrat ali pozneje črez tisto reč dosta drugače svoje veselje, zavzetje, žalost — kakor pervikrat.

Po takem se lahko vera po sto ino stoteri različnosti razodeva. Bi pak to vsaki po svojem storil, bi delala ta bezbrojna različnost v občni službi božji veliko zmešnjavo, zmoto ino smeh.

To pomotno ino zaderžno različnost odvernuti so cerkveni predstojniki, sv. vladiki ali škofi po oblasti sprejeti od Jezu Krista tiste znamenja ino načine (šege) odločili, kterih se imamo vsi poslužiti pri občni službi božji v nazočenje svoje vere. Takoršne imenujemo cerkvene ali sv. običaje. P. znamenje sv. križa, poškrapljanje s posvečenoj

vodoj, okajanje s kadilom i. t. d. Katere običaje pak cerkva vërnim na zvoljo pusti, imenujemo p o b o ž n e običaje. P. si pokleknuť, na perse terkati, oči i roke kviško povzdignuti i. t. d.

Posamesne od cerkve določene znamenja ino šege, ktere k enemu ino tistemu cerkvenemu opraviľu ali činu slišijo, p. k sv. kerstu, se imenujo njegovi sv. običaji, vsi vkup pak njegov obred. P. obred sv. kersta, obred sv. zakona, obred sv. meše i. t. d.

Vsi sv. običaji pak, kterih se cerkva pri vseh svojih opraviľih posluži, se imenujo b o g o č a s t j e, ali z v u n a j n a s l u Ź b a b o Ź j a. Kdor obrede opraviľja je obrednik, nauk črez nje je obredoslovje.

Pri odločevanju ali vstanovľjanju sv. običajev so zraven posamesni vladiki gledali in skerb imeli na sosebne potrebe ino navade raznih krajev. To je vzrok, da so po raznih škofijah nekteri sveti obredi nekaj različni. Vender gre vsem jednaka čast — ino tudi tu velja, kar drugod prigovor veli: „Živi v Rimu po Rimskem načinu, v drugih krajih po njih običajih.“

Nekteri sv. običaji imajo dvoji pomen; jeden je bolj očitien, drugi bolj skriven. Tako pomeni priŹgana sveća luć sv. vëre, v skrivnem pomenu pak Jezu Krista, kteri je prava luć naše duše. Pepel (na pepelnico) pomeni naj preje smert ino strohljivost, bolj skrivno pak pokoro. Pastirska palica v škofovski roki pomeni njihovo oblast črez vërne, bolj skrivno pa oblast Jezu Krista, kteri je naš pravi pastir i. t. d. Na to je dobro paziti, da se kaj krivo ne razumi.

F) Cerkveni način govoriti.

Sv. pismo ino cerkva rabi tudi besede mesto v naravnem rada v sličnem pomenu, t. j. ona upotrebuje besede, ktere kaj posvetnega ino telesnega pomenijo, za nebeške ino duševne reči — ino govori po takem s nami po človeško-otroški šegi.

Tako p. pomenijo besede: Bog vidi, Bog čuje, govori, se serdi i. t. d. nekaj čisto drugega ko v slabem naravnem ali posvetnem pomenu.

„Bog se je shajal s ljudmi ko dober oče“ t. j. on se je jim dal spoznati. „Bog jim naredi obleko“ t. j. jim da zastopnost si jo napravljati. „Nebeško kraljestvo“ „kraljestvo božje“ pomeni večkrat nauk ino cerkvo Jezusovo, večkrat večno zveličanje. „Je vaše oko svetlo, bode vse vaše telo svetlo“ t. j. če vaš razum vse dobro spozna, lahko vete vse prav storiti. „Dajte svojo luč svetiti“ t. j. pokažite svojo vero — namreč v krepostih ino dobrem djanju. „Kdor v mene verje, ne bode vmerl vekoma“ t. j. na dušnem življenju ali milosti božji i. t. d. i. t. d.

Dostakrat se povč vzrok mesto posledka ino na opak P. „delajte si prijatele s krivičnim bogastvom“ t. j. s bogastvom, ktero rado v krivico zapelja. Prirojeno zlo se imenuje prirojen greh, ker iz greha po rodu izvira ino spet k grehu draži.

Silno treba je toraj dobro razumeti pravi pomen cerkvenih besed, da se duhovno, nebeško ino neskončno ne zmeša s telesnimi, posvetnimi ino tesno

obmejašenimi rečmi ino smisli. Zakaj to bi čiste resnice sv. vere pogerdilo ino v krivo vero prerodilo.

Jednake razsodnosti je treba pri tolmačenju slik in podob, kedar duhovno nazočujejo.

G) Dogodbina sv. običajev.

Iz prvega je bilo v službi božji malo sv. običajev, nekaj zato, ker je cerkva še le v početku bila, nekaj pa za voljo silnih pregonov, kateri so nad njo vihrali. Vbogi kerstjani so morali, da bi jih grozovitneži ne zvedili, se skrivoma k službi božji shajati v kaki kleti, hosti, votlini ino to še po noči. V ti hudi stiski ni bilo mogoče vsake velike resnice svečeno obhajati ino službe božje sploh tak obilno okinčati, kakor si pobožno serce to poželi.

Od kar pak so rimski cesarji se k keršanski veri spreobrnuli; kar je ona malikovavstvo premagala; kar so pregoni vtihnuli ino kerstjani ljubi mir dobili, so radostni svojo sv. vero pred celim svetom razodevali ino jo ko rajske cvetlice u vse življenje vpletali. Odsihmal je obilna krasota ino dragocena ličnost kinčala ino lepotila zvunajno službo božjo.

Če pak so ravno svikdar vse sv. običaje, ktere so apostoli sami ali apostolski možje vredili, iz spoštljivosti do njih povsodi sprejeli, so vender perve večke pri raznih cerkvah v večih rečeh različni obredi bili. Okoli desetega stoletja so pak vsi zahodni kerstjani iz vekšine bogočastje rimske cerkve sprejeli,

rekoč, naj bi tisti, kateri so složni v ednoj veri v ednega Boga in vsih očeta, tudi iz večšine složni bili v bogočastju.

V bogočastju ali v službi božjoj sv. katoliške cerkve podučiti, je namen te knjige. Ona tedaj razlaga:

1. cerkvene čase.
2. cerkvene kraje.
3. cerkvene sprave.
4. cerkvena opravila in zmes v njih
5. cerkvene osebe.

Pervo poglavje.

Cerkveni časi.

Kakor kerstjan k dvojemu svetu spada po telu k vidnemu, po duši k nevidnemu, tako tudi svoje skerbi ino opravila po dvojem letu ravna, posvetne po posvetnem ali sončnem, duhovne po cerkvenem letu.

Posvetno leto ima sonce za svoje središče, katero zemlja obteka, ino po veči ali manjši dalini od njega razdéli svoj obtek v štiri letne čase, katerih vsaki njoj svoje posebne dare prinaša.

Cerkveno leto ima za svoje sonce trojnojedinega Boga, kateri nas je stvaril, odrešil ino posvetil, ino razpade v tri sv. dobe, ktere nam vedno božje dobrote razodevajo. Perva, namreč advenska doba nam oznanuje ljubezen Boga Očeta, druga, t. j. vuzmena (velikonočna) ljubezen Boga Sina, tretja, t. j. binkoštna ljubezen Boga sv. Duha. — One nam s svojimi prazniki vsako leto vse prigodbe naše po Jezu Kristu spočete odrešitve poredoma pred oči stavljajo, da je lahko pregledavamo, kakor de bi je v pisani knigi prebĕrali.

Tri pa so temelne ino naglavne prigodbe našega odrešenja: 1. včlovečenje Božje besede v Jezu

Kristu; 2. njegovo vstanjenje od mertvih; 3. posvečenje od sv. Duha. Veseli ino hvaležni obhajamo prvo o božiču, drugo o veliki noči (vuzmu, letnicah), tretjo na duhovo. One nas preveno večnih resnic učijo, iz katerih naše zveličanje izhaja, ino glasno opominjajo, kar se po duhovnem načinu v nas zgoditi mora, ako hočemo odrešenja deležni biti ino zveličanje doseči; opominjajo nas namreč, da se Božja beseda Kristus Jezus tudi v nas kakti včlovečiti, nas iz grešnega življenja k novemu obuditi ino preroditi ino s sv. Duhom razsvetliti ino navdati mora.

Sončno leto se začne 1. prosenca, zato ker po zimi skrito sonce odsihmal spet lepo prisija. Cerkveno leto, ktero ima Boga za svojo dušno sonce, se začne s adventom, t. j. s časom došasti ali prihoda Jezusa Kristusa, zato ker se je trojnojedini Bog še le po prihodu Jezusa Kristusa obilneje razodel ino svet veselo razsvetil s nebeškoj lučjo večne resnice. Za tega del naj bo v pregledu cerkvenega leta tudi začetek našega premišljevanja:

I. Advenska doba.

Advent se začne s prvojo advenskoj nedeljoj v tisti dobi sončnega leta, kader je v naravi (prirodi) vse pomerlo, ker hudi mraz ino mračne megle zemljo sploh pokrivajo. Ravno taka se je ljudem na duši godila, dokler jih nije Kristus Jezus odrešil. Smertna tema nevere, zmote i pregrehe je ljudi obdajala,

redki pravični pa so milo zdihovali po odrešeniku. Bil je sicer odrešenik že prvim starišem mahom po storjenem grehu obečan, ali vendar je štiri jezer let pred njegovim prihodom na zemlji preminulo, ino ti čas se pravi mesianski ali starozakonski advent, v katerem je svet pričakoval ino se pripravljaj na včlovečenje, na prihod obljubljenega zveličara na zemljo.

V spomin temu 4000 let terpelemu adventu obhajamo katolški kerstjani cerkveni advent skoz 4 tjedne ino se v njemu pripravljamo na presveto božično obhajilo ino na duhovni prihod milega odrešenika, na njegov porod v naši duši. Zraven zmisljmo na pobožne žele ino mile zdihleje starovernih sv. očakov, prerokov ino vsih Bogu zvestih duš, ino s njimi vred prosimo: „Rosi nebo, da pravičen i. t. d.”

Mati cerkva sleče ti čas ves svoj kinč in lišp, ogerne svoje služebnike ino oltare v modro pokorno bojo (barvo)(str. 72. d), prepove veselo petje, napove post ino so vsim, kar tukaj vravna, opominja verne k ponižnosti, ožalki, esu, pokori, ino obuja s. poželjenje po duhovnem prihodu Jezu Krista.

Posebno lepe so cerkvene molitve v advenskih nedelah. Cerkva prosi za blag prihod J. K. ino njegov milostivi porod v našem sercu. Bliže je ti prihod, tim serčnejše so njene molitve; naj milejše so zadnji teden pred Jezusovim rojstvom.

Ali v duhu glede na obljubljenega sina božjega se cerkva pred vsem častno spomni njegove s. matere in

njenega začetka. Verjetno nji je, da bode Bog tisto preblago, čisto devico, ktero je iz vseh devic mater svojega naj svetejšega sina izvolil, že od prvega začetka v svojo milost sprejel ino jo madeža prirojenega greha (zla) oprostil, kar se tudi iz pozdrava arhanjgelovega kaže: „Milosti si polna, Gospod je s teboj.” Luk. 1. 18. In toto svoje pobožno mnenje obhaja cerkva 8. grudna s svetkom čistega spočetja Blažene Device Marije.

18. grudna pa se obhaja spomin pričakanja Marijinega poroda ino sv. poželenja, v katerem so se Jožef, Elizabeta ino drugi obveščeni njega veselili, ino ravno od tega dne so njene prošnje polne preserčnih želj ino sv. zdihlejev po zveličaru, ktere milo izreče v tako zvanih sedmerih O:

17. decembra.

O ti Modrost, ki si se zvila

Iz ust Boga naj vikšega,

Po svētu celem se razlila,

Ki močno, milo vladaš ga:

O pridi, pridi le beržčas,

In uči pot modrosti nas.

18. decembra.

O Bog! ti vižar Izraela

Si k Mojzu z ognja govoril,

No tvoja moč je zagromela,

Kdar on zapovdi je dobil:

O pridi, pridi le beržčas,
In s roko reši močno nas.

19. decembra.

O koren Jese ti, ki dani
Narodom sveta v znamenje sí,
Molili bodo te pagani,
Pred teboj kralji vmolkнули:
O pridi, pridi le beržčas,
In skoro reši grehov nas.

20. decembra.

O Kluč Davida! kar odpiraš,
Kdo more drugi to zaprét' ?
Kar Izraelski kralj zapiraš,
Kdo more drugi to odprét' ?
O pridi rešit le beržčas
Iz ječe, smertne teme nas.

21. decembra.

O ti Jzhod, kater razlijaš
Z nebes svetlobe večne žar,
Kak sončna luč po sveti sijaš,
Pravico daš za božji dar:
O prid', razsveti le beržčas
Sedeče v smertni temi nas.

22. decembra.

O Kralj Hebrajev i paganov!
Vse tebe čaka, vse želi,

Z obujh postaviš hram Kristjanov
 Na se, ki vogeln kamen si :
 O prid' človeka rešit ti,
 Ki gá iz ila stvaril si.

23. decembra.

O Kralj, naš zapovednik večni!
 Narodi ná te čakajo,
 Zveličar v tebi vsi so srečni,
 Ki ná te verno upajo:
 O pridi izveličat nas,
 Ker Bog ino Gospod si naš.

Advent ima tudi svojo posebno službo božjo, namreč zorenice ali svitnice; to so rane meše pred zoroj ali svitom na čast blažene device Marije. Pri zorenicah pojejo verni lepe pesmi: „Rosi nebo, da pravičen” ino „Češena si Devica” — si ponavljajo ino obudujejo sv. poželjenje starozakonskih očakov ino prerokov po zveličaru ino se veseli radujejo velike časti, na katero je večni Bog B. D. M. povzdignul, ker jo je mater svojega nebeškega Sina izvolil.

24. gruden, den pred Božičem, se veli sv. navečer ino je bila t. j. zapovedan post, zato de bi v adventu začeto pokoro, s kateroj smo se na prihod Jezusov pripravljali, dostojno sklenuli ino juteršnega presvetega obhajila vredni bili. Prav pametno je ti dan spominu prvih starišev sporočen na očivestno skazo, kakor je ravno za njihove pregrehe voljo zveličara potrebno.

V dosti krajih razširne Slovenie še sluje lepa šega, da na sv. návečer proti mraku pobožni mladenci, složno na štiri gerla sbrani, svečeno oblečeni, s krasnimi cimeri za klobuki za kak mali dar kolednic popevat pridejo, t. j. sv. pesem, v katerih vse razlagajo, kar se angelskega pozdravljenja, Jezusovega spočetja, rojstva ino detinstva dotiče. Takše sv. pesmi ponovljajo večer pred Štefanovim ino pred sv. 3 kralji. Za prvimi koledniki še pridejo radi drugi ino tretji, dokler zvon ne zapoje ino vernih kakor mili nebeški glas v cerkvo ne povabi k polnočnici, t. j. k péti meši, kder mati cerkva hvaležno obhaja tisto preblago noč ino uro, ktera nam je v Betlehemu zveličara rodila.

Dan pó toti sv. noči, 25. gruden, je božič, prevelik svetek, tako zvani v čast Boga včlovečenega v novorojenemu detetu Jezusu. Od kolednic se temu prazniku tudi veli, da so koleda.

Posebnost božičnega obhajila obstoji v tem, da mati cerkva ti svetekslednemu mešniku tri sv. meše Bogu sporočiti ino vernim trojo službo božjo služiti da: polnočnico, rano ino pozno, nam v podučenje ino premišljenje trojega rojstva Kristusovega: večnega iz Boga Očeta, časnega iz B. D. M. v Betlehemu, ino dušnega, po katerem se Jezus v duši vsakega kerstjana včlovečiti želi. To trojo sv. opravilo tudi spominja, kakor bi za preveliko dobroto ino skrivnost včlovečenega Sina Božjega nepreneho-

ma hvaliti, kakor bi brez prestanka za njegovo včlovečenje v naši duši moliti ino skrbeti morali.

Kder je več mašnikov, pojejo pred polnočnico duhovno molitev, ki se nji pravi juternica ino hvale (matutinum et laudes), kar je pripodoba, kakor so pobožni pastirje na Betlehemskih pašah to sv. noč prebudili. — Po mnogih deželah vlada vesela šega na sv. navečer hiše znotra s beršelnom ali smerečjem olišpati ino otrokom božičnico t. j. božično drevesce okinčati s lučicami, traki, pozlačnim sadjem i. t. d. naj bi njim v naliki (kipu) kazalo, da je novorojen Jezus, ki je za nas na drevesu sv. križa vmerl, naša dušna luč, vzrok ino začin preblagih, presvetlih nebeških daril.

Zaporedoma po božiču se obhaja častiti spomin trojih svetnikov: 1. sv. Štefana, prvega mučenca; 2. deviškega apostola Ivana, med apostoli izvoljenega ljubljenca Jezusovega; 3. nedolžnih, za Jezusa voljo pomorjenih otrok — ali pametva.

Oni so primeri vsih redov keršanskih svetnikov, namreč: 1. mučencev, 2. apostolov, 3. nedolžnih devic ino spovednikov; so trojo svedočtvo, kako se gospodu Jezusu verna zvestoba obvarje: namreč 1. s voljoj ino kervjoj; 2. s voljoj brez kervi; 3. s kervjoj bez volje. Svetijo se tikoma za božičem na poterdo Jezusove obljube: „Kder sem jas, bodo tudi moji služebniki.” Iv. 12. 26.

Ko je 8 dni preteklo, so Jezusa po zapovedi postave obrezali. Luk. 2. 21. Ako je ravno ta za-

poved Sina božjega ne obvezovala, se joj je vendar pohlevno podvergel. Obhajilo pa tote njegove perve pokoršine pade ravno v začetek posvetnega leta, na 1. den mesca prosenca; zato je ti den praznik. Zaupljivo se pri kraju leta v sv. božje roke priporočamo ino Boga serčno za milo pomoč ino blagoslov prosimo, kakor smo ga včeraj na koncu preteklega leta za vse nam podeljene dobrote lepo zahvalili.

Endrugom veselo, srečno novo leto željeti ino kakšo reč podariti, že je bila pred Kristusovem rodu stara navada. Kerstjani so se nji ne odrekli, toda so uzajemne dare v milodare za vboge premenili. Za tega voljo je zdajna mestna šega si oprostnice rešiti ino rešene denarje med vboge razdeliti ljubezni prvih kerstjanov prav primerna.

6. prosenca obhajamo praznik sv. treh kraljev, v slavni spomin, kakor so, kar še Jezus s svojimi stariši v Betlehemu bival, modri možjé, naj beržej učeni mešniki iz nektare sosedne juterne dežele, od presvete zvezde sprevedeni prišli novorojenega Jezusa častit, molit, in po tedajni šegi s dragimi darili darovat. Ker so po starodavni povesti mende trije bili, se ti svetek veli svetek sv. 3 kraljev.

Stara je pobožna šega si njihova imena na dveri zapisati dati, naj bi vsaki pogled na nje v našem sercu željo ino prošnjo obudil, da bi tudi nas nebeška luč svete vere po vsem potu našega življenja tako milo k Jezusu ravnala, kakor sv. 3 kralje.

Po sv. 3 kraljih se štejejo ino imenujejo nedele, ktere še k advenskemu času spadajo: 1. 2. 3. 4. 5. 6. nedela po sv. 3 kraljih.

40. dan po Jezusovem rojstvu se je Marija v Jerusalemu podala, da bi svojega nebeškega sina v templu Bogu sporočila ino za se porodnicam zapovedan dar očiščenja dopernesla, če je ravno prečiste deviške matere zapoved ne zadevala. Praznik, o katerem to prigodbo obhajamo, se imenuje praznik očiščenja blažene device Marije. Veli pa se tudi svečnica, zato, ker se pri božji službi sveče posvečujejo v spomin, da je pri ti prigodbi séri Simeon v detetu Jezusu obljubljenega zveličara spoznal, ga radovaje luč sveta pozdravil ino vesel ljudstvu označil. S prižganimi svečami v rokah se mešniki ino verni vrede v vesel obhod ino hvalijo Boga za neskončano milost, ker se je Kristus narodil, luč sveta ino nam pot skoz življenje razsvetil ino poravnal.

V evangelju 1. nedele po sv. 3 kraljih se še edina prigodba razlaga, ktero od Jezusove mladosti vemo; namreč, ki je 12 let star v templu med učenički zaostal, kder se vsi nad njegovoj zastopnostjo i odgovori čudijo.

2. nedela po sv. 3 kraljih je obhajilu njegovega imena posvečena, tega presvetega imena, kteremu se vsa kolena vklanajo na nebu, na zemlji ino pod zemljo; tega preblagega imena, po kterem nam zveličanje prihaja.

Ino tako nam sv. advenska doba vse, kar se pričakanja, rojstva, dětinstva ino mladosti Jezusove dotiče, kakor v jasnih kipih izrisano pred oči stavlja, k blagoslovnemu, osrečnemu podučanju ino obudanju slednemu, kateri vse verno ino skerbno obhaja.

Sém še spada, da je višji angel Gabriel Devici Mariji pozdravljenje prinesel in jo spočetje Kristusovo od sv. Duha oznanil. Spomin toga se sicer preje obhaja, namreč že 25. sušca, na svetek obveščanja ali oznanenja B. D. M. Škof in strežni duhovniki kleknejo pri veliki meši na naj nižjo oltarno stopnico, kader se v veri moli: „in je človek postal,” da preponižno molijo veliko skrivnost včlovečenja Jezu Krista.

Prav pametna ino pobožna je navada, vse prigodbe advenskih obhajil v tako zvanih božjih jaslicah, lepo lično vpodobljene, otrokom v en razgled sdružiti. Veseli nje premišlujejo ino so zelo radi sv. Francišku Asiskemu, ki je prvi jaslice omislil. Na ravno tiste prigodbe spominja tudi veseli del rožne molitve (roženkranca), kateri se v adventu moli.

II. Vuzmena (velikonočna) doba.

Kakor cerkva v advenskoj dobi vse obhaja, kar se Jezusovega dočakanja, rojstva, dětinstva ino mladosti dotiče, tako nam razlaga v obhajilih vuzmene dobe vse prigodbe njegovega očitnega življenja, njegove nebeške nauke ino dela, njegovo terpenje ino smert, njegov pokop, vstaniťvo in vnebohod.

Vuzmena doba se v cerkvi začne že prvo predpepelnično nedelo, kateri se po latinskem septuagesima pravi, t. j. sedemdesetnica, kakor se drugoj ino tretjoj predpepelničnoj pravi seksagesima ino kvinkvagesima, t. j. šestdesetnica ino petdesetnica, zato ker je še od tih dob skoro toliko dni do vuzma. V nekih krajih so se namreč nekda ne zaporedoma 40 dni postili, temoč nekatere dni zmesne, za tega voljo so post toliko preje začeli, da bi vendar število izpolnili. Mi se začnemo na pepelnično sredo postiti, kar do velike noči ravno 40 dni znese.

Akoravno še pri nas med predpepelničnicami nije posta, ino si svet veselo pusta ino pustnih razkošenj vživa, že vonder cerkva v svojoj službi vse veselje ino veselo petje opusti, ino oltare ino mešnike v modro pokorno bojo ogerne; zakaj že nji na misel prihaja Jezusovo očitno življenje, kakor so mu hudo pregovarjali, ga grajali, nedolžno krivili, sovražili, preganjali. V duhu že vidi Jezusa terpeti ino vmirati; zato že veli na pustno nedelo v sv. evangelju Jezusovo preročitvo od njegovega terpenja ino smerti prebrati ino nad velikim oltarjem britko razpetje božje razgerniti, naj bi verne opominjalo, prebližavši postni čas v pobožnem premišljevanju njegovega terpenja ino v pravičnoj pokori preživeti.

Postni čas se pri nas ravno 40. den pred vuzmom začne, namreč vseli pepelnično sredo. Na pepelnico posvetijo mešnik pri sv. meši pepel iz pres-

nečovega lesa ino s njim verne na čelu pokrižajo, rekoč: „Spomni se človek, da si prah in prah bodeš.” Od tega opepeljenja ima ta sreda ime pepelnica. Ker opepeljenje misli na smert ravna, je pri začetku posta močen opomin k pohlevnosti, ponižnosti ino pravoj pokori.

V postu je zapovedano se samo enkrat na den nasititi ino se mesenega ogibati, kakor tudi vsega hrumečega veselja, gostovanja, plesa i. t. d. V naših krajih so vendar škofi meseno dovolili razun po petkih ino sabotah, na pepelnico, po treh subih dneih v kvatrah (letnih čvetertih) ino zadnje 3 dni velikega tjedna. Tim zvesteje se morajo vèrni te dni postiti.

Razun navadne božje službe ima postni čas tudi vlastne sv. opravila ino molitve, n. p. preišljevanje križovega pota, žalostni del rožne molitve, po mestih tudi tako zvane pokorne nagovore (ali postne predige); je tedaj, kakor vidimo, čas molitve, zderžnosti ino pokore, vpeljan v spomin ino posnemo 40danskega Jezusovega posta v puščavi, k preišljevanju njegovega težavnega življenja, britkega terplenja ino grenke smerti, ino k pripravi na sv. veliko noč ali vuzem.

Že mahom prvo postno nedelo nam sv. evangelj pripoveduje, kako se Jezus v puščavo poda ino skušnjave premaga. Evangelji ostalih postnih nedel razlagajo njegove sv. nauke ino čudovitna dela ino nam kažejo, kako dosta ljudi v njega verje, dosta ga pa zaničuje ino sovraži. Na ti ho (černo) nedelo

že slišimo, kako ga hočejo vmoriti, on pa se njim skrije, ino tiho odide. Tomu v spomin zakrije cerkva na tiho nedelo vse sv. križe v modre ogernila.

Na zadnjo postno nedelo beremo, kako se g. Jezus 6 dni pred svojim terplenjem veličastno v Jeruzalem poda, spremljen od množine ljudstva, katero mu v slavo ino čast pot s vejami natrosi in veselo kliče: „Hosana! blagoslovljen, ki pride v imenu Gospodovem.” Mat. 21.

V nazočenje te prigodbe posvečuje cerkva vsako leto cveteče presnece na to nedelo, ktera se zato cvetna nedela imenuje. Mešniki ino verni, cveteče veje v rokah, se v vesel obhod (procesjo) uverstijo; pevci začnejo: Hosana prepevati ino procesja gre iz cerkve. Zdaj se cerkvena vrata zaprejo ino se le na tretje poklukanje s sv. križem spet odprejo, v spomin, kakor nam je le križani Jezus zopet nebesa odperl, ktera je prvih starišev pregreha bila zaperla.

Po obhodu se sv. meša bere ino terplenje Jezusovo. Tičas mešniki ino ljudstvo posvečene veje sploh v rokah deržijo, kar kaže, da nočejo Jezusu skazane časti več odtegnuti, kakor nekda Judovsko ljudstvo v Jeruzalemu, katero mu je iz prvega hosana preklicovalo, črez šest dni pa že kričalo: „Križaj ga.”

Pri prebiranju Jezusovega bridkega terpljenja se na oltarju sveče pogasnejo, ker se vesela luč ne slaga s žalostnim prem šljevanjem.

Kakor pak se je v zadnjih dneh ino urah Jezusovega življenja vse sedinilo, kar je žalostnega ino za nas prevelikega pomena, tako nam mati cerkva tudi vse to zadnje dni velikega tjedna v žalostnih obhajilih skupno ponavlja, naj bi vernim živo nazočeno v mili žalosti serca ganilo ino nje k zvesti pokori obudilo.

Veliki četrtek obhaja cerkva pri sv. meši, kakor nam je mili Jezus pri zadnji večerji presveto svetstvo (zakrament) rešnega Telesa vstanovil. Ali žalost nji ogreni veseli spomin, ker joj zraven na misel sili, kako on pobitega serca v sredi svojih žalostnih, prestrašenih učencev od izdajstva, od svoje muke ino smerti govori, jim noge vmiva ino po dokončanem sv. opraviu samsvoje perve daritve pod krušno ino vinskoj podoboj, v svoj ino svoje smerti večni spomin, v naj velkši bridkosti ino žalosti na Oljskoj gori premilo moli ino kervavi put puti.

V znamenje te žalosti vtihne že ti dan zvonov veselo petje ino lesena derdra turobno zaderdrajo. V zagernilo ovito se prenese presveto rešno Telo na stranski kraj. Ne več zvončekov ugodni glasi, temoč klepetcev črpeče klepetanje ga spremlja. Oltarji se razgernejo ino vse lepote slečejo.

V stolnih ali škofovskih cerkvah še škof pri sv. meši olja posvetijo, 12 sčrim možem noge vmijejo ino je s presvetim rešnim Telom obredijo, kar na Jezusa ino sv. dolžnost opominja njega v ponižnosti ino ljubezni nasledovati tudi do naj nižšjih ino pro-

stejših. Po sv. opravilu postrežejo škof sêrim apostolskim namestnikom s veselim obedom.

Po poldne se prepeva genljivo otožovanje t. j. otožne pesmi preroka Jeremia. Na trojniku t. j. trovoglatem svečjaku pred oltarjem se 13 sveč prižge, ktere se med prepevom za endrugom pogašujo, dokler samo zgornja ostane, ktero zadnjič med hrupom ino ropotom pred oltar postavijo. Ta šega opominja na pobeg 12 apostolov pri vjetju gospoda Jezusa ino na tisto uro, ki od vsih zapuščen sam pred svojimi sodniki stoji, kteri ga kričé obsodijo.

Ravno ta popoldnevna žalostna svečenost se tudi poprejšno sredo ino nasledni petek obslučuje.

Polna prebridke žalosti pa je cerkvena obhaja veliki petek, ki je pametva grenke smerti našega zveličara. Le turobno, muklo ropotanje lesenih ropotač kliče v cerkvo, kder je vse za velike žalosti del černo ovito ino tiho (str. 72. e). Mešniki se po stopnicah golega oltarja na obličje veržejo, nemilo smert Jezusovo močno ožalujejo ino preponižno molijo njegovo neskončno ljubezen, iz katere se je za nas žertvoval (daroval). Po tem stanejo, prepevajo terplenje Gospodovo ino na glas molitve premolijo za papeža, za škofa ino za vso duhovšino, za deželskega poglavarja ino vse ljudstvo, za krivoverce ino razkolnike, za Jude ino nevernike po vzgledu milega odrešenika, kteri je pred svojim terplenjem za apostole ino vse verne, na križu pa celó za svoje sovražnike ino vmorivce prosil. Ino kakor je on za vse kervavel

ino želel vse rešit, naj bi nijeden v zgubo ne prišel, tako pomiluje tudi cerkva grešnike ino zmočene, je želi rešit ino zaverže samo greh ino zmoto.

Tedaj primejo mešnik ogernjeno božje razpetje, ga nesejo pred oltar, ga počasi razkrijejo, v spomin kakor so Jezusa oblačil slekli, ino ga vernim pokažejo, prepevaje trikrat iz vedno tenšega glasa: „Glejte križno drevo, na katerem je zveličanje sveta viselo.” Na to pevci s odpevom: „Pojte molimo ga” k počastenju sv. križa povabijo. Vsi nazoči duhovniki ino verni padnejo na kolena; sv. razpetje se na tla položi; vsi mu kleče sv. rane poljubajo ino tako čast ino hvalo skazujejo.

Ti dan ni nobene sv. meše; zakaj kader je kervava žertva (daritva) vsem očivestno na misli, ni treba nekervave, ino mešnik povžijejo včera posvečeno sv. hostijo.

Na koncu sv. opravila se obhaja pokop križanega zveličara. V žalostnem obhodu se prenese sv. rešno Telo, v zagernilo ali kopreno zavito, na zlasti pripravljen, skalnemu grobu prijednačen, lepo razsvečen ino dično okinčan kraj, kder se s naj velkšoj poštljivostjo časti ino moli. Marljivo ga verni dnešni ino juteršni dan tukaj obiskujejo, kar nazoči pohode pobožnih žen ino apostolov pri grobu Jezusovem.

Veliko soboto začne službo božjo posvečenje ognja zvunej cerkve. Pomen mu razodeva prošnja: „Da bi Bog vse tiste, katerim bo na tem ognju prižgana luč v cerkvi svetila, s žari svoje milosti tudi

znotra razsvetloval ino v ljubezni segreval." Na novo posvečenemu ognju, ki pomeni J. Kristusa, se po redi 3 sveče užgejo, ino na trojenko nasadijo, katero mešnik pred oltar nesejo. Pojdoč trikrat kleknuvši milo zapojejo: „Glejte luč Kristusovo." Ta šega pomeni, kakor nas je luč sv. vere, ki jo je Jezus oznanil, k spoznavi presvete Trojice pripeljala. Na to sledi posvečenje peterih kadilnih grudič (zern), katere vuzmenoj sveči pritisnjene pomenijo rane Jezusove, vuzmena sveča pa Jezusa, premagavca smerti ino peklenske moči. Zdaj se prebčrajo naj važnejše prigodbe ino preročitva starega zakona, ktere se novega dotičejo, ter se kerstna voda posveti, kar se na binkoštno soboto ponovi, zato, ker so perve čase samo ta dva dni kerščevali. Mešnik molijo, de bi vsi, ki bodo v tej vodi kerščeni, popolnoma vse milosti tega sakramenta prejeli; vodo križema razdelijo ino vuzmeno svečo v njo vtonijo, kar naznamna, da kerstna moč od križanega Jezusa izhaja; nje vlijejo na vse štiri strane sveta, kar kaže, da so vsi ljudje k veri ino kerstu pozvani, ino prilijejo končki sv. olja ino križme v pomen nevidne moči ino kreposti, katero sv. Duh v kerščencih oživljuje. Na to se premolijo litanije vsih svetnikov, ko vseli pri vsaki drugi važnejši priložnosti, kder je svetnikov pomožne priprošnje tako potrebno. Zadnjič se služi sv. meša, pri kateri se spet sliši serčni prepev: „Hvala Bogu na višinah." (Gloria in excelsis Deo), ino vsih zvonov jarno petje ino vesela aleluja (kar reče: hva-

lite Gospoda), oznanuje milo resnico, ki je Kristus ne v grobu ostal, temoč, kakor je bil pred povedal, veličastno od mrtvih vstal.

To se je zicer prihodno jutro pred zoroj sgodilo, ali vstanitva se že nicoj obhaja, da se bolj utegne. Svećeno oblečeni se podajo mešniki, pevci ino verno ljudstvo k tihemu grobu. Presveto rešno telo se koprne liši, s vencem okinča, ino po veselem prepevu: „Zveličar je ustal“ se med petjem, godboj ino zvo-
nenjem v veličastnem obhodu k olepšanemu oltarju prenese, Vstavšemu v čast ino preserčno zahvalo za srečno doveršeno odrešitvo.

Juteršna, velikonočna nedela je jedro vuzmenega časa, pravi vuzmeni svetek, naj velkši vsih svetkov ino, kakor ga sv. Gregor imenuje, kralj vsih dnevvov. Zakaj ti dan pred svitom je zveličar od mrtvih vstal ino tako nezavdarljivo svet uveril, da je pismo ino njegova beseda božja resnica; da je on od Boga poslan; da bomo tudi mi od mrtvih vstali. Za tega del je ti dan v cerkvi vse polno radosti ino veselja. V naj krasnejši praznički obleki opravljajo mešniki božjo službo; vesela aleluja se večkrat hvaležno zapoje; vuzmene sveče jasni plamen svetlo šviga; nad oltarjem se sveti okinčana izdolba vstalega zveličara, kakor premagavca smerti ino groba, s slavodobitnoj banderoj v roki. Prav primerno pak je, ki se cerkveni vuzem lepo slaga s vunajnim v prirodi, kder se po zimskem spanju ravno vse vnovič oživlja, preraja, ino knovemu življenju vstaja

vun ali iz zime, vun ali iz zemlje; od tod ime vuzem.

Nekdaj so vuzmeni svetek vsi verni k sv. obredi šli, po tem vbogim dostojni obed pripravili ino njim s blagoslovljenim mesom, kruhom, jajcami i. t. d. postregli. Tomu v spomin še se zdaj vuzmeni presnec blagoslovi ino prosi, naj bi vsem, kateri si ga vživajo, veselo teknul.

Vuzmena radost se drugi den ponovi ino tihoma celo osmino terpi, ja celó do Jezusovega vnebohoda ali do Križovega, kateri praznik še k vuzmenoj dobi spada. Zakaj še 40 dni po svojoj vstavitvi je Gospod Jezus na zemlji bival, se ti čas svojim učencem vseskozi prikazoval, apostole v mnogih rečeh bolj podučeval, sv. svetstva (sakramente) postavil, marsiktero glede svoje cerkve zapovedal ino se 40. dan nazoči vsih vernih veličastno v nebesa vzdignul, ino iz pred njih oči preminul, kar nam praznik vnebohoda ali križev o obhaja. V spomin, da od tega hipa Jezusa ni več vidno na zemlji, se vgasne na križev o pri velikoj meši po sv. evangelju, kateri njegov odhod oznanuje, vuzmena sveča, ki mu je slika.

Križev teden so trije dni očitnim molitvam odločeni. Verni, sebrani v nabožne obhode, prosijo ponižno za odpušanje grehov, odrešenje od vsega zla na duši in telu, za dušne ino telesne dobrote, za božjo pomoč ino milost ino še posebno za blagoslov ino srečen dorasek ljubih setev, ktere že pred križovem

tako veselo zelenijo. Vse te ponižne prošnje damo ino izročimo Jezusu (pri odhodu) kakor na pot, naj bi nje s seboj vzел k Očetu ino nam oslišanje sprosil, ko je obljubil, da če pri Bogu za nas prositi, i pri Očetu nam srednik ino zagovornik biti. Za tega vzroka voljo so obhodi ravno pred njegovim odhodom. Na prvo so je počeli sv. Mamert, škof frančoškega mesta Viene v l. 469 p. K., za velikih nedlog del, ktere so bile na mesto pritisnule. Zdaj so po celi katolški cerkvi zapovedane, kakor obhod na Markovo, ktereга so sv. oče Gregor Veliki v l. 590 p. K. vpeljali zavoljo pomora, ki je tistikrat v Rimu strašno razsajal.

Pritisne kakša silna reva, boj, bolezen, občna suša ali mokrota, lakota i. t. d. se poprejnim jednaki posamesni obhodi obslužujo.

Tako nam ali cerkvena obhajila vuzmene dobre, kakor v lični versti umetno izrisanih slik prav na tenko ino lepo po redu vse razlagajo, kar se očitnega življenja, terplenja, smerti, vstanitve ino vnebohoda Jezusovega dotiče, ino nam zraven kažejo, kar se na duši tudi s nami zgoditi mora, ako si pri njemu enkrat nebeške veličesti ino sreče vživati želujemo.

III. Duhova ali binkoštna doba.

Duhovo velimo tudi binkošta ali finkošta, katera beseda od nemške fünfzig, kakor ta od gerške penetekoste izhaja ino pomeni petdeseti dan po vuzmu,

o katerem je sv. Duh Jezusove učence razsvetil ino s nebeškimi dari napolnil. Duhovo je tedaj spervence praznik sv. Duha. Ker pak se je tisti dan na predge sv. apostolov v Jeruzalemu prva keršanska občina spočela, je tudi obhajilo začetka ali poroda keršanske cerkve. Duhovo so že apostoli obhajali, ko se v apostolskem djanju 20, 16. bere.

Po vnebohodu Jezusovem so se njegovi učenci v Jerusalemu vrnili ino v strahih pred sovražnimi Judovi se v edni hiši terdno zaklepali. Zaupljivo so tamkaj deset dni čakali obljubljenega sv. Duha ino se s molitvami na njegov prihod pripravljali. Za tega voljo se tih deset dni po velikem križovem že k duhovemu računi. — Se na to veliko obhajilo prav pripraviti je saboto popred zapovedan post, ino kakor na veliko saboto, se sv. preročitva prebirajo, kerstna voda posveti in pri sv. maši po glorii s vsemi zvoni pozvanja.

Božja služba na duhovo nima nič posebnega, razun da se v stolnih cerkvah sakrament sv. poterde (birme) obslučuje, kar pa se tudi lahko druge čase zgodi.

So pa se dotlej v obhajilih advenskega, vuzmenega ino duhovega časapremile dobrote trojnoedinega Boga posamesno premišlovale ino sicer o božiču ljubezen Očeta, kateri je svetu svojega Sina podaril; o vuzmu ljubezen Sina, kateri je za nas bridko smert storil; ob duhovem ljubezen sv. Duha, kateri je vernim tolažnik ino učenik prišel: sklene zadnjič cerkva

dozdajno trojo svečenost v edno ino slavi ino svetí skup presveto Trojico, po duhovem pervo nedelo, ki se zato imenuje Trojička. Tako nam ali tudi duhoví čas vse nazoči, kar se sv. Duha dotiče: namreč apostolov serčne želje po sv. Duhu, njegov prihod, perve predge apostolov, začetek sv. cerkve ino njeno razširjanje med Judi ino neverniki. Trojička nedela je tudi začetnica mnogih poduhovih (pobinkoštnih) nedel. Njihova dolga versta, ki do konca cerkvenega leta teče, uči, da cerkve ne bode konce do konca časnosti, ino opominja božje dobrote neprenehoma premišljevatí ino se njih hvaležnega serca veseliti ino deržati.

V ti namen so v poduhovem času celó do konca cerkvenega leta mnogoteri prazniki vpeljani, o katerih še mati cerkva druge imenitneje božje dobrote radostno premišlava ino neskončno dobrotljivemu Bogu slavo ino hvalo dopernaša. Ti prazniki so:

1. Telovo, četrtek po sv. Trojici. Za pravo bi se imelo veliki četrtek obhajati, ker je Jezus sv. rešno telo ti dan vstanovil; ali globoka žalost velikega tjedna čez Jezusovo terplenje ino smert nedopušča cerkvi veselega obhajila, zato ga je v poznejo ino sicer ravno v tisto dobo preložila, kder se v omlajeni naravi nova radost ino krasota oživi, ino verti ino hoste pisanih cvetlic ino zelenih dreves dovolj ponudijo, veličestno obhajilo dostojno okinčati.

V krasnem obhodu, med radostnimi spevi, godboj ino strelboj se po polju ino olepšanih ulicah pre-

naša presveto rešno Telo. Na 4 krajih so oltari napravljeni, kamur se postavi, po prebranem sv. evangelju ponižno moli, ino s njim sv. blagoslov podeli. Ta vesela procesja je očitna spoved naše vere, na vsigdarno svestveno nazočnost J. Kristusa v presvetem rešnem Telesu.

2. 29. rožnega cveta je praznik sv. apostolov Petra ino Pavla, ker sta oba tisto leto, tisti den, ino v tistem mestu, namreč v Rimu, sv. Peter na opak na križu, sv. Pavel pod mečem za Jezusa življenje dala, ino po tem takem, kakor sta se v življenju ljubila, se tudi v smerti sdružila, in ob enem v nebeško čast ino zveličanje podala.

3. O veliki gospodnici, 15. velikega serpana se spomnimo mile smerti B. D. Marije ino obhajamo veselega serca njeno častitljivo preselenje v nebeško kraljestvo, kder je svetnikov kraljica, vernih smilečna mati ino premorna prošnica.

4. Na anjgelsko nedelo, prvo meseca kimovca ponavljamo večnemu Bogu serčno čast in hvalo, ki nam je svoje anjele dal prijatele, varuhe i prošnike; se njihovi zvesti branbi ino priprošnji ponižno ino zaupljivo priporočujemo, nje veseli ino hvalležni častimo, ino vnovič obljubimo se verno ino poslušno po njihovi prijazni vodbi ravnati.

5. Mala gospodnica, 8. kimovca je god rojstva B. D. M., ino nasledna nedela god njenega sv. imena. Obuj se radujemo ino Boga prelepo hvalimo,

ker nam je v Marii, materi Jezusovi, začetnico zveličanja ino milostivno pomočnico dal.

6. Perva nedela meseca vinotoka je posvečevanju rožne molitve odločena. Ponižna hvala se milostivnemu Bogu dopernaša za vse dobrote, ktere je po totoj molitvi vernemu ljudstvu daroval.

7. God cerkvenega posvečenja (žegnanja), 3. ali 4. nedelo meseca vinotoka, je veselo, zahvalno obhajilo. Zakaj velika, vse hvale vredna je neprecejnena sreča, vlastno hišo božjo imeti ino v njoj nezrečljive nebeške dare ino milosti prejemati. Banderere, ki za tega obhajila se iz turnov majajo, oznanujo veselje čez nazočnost Jezusa v posvečenih cerkvah, ino vabijo verno občino, naj bi ga vsikdar rada tu pohajala.

8. Razločno od cerkvenega posvečenja je obhajanje cerkvenega varuha, bodi si božja oseba ali anjgel, svetnica ali svetnik, komur v čast ino varstvo je cerkva posvečena ino kogar ime nosi.

9. Od obuj se loči svetek deželskega varha, v kogar posebno branbo se je cela dežela sporočila, ino si ga za zmožnega priprošnika pri Bogu zvolila. Naj raji si varha zvoli svetnika iz domorodne dogodbine, bodi si škof ali mešnik, vladar ali vladarica i. t. d., kteri je domovini velik dobrotnik bil ino verstnikom ino potomcem lep izgled sv. vere, ljubezni ino bogaboječosti. Tako častijo Moravci sv. Cirila ino Metuda, Čehi sv. kralja Vaclava ino Ivana (Janeza) Nepomucenskega, Polaki sv. Sta-

nislava, Žlezianci sv. Jadvigo, Hrovati sv. Štipana, Korošci sv. Ila, Štajerci ino Krajci sv. Jožefa i. t. d. Spominu premnogih svetnikov pa so posebni dnevi odločeni, ino to je vzrok, zakaj se god cerkvenih ino deželskih varhov povsodi drugej obslužava.

10. O prazniku vsih svetcev, 1. listopada na koncu cerkvenega leta, obhajamo naše cerkveno občinstvo so vsimi svetniki vsih časov ino krajev, ino povzdigujemo serce ino oči proti sv. nebesom, tej presrečnoj domovini svetih služevnikov božjih, ktera je tudi konec našega življenja, blažena dežela dušnega poželjenja; se njihove nebeške časti ino izveličanske sreče serčno veselimo; se s njihovimi prelepimi izgledi k jednaki kreposti ino zvestobi podbadujemo; se njih milim prošnjam zaupljivo priporočamo; nje verno častimo ino ljubeznivemu Bogu preserčne hvale dopernašamo za vse njim podeljene milosti, ki so njim k kreposti ino v nebesa pomagale ino ga ponižno molimo, milostivno tudi nas po blaženoj poti stalne kreposti v svoje nebeško kraljestvo vpeljati.

11. Den po vsih svetcih obhajamo dušno. Zakaj cerkveno občinstvo obseže tudi tiste verne duše, ktere so zicer v božjoj milosti iz časnosti v večnost preminule, pa še ne pred obličje božje prišle, temoč še v stanu očiščenja terpijo ino si mile pomoči prosijo. Toraj je mati cerkva v verni ljubezni, ktera grob ino smert prešine, vlasten den odločila, ki se njih milo spominja, za je moli, k molitvam primarja,

za je sv. mešo opravlja, ino na pokopališče se podavša serčno prosi, naj bi nje Bog skoro rešil ino v nebeško zveličanje poklical. Lučice, ktere verni po grobih semtertja prižigajo, plamenijo gorečo prošnjo: „Gospod! daj vsem pomerlim vernim večni mir ino pokoj, ino večna luč njim naj sveti.”

Tako je tedaj, kakor smo že v začetku slišali, katolško cerkveno leto s trojimi sv. dobami ino zmesnimi prazniki ne kaj druga, ko prevena predga črez sv. prigodbe ino resnice keršanske vere, veselo ogledalo lepih kreposti božjih svetnikov, ali prijazna kniga, v kateri lahko vsako leto znovič pregledujemo, kar je trojnojedini Bog za nas storil, pa tudi, kar mi storiti moramo, ako želimo srečo ino blagor Jezusovega odrešenja doseči. Na skerbi nam mora biti, obhajila sv. cerkve vsikdar prav obsluževati, naše misli, želje ino prošnje s cerkvenimi po raznih dobah primerno sedinovati ino sv. opravilom ni na nikaki način blažnega upliva braniti, te se bodo vera, upanje ino ljubezen gotevo v nas pomnožile, nas okrepile ino v našem življenju vesel sad za nebesa rodile.

Kadar se tedaj koli k sv. obhajilu podajamo, si moramo vsikdar popred dobro premisliti ino k sercu vzeti besede kralja Davida, kateri praša: „Kdo sme hoditi na breg Gospodov? kdo stati na sv. mestu? Ps. 23, 3. Tisti, kateri ima nedolžne roke ino čisto serce; kateri svoje duše ne vesi na prazne reči, ino ne vkani (golufa) svojega bližnika,” — kateri saj odsihmal vse to verno spolnovati sklene; — „tisti bo

dobil blagoslov Gospodov ino milostivnost od Boga, svojega zveličara." Ps. 23, 4 — 5.

To nam poterdi kratka starodavna pripoved. Kar še je v Aleksandrii, imenitnem mestu na Egiptovskem, keršanska vera slovela, je tam živel pošten mestjan, čevlar svoje meštrije. Dober možek je imel dosta otrok, dela v sredmo, ino vendar sploh vsega dovolj. Njegov prvi sosed, tudi čevlar, ali bez otrok ino vedno ves v delu, pa si nemore zmoči, temoč čim dalje, tim bolj oboža. To ga pritisne enkrat pri srečnežu pozvediti, s čim si ve pomagati, da mu vse tako lepo zdaja? Sosed ničesa ne zataji, temuč mu radovolno svojo skrivnost razodene. Najšel sem, mu reče, velik zaklad, k kateremu smem vsakden pristopiti ino si vzeti, kolikor mi dojde. Ni se toraj čuditi, ako se moje gospodarstvo boljša. Ta pripoved ga je do živega zadela ino silno poželjenje obudila, tisti presrečni kraj berž zvediti. Dober sosed tudi temu ne odreče. Najde se tam, tako poterduje, zadosta blaga za naše celo mesto, ino reče hrepenečemu zjutra priti. Kako pa zjutra pride, ima marsiktero kredi za odložiti, ve zabavlati ino ga s lepim potolažiti. Dnes, prê končki, hočeva k sv. meši iti ino najni posel juter opraviti. Ko pa sledno novo jutro ravno tako odlaga, se srečeželni tovarž naveliča ino mu ves serdit preseka: „k meši lahko grem, kader hočem, ino pot do cerkve vem sam najti. Kako dolgo še me meniš s praznimi besedami kermi? Sosed, ki je le na ti oponos čakal, je imel odgovor že kredi: „Ne jezi se, mu reče; večkrat sem ti že kraj pokazal, kder se skrivno bogastvo shranuje, od kod si vsak den toliko blagoslova prinesem, da srečno zhajam; stori tudi tako, ino si pred vsem k sercu vzemi Gospodovo besedo: „Jište naj popred božje kraljestvo ino njegovo pravico, ino vse drugo vam bode pridano.”

Drugo poglavje.

Cerkveni kraji.

Ako ravno je vera v Boga ino njeno zvunajno nazočenje, pred vsem pa daritva, že tako stara, kakor človečki rod, je vender več tisuč let preteklo, da še niso imeli vlastnega kraja za s. daritvo in službo božjo t. j. niso imeli hrama božjega. Sina prvih starišev, potem Noe, Abraham, Jakop i. t. d. so darovali ili žertvovali na ravnem polju ali na kakem hribu nad oltarjem postavljenim iz nevdelanega kamnja, in tamle Boga molili in častili. Še le Mojzes je (16sto let pred K.) po zapovedi božji v puščavi postavil sv. šator in ga s kožami pokril, da se je dal lahko razložiti in na potovanju v druge kraje prenašati; in še le Salomon je (tisuč let pred K.) na Zionskem hribu, kder je zadnjič sv. šator stal, postavil oni prekrasni tempel, ktereга je imenoval stanovišče ili hram božji, ne sicer, kakor da bi to delo človeških rok namēravalo ali zamoglo bezkončnega Boga objeti, ko to v svoji molitvi pri posvečenju očitno izreče, temoč le da bi on svoje otroke, kadar na ti sv. kraj pridejo ino na njega kličejo, tam rad uslišal. Ino zares je Bog po svojem preroku objubil: „Posvetil sim hram, ktereга si meni postavil;

na veke hočem svoje ime tja postaviti, ino moje oči ino moje serce si naj bojo tam vsikdar. **3. kralj. 9, 3.**

Bolj obilno podučeni ko stari svet, spoznamo in čutimo mi tudi bolj popolnoma našo presveto dolžnost Bogu zvesto služiti; za tega voljo mora on tudi med nami svoj posvečeni hram imeti, kder se shajamo ga molit, slaviti, si njegovih milosti prositi; kder Jezus naš srednik pri Bogu v presvetem rešenem telu svetstveno med nami prebiva; kder se velika daritva ponavlja, katero je v spomin svoje smerti na križu postavil in zapovedal dopernašati do konca svetá.

Apostoli in prvi kerstjani še ven niso imeli takega posebnega hrama božjega, temoč iz prvega so se k molitvi ob **9. uri** v templu shajali, potem pa v navadnih hišah in so tam molili i sv. večerjo obhajali. V Jeruzalemu so imeli svoje bogočastne skupčine ili shode v tistoj velikoj dvorani ili izbani, v kateroj je Jezus zadnjo večerjo obhajal in u kateroj so apostoli sv. Duha sprejeli. Je pozneje edna premala bila, so se po večih razdělili, (ap. dj. nje **2, 46.**). Ko pa so se grozni pregoni začeli in za nje na dosedajnih krajih ni več varnosti bilo, so se pogostoma sišli v podzemelskih votlinah, kletih, ja clo v mertvaških grobnicah. Na pobegu so sv. večerjo obhajali mahom pod milim Bogom, kder koli na polju ali v kakem lesu, ali na barki, ja tudi v ječi, dokler nije cesar Konstantin Veliki (**300 let p. K.**) keršanske vere sprijel, jo za državno oznanil in ne samo kerstjanom dopustil si pövsem rimskem ce-

sarstvu hrame božje staviti, temoč jih je več tudi na svoje troške sozidati dal.

Imenovali so je: shodnice, ker so se verni tam shajali; spomenike i mučenišča, ker so je v spomin mučencev in na njihove grobe stavili; bazilike t. j. po gerčki: kraljevske palače, ker so tak krasne bile in kralju vsih kraljev posvećene. Še le pozneje so jim dali pri Judih in paganih navadno ime tempel, ker so se iz prvega vsega njihovega in clo imena skerbno ogibali. Mi imenujemo naše hrame božje cърkve, kar je gerčko in reče po našem: hram Gospodov ali dóm (božji), ko še zdaj vladiskim ali škofovskim cerkvam rečemo, ktere pa tudi za stolne cърkve imamo, ker so blizo sedeža ali stolice škofovske.

Kakor so pobožni očaki radi na hribih in višavah žertvovali in molili, kakor je sv. šator in potem tempel v Jeruzalemu na Zionski gomili stal, ko je Jezus sam rad na bregih k svojemu nebeškemu očetu molil ino tudi na gori Golgati svojo odrešno daritvo dokončal; ravno tak so v prestarih dobah radi cerkve po bregih in višinah stavili, kder dalje proč od posvetnega hrupa in bliže nebesom se duh lašše k Bogu povzdigne. — Pa tudi to je lepega pomena, ako stoji cerkva sred keršanskih občin in hiš ko iz vekšine zdaj, kder je Jezus v sv. rešnem telu noč in dan nazoč in tedaj sred svojih ovčic ko dober skerbni pastir. Verne ovčice se ga med seboj veselé, se rade po njem ozirajo, ga rade poha-

jajo ali v poslih mimogredoč ga saj s zunajnim znamenjem hvaležno počasté in svojo ljubezen zkaže. Toda bi hiše ne smele preblizo in tikoma cerkve biti, da ne bi kde svetni hrup i glas žalil in odegnal s. tišine, ki naj vseli hram božji obdaja. Zvesti tej skerbi so toraj naši predstarši navadoma svoje cerkve objeli s ograjenim pokojnim prostorom, kamur so tudi svoje umerle pokapali (g. str. 65), da so tam v miru in pokoju spali; za to je imamo tudi za pokojne.

Cerkve so različne podobe po ukusu dobé, ktere so se stavile, ino po strožkih, ktere so zmogli. Pa že za prestarih dob so je zidali ali v križni ali v okrogli podobi. Križna podoba kaže, da so veri križanega Jezusa posvečene, okrogla pa, da si večni venec pridobi, ki to vero zvesto spolnuje.

Katolske cerkve razlikuje od vsakdanjih poslopenj tudi jeden, dvoje ali še več stolpov, ktere so verjetno še le tē staviti začeli, kadar so zvonove v cerkveno službo sprejeli namreč v 7. stoletju.

Zvoni so sicer že starodavna reč. Zvončke ali škrebetce (kregulce) so že Judovski višji mešniki imeli obleki prišite, da je ljudstvo čulo, kadar so v presvetišću za zagernilom aldovali. V skupštine in k službi božji pa so Judove vabili s trombami in trobentami, v ktere so leviti trobili. Pervi kerstjani so toga ne smeli, zlasti v pregonih ne, da se nebi biričem ovadili. Toraj so na tihem razpošiljali pote, ki so kraj in čas službe božje napovedovali. — Za cesarja Konstantina i še dolgo potem

so po vlastnih deskah s macleki klepetali, kar je daleč hrumelo. Še le v 7. stoletju, ko je cerkva že premožnejše vernike imela, ino nji umetnost rada stregla, so zvone v cerkveno službo vpeljali, kateri nas pri veselih in žalostnih prigodbah iz svoje višine milo nagovarjajo, podobni glasu nebeškemu, ki v radosti in bridkosti prijazno opominja serce, oči in roke k tistemu povzdignuti, od ktereга vsaki dober dar pride, pa tudi pomoč v nedlogi, komur tedaj vselej in vsikdar vsa čast in hvala gre v besedi in delu. Perve so v mestu Noli niže Rimskega slihi, kder se naj bolša ruda za zvone koplje. Od tlej so se tak veselo pomnožili, da ima sedaj vsaka, naj siromašnejša občina, ktera ima svojo cerkvo, tudi posvečene zvonove. Po stari besedi zvon svojo službo tak prepeva:

„Boga hvalim, ljudstvo vabim, duhovnike kličem,
„Svetke slavim, ure pravim, žal klenkam merličem.”

Ve se, da so za zvonov voljo potrebni stolpi iz pervega še mali in nizoki bili in le počasu, s povzdigom zidarstva, takši nebotični velikani narasli, čijih višine in krasote se zavzememo. Podobni so perstu, ki v nebesa kaže, in kviški molé nam prave: „Iščite, kar je zgori, kder je Kristus v veličasti svojega Očeta.” Kol. 3. Ura, ki je rada na stolpih, nam preklicuje: „Ravnaj modro s časom; zakaj ko ure, pretečejo tudi pobežna leta in ti potuješ po cesti, na kateri se ne bodeš povernul.” Job. 16, 23. Križ na verhuncu stolpa nas uči, da moramo križanega Je-

zusa in njegov sv. evangelj naj više ceniti in ga očitno pred celim svetom spoznavati in častiti, ker od nikogar, ko le od njega naše zveličanje pričakujemo. Petelin, ki se včasi nad cerkvoji verti, spominja na s. Petra, pervenca apostolov, in na besede Jezusove, ktere je na oljski gori njim ino tudi nam naročil: „Čujte in molite, da ne padete v skušnjavo.“ Mark. 14, 38.

Ako tedaj katoliško cerkvo le od zvuna pregledujemo, nas njeni pogled že živo gene in obuja sv. nebeške misli. — Mirna tihoća, ki cerkvo obdaja; njena podoba, različna od vsake posvetne; pomembne slike po njoj in nad njoj; stolp v višino moleći, ki v nebesa kaže; široka vrata, vsem odperta; odstranost vsega, kar bi k posvetnemu služilo: vse to nam glasno pravi: „Tu gospoduje višji duh, tu je dom za nadzemelske nebeške reči.“ In ako še znad stolpov zvoni zapojejo, jednaki mogočnemu glasu iz drugega sveta; in če od vsakod okoli vèrni urno prihajajo, brez razločka možje ino žene, otroci in sérci, bogatci in siromaki, visoki in nizoki; in če se nobenemu uhod ne zabrani: se tudi tistemu, ki še nikoli ni cerkve vidil, misel vsili: Ti hram je ne samo jednega; vsi tu uhajajo ko v svoj občni očetov dom; vsi morajo v tistem namenu sém priti, in kar tu iščejo, mora vsem potrebno biti. In istina! vsi hodimo tja k našemu občnemu Gospodu, Očetu in Bogu, in njegova sv. beseda, ki jo tu slišimo, in nje-

gove sv. milosti, ki se tu delujejo, so nam vsim neobhodno potrebne.

Ustopivši pa zdaj v ti hram, čiga zvonajšina že tak močno povzdiguje in svete misli budi, se razgerne pred nami svet, poštljiv in s rajskimi podobaми in kipi okinčan prostor. Alj ko je k Mojzu, kadar se mu je Bog na gori Horebu v plamtečem gerму razodel, govorilo: „Izzuj popred svoje čevle, zakaj mesto, na katerem stojiš, je sveto” 2. Mojz. 3, 5. tako se tudi nam pri ustupu govori: „Izzuj svoje čevle, t. j. odpolži vse posvetno, prazno in grešno, in pridi s čistim ali barem s skesanim in spokorjenim srcem, ako hočeš božjo besedo uspešno poslušati, obhajilu sv. skrivnosti dostojno pribivati in prijetno k Bogu moliti.” To nam govori skropilnica pri uходу znad strani. — Šega s vodoj se poškopiti v znamenje grešnega očiščenja, se najde že v starem zakonu. Višji mešnik in drugi strežniki so se morali na urok mivati, preden so v sv. šator stopili. 2. Mojz. 40, 29. Mi se samo prekrizaje čelo poškopimo, moleć s Davidom: „Poškropi me s šipantom, in bom očišćen; vmij me in od snega bom belejši.

Prostoru, v kterega se zdaj pride, se pravi cerkveni čolen, nekaj za voljo njegove dolgaste podobe, nekaj zato, ker so nekda sv. cerkvo Jezusovo in toraj tudi hram božji radi onemu čolnu ali brodu primerjali, iz kterega je Jezus na bregu stoječe ljudstvo učil. Luk. 5, 3. Tu so kre obuj strani klopi s sedeži in poklekniciami, in sicer po stari šegi, prave

za možki, leve za ženski spol. Mladenči so pred moži, dekliči pred ženami; ljubi otročiči pa naj bolj predi v nazočju vsih.

Kern ali prednji del cerkvenega čolna je navedoma pregrajen za duhovnike. Reče se mu duhovnišče. V njemu stoji oltar ali žertvenik, ki je naj imenitnejša reč v cerkvi.

Apostoli in prvi kerstjani niso imeli vlastnih hramov božjih, toraj tudi ne vlastnih oltarjev, temoč so presveto daritvo dopernašali na kakši mizi, ki se je dala premeknuti in v pregonih s seboj nesti. V Rimu v Lateranski cerkvi še današnji den edno kažejo, na kateri bi, prê sv. Peter bil mešo služil. Ko pa je cerkva mir zadobila, si je vlastne cerkve in v njih nepremakljive oltarje sozidala in to ravno nad grobi mučencev, ker so nad njimi obletnico njihove smerti s sv. mešno daritvoj obhajali. Za tega voljo še imajo današnji oltari podobo mertveških trug (rak) in na vsakem je po stari šegi posvečen kamen v katerem so ostanjki svetnikov zapečatani. S tim običajem razodeva mati cerkva svojo vero, da še je sedinjena s umerlimi v Kristusi, kateri se tu daruje, spoveduje tedaj svojo vero v občinstvo vsih svetnikov ino nas po svojem izgledu podbada svetnike in njih ostanjke častiti, ki še so ostali od njihovih teles, ali od njih vlastine, ali od mučnega orodja, katero je nje vmorilo.

In gotovo! če že ljudi, ki se le za posvetno lepo obnašajo, če vladarje, vojvode, postavodavce,

umetnike po njihovi smerti še visoko častimo, in jim spomenike in stebre stavimo; če spomin svojih umerlih starišev, bratov, sester, dobrotnikov i. t. d. zmirom častimo in lepo hranimo: smo tim več dolžni svetnike, ki so za dušno in večno toliko koristnega dopernesli, v naj vekši časti imeti in njihove ostanjke poštljivo in skerbno hraniti, ker nas zraven na njihove prelepe izglede in kreposti opominjajo in je nasledovati primarjajo.

Kakor je križ, na katerem je Jezus veliko odrešno daritvo sklenil, na višini stal, tako stoji tudi oltar, na katerem se ta daritva nekervavo ponavlja, nekaj više pred věrnimi, da lahko vsi mešnika pri sv. obhajilu vidé in ga od dela do dela pobožno sledé. Stopnice pa, po katerih se k oltarju prihaja, lahko nazočijo, da se le po čednostih Jezusu približamo, posebno po ponižnosti, veri in sv. ljubezni.

Po starih cerkvenih predpisih se naj oltar proti solčnemu vzhodu postavi in to po misli sv. Atanazija zato: 1. da moleči pred oltarjem že s svojoj stajoj izpovemo, da nam vse dušno razsvećenje ravno tak od Boga prihaja, ko zemlji luč od izhodnega solnca; 2. da je oljska gora, na kateri se je Jezusovo terpljenje začelo, od Jeruzalema proti vzhodu.

Iz prvega je u vsaki cerkvi le eden jedini oltar bil, na katerem se je na den le ena sv. meša brala, pri kateri so vseli vsi verni nazoči bili in k sv. obredi šli. Na koncu 4. stoletja so věrni tak narasli, da jih cerkva na enkrat ni prijela; za torej je vsaki den

več mešnikov mešovalo. Ker pa ni dopuščeno bilo na den po večkrat na tistem oltarju mešovati, so jih več postavili, kateri so po svojem namenu ali drugih vzrokih razna imena imeli, namreč: veliki oltar, obredni oltar, križev oltar, oltar B. D. M. i. t. d. Popotni ali polni oltarje pa so prenesljivi. Takše imajo kre se vojaški duhovniki in oznanovavci vere med divjaki, da lahko tudi tam sv. mešo beró, kder ni blizo nobene cerkve.

Na sred oltarja je tabernakul, (tabornica) ki je naj svetejši kraj in sedež v presvetem rešnem telu nazočega Sina božjega, kateri tu resnično in bistveno ravno tak ko v nebesih prebiva po svoji obljubi: Glejte jas sem vsak den pri vas do konca sveta." Mat. 20, 20. Ker pa že je pri Judih sv. šator in škrinja božjega mira, če je ravno Bog tam pod kadilnim oblakom le na videž stanoval, tak prekrasno s zlatom, srebrom žlahtnim kamenjem in drugoj dragotinoj okinčan bil, da je bilo milo gledati, želi mati cerkva tim več, da bi se naši tabernakuli rajske lepote svétili. „Naj so, reče Ajski cerkveni sbor, če mogoče, iz čistega zlata, s dragim kamenjem nanisani, cerkvenoj podobi primerni, znotri s sviloj povlečeni, zvuni pa olepšani s podobami zadnje večerje ali Jezusovega terplenja. Dno, kder presv. rešno telo stoji, mora biti s snažnoj telesnicoj pogernjeno." S tim priča cerkva svojo spoštljivost do presv. rešnega telesa in svojo terdno vero v bistveno nazočnost Jezusovo.

Ven je dosta vbogih cerkev, ki si ne morejo tak krasnega tabernakula spraviti, ko predpis in pobožno serce želi; ali snažen je vonder lahko povsodi, in je in vseli bode naj svetejši kraj vsake cerkve, kakor značajno znamenje, po katerem se katoliške cerkve od drugih kerstjanskih ločijo, pri katerih ni vere v vsikdarno, svetstveno nazočnost Jezusovo, katerim toraj tudi ne treba tabernakulov.

Nad tabernakulom se navadoma svētè sončno-žarne obsterti, pred ktere se presv. rešno telo k očitni molitvi stavi. Tam stojé spominja na besede skrivnega razodenja 1.: „Vidil sem ednega, jednakega človeškemu sinu, čije persi je zlat pas prepasal: in pogledavši ga sem pred njim kleknul. — On pa reče: „Sem prvi in zadnji in živi; mertev sem bil in glej, na vse veke živim in imam ključé do smerti in pekla.”

Kraj tabernakula od obuj strani klečita, ko že nekda pri Judih v sv. šatoru kre zavezne škrinje, dva kerubina, s obličjem endrugom priklonjena, roke križema na persih, vsa naj serčneje nabožnosti navzeta. Opominjata presv. rešno telo dostojno moliti in sta vred veseli priči časti in hvale, katero mu vèrni dajajo. — V prevelikih cerkvah so na velikem oltarju rade četri lepe podobe, ktere vero, upanje, ljubav in nabožnost predstavljajo. Edna derži križ s desnico, s levico kupo, in gleda terdno gor v sv. nebesa; ona nazočuje vero. Druga ima v ednoj roki palmovko, s drugoj se na zidro opira, in se ozira po vèri; ona nazočuje upanje. Tretja je bliščečega

obličja in sklučenih rok, vsa vtopljená v primišljevanju večne lepote; ona nazočuje ljubav. Šterta šviga kadilnico, in nazočuje nabožnost. Vera stoji na pravem stranu velikega oltarja, upanje na levem. Ljubav in nabožnost klečite med njima; le tabernakulju loči, pred katerim molite.

Na vsakem oltarju, kder se sme mešovati, mora biti predi omenjeni posvečeni kamen s sv. ostanjki. Pokrit ima biti s snažnojo belojo ruhoj, ki se joj reče oltarnica. Ona spominja na belo tenčico, v katero sta Jožef Arimatejski in Nikodem iz križa vzeto telo Jezusovo zavila in pokopala. Tudi nam kaže, kakor čisto in nedolžno mora naše serce biti, da zamoremo vredno Jezusa sprejeti. Nekda so premožnejše cerkve svoje oltare še s jako dragimi, zlato in srebreno pretkanimi ogernili pokrivale, na kaj še sedajne sem ter tja močno krasne predoltarnice spominjajo. Zraven še mora vsikdar križ na oltarju biti.

Sv. križ, zdaj tak imenitno in častito znamenje, je bil pri Rimlanih vsmertilo naj nižjih hudodelnikov, sužnikov in ptujcev in tak zaničovan, da niso nobenega rimskega gradjana na križ obsodili, ako je ravno bil naj gerša hudoba. Alj križ po samemu sebi nije nikako tak zaničljiv, ko so Rimlani mislili; zakaj Bog ga je po celi naravi razširil, ko že sv. mučenec Justin pravi; človek ga ima v svojem telu, kadar roke k molitvi širi; drevje v stebalu in razrašenih zverših; rokodelec v svojem orodju, v kladivu, v kleščah i. t. d.; križ so vse ne-

dolžne tice, kadar po zraku plavajo. Kar pa je naš odrešenik na njem svoje sv. življenje sklenul in nas s njim k večnemu žitku prerodil, kar je križ osobito znamenje Sina božjega, s katerim bode v nebeški časti prišel soditi živih in mrtvih; odtihmal je naj svetejše in častitnejše znamenje, in mora tudi naša edina in naj vekša čast biti, ako želimo sv. apostola Pavla nasledovati, ki reče: „Bog me varji, da bi se s čim drugim ponašal, ko edino s križem našega gospoda Jezu Krista.” Gal. 6, 14. Že v prvih večjih je za tega voljo vesolna cerkva sv. križu naj velkšo čast dajala, in ga s naj slajšimi imeni slavila. Kolike časti mu nije skazal sv. Peter, prvi zmed apostolov! K križu obsojen se nije imel za vrednega na tem sv. znamenju ravno tako viseti ko Jezus in je toraj tērjal, da bi ga s glavoj proti zemlji križali. — In ko veliko spoštljivost in ljubezen do sv. križa je tudi sv. apostol Andraž občutil! Zagle-davši to sv. znamenje, na katero so ga k smerti ob-sodili, ga pozdravi s timi lepimi besedami: „O ti lju-beznivi predragi križ, ki se mi v rajski lepoti světiš, kar je moj gospod in odrešenik na tebi terpel; sprej-mi me v svoje krilo in me izroči mojemu gospodu, da iz tvojega naročja temu v naročje pridem, ki me je na tebi odrešil.”

Kar pa je Konstantin Veliki v tem sv. znamenju in v keršanskoj veri, k kateri je on prvi iz med rimskih cesarjev pristopil (v l. 312), pomoč in zmago soper grozovitnega Maksencia dobil; in ko je po tem

(v letu 326) njegova mati Helena srečno po svoji sv. želji križ Gospodov pod mališkim templom našla *), ktereга so pagani na gori Kalvarii sozidali; je prepovedal koga več k križu obsoditi, in skoro je bil križ povsodi viditi, nad in u cerkvah in hišah; kerstjanski kralje in vladarje so si s njim kinčali svoje krone; pri vsakem pobožnem obhodu se na-

*) Poprečno berno najdenega križa je Helena svojemu sinu podarila. Alj on ga nazaj pošle rekoč, da se ne sme ločiti, kar je Jezusova smert skup posvetila in veli na mestu, ker se je sv. križ najšel, naj lepšo cerkvo postaviti, in ga tam hraniti. V sreberno skrinjo zaklenjen in od samega vladika zapečaten je tam bil vrnim na počesčenje od 326. do 614. leta. To leto so privihrali zmagavci Parzi, so mesto požgali in tudi sv. križ odpeljali. Alj v l. 628 od Rimlanov premagani, morajo pred vsem križ nazaj dati, kateri še bil pri miru v svoji skrinji zapečaten. Drugo leto ga cesar Heraklej v Jeruzalem nazaj pripelja in v preveselem obhodu spet v Kalvarsko cerkvo postavi. Temu v spomin se vsako leto Malo križevo obhaja 14. kimovca; 3. velkega travna pa Velko križevo v spomin najdenega sv. križa. Tudi nad Jezusovim grobom je cesar Konstantin dal prelepo cerkvo postaviti. Spomenjeni Parzi so jo požgali prvič. Spet sozidano so Muhamedanci v l. 1009 razdjali drugokrat. Gerčki cesar Mihal Paflagonec jo je vnovič postavil in v l. 1808 je pogorela tretjokrat. V njoj je bila posebno sozidana grobna kapela, v kateri vedno 44 svetil gori. Ona je bila pri tem požaru čudovitno obvarvana. Ko jo izpod razbeljenega zasipa odkoplejo, niso neti lesene dveri prežgane. Zdaj je cerkva pa nova in menihi Frančiškani so njeni oskerbniki in varhi.

prej nese; cerkva se ga pri vsakem svetstvu posluži. Naj bolj se tedaj ne sme zgrešati na oltarju, kder se ravno križna daritva nekervavo ponavlja. Praviloma je nad tabernakulom, pa tudi na njegovih dvericah in opominja duhovnike in ljudstvo per sv. meši na križanega Jezusa misliti.

Kraj tabernakula po levo in pravo strani stojijo svečjaki s čistimi vošenimi svečami, ki se pri službi božji prižgejo. Te luči spominjajo na prve keršanske čase, sosebnost na hujde pregone, za kterih so se kerstjani s služboj božjo morali skrivati v temne in podzemelske kraje, ali jo po noči obhajati, pri čem jim je tedaj luči treba bilo. Pa tudi za lepote voljo užgemo luči, in da v sercu nabožnost budijo in vnemajo. Zakaj luč sploh, pred vsem pa večna luč pred sv. rešnim telom, ktera bi, ko že njeno ime kaže, nikol vgasniti ne smela, nazočuje nam Jezusa, kteri se sam imenuje luč tega sveta, ki razsveti grešno neverno slepoto. Plamteče luči pa nam tudi pravijo zvesto skrbeti, da tudi naša vera vseli tak lepo gori, ljubesen tak živo tli, pobožnost tak milo in jasno k Bogu plamti; ino kakor so cerkvene sveče iz čistega voska, bodi tudi naše serce čisto ali v pravi pokori očiščeno, da bomo vredni enkrat Boga gledati. Zraven tega so svetle luči tudi znamenje veselja, ker sv. pismo veselje in izveličanje rado imenuje večno luč, rajsko svetlobo; žalost in pogubljenje pa temo, terdo temo. Nad vsakim oltarjem, sosebnost nad velikim, se tudi sveti ve-

lika slikana ali izdolbljena podoba ktere božje osebe, ali presvete Device, ali kterega anjgela ali svetnika in svetnice, komur v čast je cerkva ali oltar postavljen ali posebnemu varstvu priporočen. To pa, da stavi cerkva sv. podobe, slike ali kipe na naj očitnejši kraj pred oči cele vërne občine, nas uči, da ni zoper prvo zapoved božjo, temoč marveč dobro in koristno si kipe oskerbeti in je v časti imeti, ker k pobožnosti obujajo in tudi tiste, kateri ne vejo brati, prav umevno podučevajo v prigodbah in resnicah naše odrešitve in v lepih izgledih in krepostih svetnikov božjih. Za tega voljo je cerkva tudi umetnost v svojo službo sprejela in okinča hrame božje s slikami, kipi, kakor tudi s brunastimi, kamnatimi, lesenimi i drugačičnimi podobami, Bogu, svetnikom in službi božji v čast, vernim pa v podučenje in pobožno obudjenje.

Pred oltarjem je v katolških cerkvah tudi obredna (božja) miza, pri kateroj Jezus, ki se na oltarju daruje, vërne s samim seboj obreduje. Po navadi je na pregraji, ki duhovnišće od ostale cerkve loči. Ogernjena je s snažnoj beloju ruhoj, da ne bi kde presv. rešno telo na tla padlo, ako bi se vtegnulo komur iz ust popeljati. Ob ednem opominja to čisto ogrinjalo si popred tudi serce grehov lepo očistiti, da ne bi po nevrednem presv. telesa sprejeli.

Děl mešne daritve je sv. nagovor, nekđaj tak terdno snjoj sedinjen, da je bil vseli zmed mešoj. V ti namen je stala iz konca blizo oltarja ne-

koliko višja stolica, ktero so na stran oltarja potegnuli in iz nje božje besede oznanovali. Ko pa so se věrni zelo pomnožili in cerkve tako povekšale, da ne bi več vsi nazoči mogli nagovornika od oltarja razumeti, so napravili bolj sred cerkve terdne lece ali prižnice. Prižnica ima streho, da se glas v višave ne zgubi. Pod njoj nad govornikom se vidi bel golobek, podoba sv. Duha, ktereга mešnik in verni pred predgoj za razsvećenje prosijo. Mešniku na desni je božje razpetje, ktero govornika opominja, da naj ne uči kaj družega, ko križanega Jezusa. Pólek gori sveća, podoba vere, čije luć bi naj govornika in poslušavce razsvetila.

Tudi kerstirna t. j. kerstni kamen ili studenec in spovednica, ki ste k kerstu in pokori potrebni, kder se človek k bolšemu življenju prerodi in ponoví, ste nekđaj bile blizo oltarja in to za toga voljo, ker izvira vse bolše življenje od daritve in neskončnih zaslug Jezusovih, kakor od prevenega ponavljanja te daritve in tih zaslug, tedaj od oltarja. Pozneje so ju bolj nazaj na tiheje in mirnejše kraje postavili in sémtertja vlastne kerstilnice sozidali. — Kolikokrat se po njih ogledamo, spomnimo se in ponovimo sv. kerstne obljube: terdno v Boga verjeti, zvesto jegovo voljo spolnovati in se skerbno vsega hudega in vse gizdosti ogibati. Ino bi nam smertni greh vēst tlačil, vbogajmo spovednico, ki nas prijazno vabi hitro pristopiti in se s Bogom pomiriti, preden sonce zatone. — Ker imajo le župniki (far-

meštri) in jih namestniki pravico keršćevati, se kerstirna ali kerstni studenec le v župnih (farnih) cerkvah znajde; spovednice pa so tudi v poddružnicah. V starših cerkvah jih je kam več bilo, ker so naši predniki zelo pridno za svoje nevmerljive duše skrbeli in nam tudi v tem lep vzgled zapustili.

Kakor nekda v Jeruzalemskem templu tako stojijo tudi v katoliških cerkvah darilnice, v katere se pobožni dari pobirajo, ali za cerkvene potrebe ali milodari za vboge. Po navadi nje cerkovnik v škrebenco ali silno pobira. K tako lepim namenom dober kerstjan rad pomaga, koliko premože; in ako le samo vinar zmore, naj se spomni vboge vdove v evangelju in prelepe hvale Jezusove: „Povem vam, ona je več dala, ko farizeji pri svojih bogatih darih; zakaj oni lahko dajo od svoje preobilnosti; ona pa je dala od svojega siromačstva in ne za človeške hvale voljo, temoč iz ljubezni do Boga.“ Luk., 21. 1.

Še orgel na shodéh moramo spomenuti. One spremljajo pri službi božji vernih petje in drugo godbo (muziko). Gotovo je, da petje in godba, če iz pobožno nadušenega serca izvira in se prav obnaša, tudi v drugih pobožnost budi i s njoj nadušuje. Tak pripoveduje sv. Augustin v svoji spovedi 9. knjig. 4. glav. od cerkvenega petja v Milani: „Kar so se tisti glasi po mojem uhu razlegali, je ros la resnica v moje serce, iz nje so se vneli občutki sv. pobožnosti, in slojze so me oblile, in dobro mi je bilo.“

1283 Za te pétne blagomilosti voljo reče sv. pismo, da clo anjgeli in svetniki Bogu hvalo prepevajo; in petje in sv. pesme so že v starem zakonu v službo božjo sprejete, čemur so psalme Davidove in druge himne dovolen dokaz. Po vzgledu Jezusovem, ki je po prvem obhajilu mešne daritve s svojimi učenci hvalno pesem zgovoril, Mark. 14, 26., so tudi apostoli in prvi kerstjani, kakor njihovi nasledniki vsikdar petje visoko cenili, se ga radi pri službi božji poslužili in tak spolnili, kar že staro sv. pismo veli: **Pejte Gospodu, slavite Gospoda, zapejte Gospodu novo pesem**" i. t. d. K petju so že v starodavnosti godbo ali muziko pridjali. Ze od Jubala, ki je pred Noevim potopom živel, se bere, I. Mojz. 4, 21., da si je citre in harfe napravil in s njimi petje spremljal. Tak je pozneje Mojzes zraven petja tudi godbo v službo božjo vpeljal, in jo s tim olepotil. Ravno tak so tudi kerstjani, berž ko so mir dobili, pri službi božji se raznega orodja poslužili, dokler se niso orgle znajšle, čijih počasni, veličastni glasi so svečenosti službe božje naj bolj primerni, in k pobožnosti naj bolj obudni. Perve so se v devetem stoletju v Poreči (Ahen) postavile. Imenitni godbeniki, goreči po veličastni službi božji, so potem složili tiste prekrasne meše, zadušnice, himne i. t. d., ktere serce močno vnemajo, se nikol ne vstarajo in kterih se premila roka božja mnogokrat posluži, da krivovernike in grešnike k pravi veri in pobožnemu življenju preoberne. Zakaj prava cerkvena godba, ki včasi

milo veselja kipi ko radostno petje anjgelsko, včas pa zagromi in zavrišči ko sodni grom in stok obsojenih, prešine človeško serce do naj skrivnejše zgi-be, da se zbudi in ponovi.

Cerkve se derži žagreb t. j. dovolj prostorna hiša, v kateri se cerkvena sprava hrani, mešniki oblačujo in k sv. meši pripravljajo. Za tega voljo mora v nji vse tiho in mirno biti.

Od vlastnih cerkev (župnih, redovnih in podružnic) se loče dvoje kapele, ki se tudi k cerkvenim krajem štejejo. Edne so po gradeh in hrameh. V njih se bere sv. meša ali včas le ob izrečenih dneh in urah in za zlasti imenovane osebe, s tim, da drugi ne bi cerkveni zapovedi zadostili, ako bi tam in ne v svoji farni cerkvi po nedelah in svetkih pri službi božji bili. Če cerkva iz veljavnih vzrokov nekterim mešo v domačoj kapeli dovoli, jo drugim odreče, da ne bi ovčice svojega vlastnega pastirja zapušćale, ne predge zamudile, ne sv. svetstev pogrešale. — Druge kapele, ki se jim tudi reče križi, so pod milim nebom. V njih se nikoli ali le redko sv. meša bere, temoč tam se le rožni venec moli ali ktere druge molitve in litanije. Naj raji so po vaseh, ktere so daleč od cerkve. Manje še stojé semtertja po hribih, humih, ravninah, po raz- in križopotju, kraj cest, mostov, bervi in brodov. Iz vekšine so je pobožni vèrni postavili v spomin kake posebne prigodbe, kake velike nesreče ali srečno odvernjene smertne nevarnosti. Navadoma je božje razpetje no-

tri, ali ktera druga podoba ili slika. Včasih jih stoji več zaporedoma, ki štirinajstere prigodbe iz Jezusovega terpenja nazočujejo in se sv. križev pot imenujejo. Milo je takših pobožnih spomenikov gledati tu po višinah in dolinah, tam po hostah ali planjavah. Pobožno serce se jih razveseli, ker mu misli in želje k ljubeznivemu Bogu ravnaajo. Ako delavec za rano na svoje delo gre ali se večer mimo domu verne, obstoji eno malo, se odkrije, povzdigne oči in roke in priporoči svoje delo in njegovo rast premilemu Bogu, od kterege samega vsaki dober dar pride. Tudi ptuji popotnik se nekaj vstavi, si pregleda in premisli sv. podobe, si milo izdihne, in priporočivši se Bogu koraka naprej boljših misli.

Nikder pa ni toliko belih snažnih cerkev in cerkvic, ko po naših prelepih Slovenskih krajih. Skoro iz vsakega verhunca in naj višjega stermca molijo gor v sv. nebesa, podobne čistim devicam, ki za nas prosé. Ptujim popotnikom zaigra začudjeno serce, in komaj se te lepote nagledajo.

K cerkvenim krajem spadajo tudi pokopališća, ker nje cerkva posveti za počitek svojih otrok. Ali zmislivši na ti kraj bi vsaki groze ostermel, ako bi ga mila vera ne tolažila, da vstanejo spet vsi k večnemu življenju, ki tu v Gospodu zaspijo. Pervi kerstjani so svoje merliče pokapali kraj cest, po polju ali v grobnicah (žarvih), ko je takrat sploh šega bila, pozneje pa okoli cerkev ali pod njimi, kar je živim in mertvim prav kazalo. Živi so si večkrat na

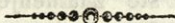
svojo smert zmislili in se bolj skerbno pregreh branili; za mertve pa so bolj pogosto molili, ker so črez njihove grobe v cerkvo stapali. — Mertvih ne v pokoj, pokopališč ne pri miru pustiti ali je oskruniti, se je že paganom naj gerša hujdobija zděla. Tim več morajo naša posvečena pokopališća per miru in v časti biti; zakaj tu počivajo človeška trupla, bivši templi sv. Duha, ktera bode Bog enkrat spet prebudil in preobrazil. Za tega voljo že zavkažejo gradjanske postave, da naj so pokopališća obzidana ali drugače dobro ograjena in zaperta, da jih nič ne oskruni in jihovega mira ne moti. Cerkva pa tam posadi drevo sv. križa, naj bivsi v njegovi senci mirno počivali, ki so v Gospodu zaspali, dokler jih njegov glas ne prebudi in prerojenih v večno zveličanje ne pokliče. Tudi škropilnico s posvečenoj vodoj pristavi, ki opominja ljubeznivo za tiste pokojne moliti, ki še menda v očišćenju terpijo; na dušno pa naravna vërne, da v cerkvenem obhodu sëm pridejo pomerlim božjega smilenja prosit. (Glej dušno str. 42. št. 11.)

Po grobih so tudi križi in križeci nastavljeni, prosti leseni za proste in siromačke ljudi, ali iz kamna umetno izdelani krasni spomeniki velikašev in bogatcev, kteri pa vsi edno in tisto besedo govoré: data gomila kerstjana zakriva. Ob mertvečkih spomenikih se pogostoma beró in vidé razne nagrobnice in pomenita nazočila, ktere ali ojstre in grozne ali tolažne in vesele resnice naše vere oznanujo. Smerčjak s kosoj kaže smert, ki brez

razločka stare in mlade podira. Iztekla vodena ura, prelomljena sveča in zvernjena bakla kaže, da je življenje izteklo, da je sterto in da je življenja prijazna luč vgasnula. Zidro je podoba upanja; sporočeni roki ste znamenje ne preterganega prijateljstva, ki bode ločene duše na večke tam sedinilo. Anjgel s tromboj oznanuje vstaniťvo in sodbo, žitni ali cvetni venec pa rajsko žetvo in čast zveličanih. — Tak se tedaj clo pokopališće, ki je nevernikom naj strašnejše mesto, prikaže vernim ko svet, častiten, ker od cerkve posvećen kraj, ko kraj pokoja, molitve in poduka, kder vse, kar nas tam obdaja, našo neobstojnost in preminljivost glasno oznanuje, pa tudi naše vekovečno upanje v nebeško domovino, da po takem pokopališće živo budi in primarja iz hudega k dobremu življenju.

Cerkveni kraji, in vse, kar se nam tam nazočuje, je tedaj po tem takem prav prilično, da nam sv. misli in želje vnema, voljo v dobrih sklepih krěpi, in serce in dušo od zemlje v nebesa ravna. Ali kdor se nikoli ni potrudil visoke pomembe katolških cerkev in njihove cele zvunajne in znotrajne sprave prav spoznati, vé se, da ne bode razumel, kar duh bošji iz teh reči govori in one ga bodo marveć motile ko v pobožnosti podpirale. Komur pa nje luč sv. vere obsija, da vidi nebeške žare, kateri se iz njih svetijo, da zastopi božje nauke, ktere mu brez glasa pravijo, bode gotovo občutil, kar nekda prebujen oćak Jakop in bode s njim vred spoznal: „Resnično!

tu je hram božji, tu so vrata nebeška.“ 1. Mojz 28.17. In kolikokrat pride skesanega ponižnega serca v ti sveti hram, ga bode nebeška milost oživiljala in blagoslov božji spremljal.

Tretje poglavje.

Cerkvena sprava.

Cerkvena sprava se reče vse, česar je treba za očitno službo božjo in za sv. svetstva, tedaj za bogačastna opravila. Razun docod premišlenih cerkvenih reči še spadajo k cerkvenoj spravi: 1. cerkvena obleka; 2. cerkvena posodba; 3. cerkvene knige.

I. Cerkevna obleka.

Da se očitna služba božja s dostojno lepotoj okinča in tudi od drugih, prostih in posvetnih opravil loči, je Mojzes že v starem zakonu po božji volji lastno obleko za bogačastna opravila predpisal. Kolikor imenitnejše pa je meštvo, in kolikor svetejša je novo zakonska služba božja, toliko bolj pristoji tudi novemu zakonu vlastna, odločena cerkvena obleka. — Iz naj starše keršanske dobe beremo sicer le od sv. apostola Jakopa, prvega vladika Jeruzalemskega, da je imel za službo božjo, če ravno na-

vadno, pa vendar posebno obleko, ktere se je nikder indi ne poslužil. Znabiti da so tudi drugi apostoli za službo božjo vlastno, sveto obleko imeli. Za prvih siromaških in pregonskih časov pa so kerstjani tudi morali neko reč popustiti, ako ravno so globoko čutili, da je potrebna, koristna ali dostojna. Da pa je v drugem stoletju vlastna cerkvena obleka občno vpeljana bila, spričajo tistočasni vkazi, kateri mešnikom zapovejo se cerkvene obleke le pri službi božji poslužiti, ne pa tudi zvuni cerkve pri vsakdeni opravi.

Duhovščini lastovito oblačilo, ktero jo od vsih drugih stanov loči, ktero pri službi božji in zvun nje nosi, je dopetna hala ali talar. On seže do pet, je brez vse posvetne lepote, pri vladikih rudeče ali violčnaste, pri svetnih duhovnikih černe, pri redovnikih v redu predpisane černe, rujave ali bele boje in različno prikrožen. Njegova edina, po nobeni šegi ne premenljiva oblika (podoba) in boja opominja mešnika, da naj ne gleda premenljivemu svetu dopasti, ker bi sicer ne bil služevnik nepremenljivega Krista, in njegova zvunajna čatitnost naj duhovnika primarja si prizadevati, da bode tudi vse njegovo obnašanje častivredno pred Bogom in ljudmi. Dalje še je duhovnikom lastovita ovratnica ali kolar in naglavnica ali kvadrat, čije štirje konci križema sežejo.

Vlastna oblačila za službo božjo so:

1. poramnica, ktera tudi vrat ogerne, ki je nekđaj gol bil; celó črez glavo so jo nekđaj pote-

govali. Ona nazočuje čeljado zveličanja in za tega voljo molé tudi mešniki, kadar si jo obdajo: „Posadi o gospod! na mojo glavo čeljado zveličanja, da premagam vražje skušnjave.”

2. dopetnica ali alba, t. j. bela platnena mešna srajca do pet. Njena belina nazočuje čistost in nedolžnost. Zato molé mešniki pri oblačenju: „Vmij me, o Gospod in očisti moje serce, da v kervi Jagmeta očiščen si večnega veselja zavžijem.” Iz pokrajšane dolge srajce je pozneje postala

3. kratka srajca ali rohéta, v kateri mešniki svetstva obslužujejo, predgajo i. t. d. Ima s dopetnicoj ednak pomen.

4. pas iz svile (žide) ali dvojerta, da se dopetnica nad ledovjem podpaše. On opominja mešnike k treznosti, zderžnosti in čistosti, za ktere si pri prepasanju prosijo, rekoč: „Prepaši me, o Gospod! s pasom čistosti in vgasni v meni vso nasladno poželčnost, da v meni ostane krepost zderžnosti in čistosti.”

5. naročnica na levici ne je po pravem oblačilo, temoč je bila nekda platnén robec za obrisanje puta; tedaj opominja mešnike se pridno truditi v Gospodovem vinogradu. Za tó tudi prosijo, kadar si jo nateknejo: „Bi vemdar vredno nosil naročnico slojz in težave, in tudi s veseljem sprejel plačilo za delo.”

6. nadramnica ali štola, mešniku iz ram čres perse viseča, pri meši nad njimi križema preprežena, je bila nekda beloplatnena in za snage voljo

vpeljana. Pomenila je po Jezu Kristu dobljeno očiščenje in posvečenje. Zato še mešnik zdaj molijo: „Podaj mi Gospod! obleko nevmerljivosti, katero sem zgubil v pregrehi prvega stariša, in če ravno nevreden pristopim k svetim skrivnostim tvojim, naj vendar si večnega zavživam veselja.” Zdaj je ozka in iz druge robe, je znamenje duhovne oblasti, in zato le škofom in mešnikom pristojna. Ker pa v škofiji vsa duhovna oblast od škofa izvira, se tudi mešniki vpričo njih še le nadramnice poslužiti smejo, kadar jo škof njim podajo.

7. mešno oblačilo ali kazula, v kateri škof ali mešnik mešujejo. Ona pomeni vse dolžnosti, katere mešni stan naloži, ali po besedi Jezusovi, njegov jarem, in njegovo breme. Zato molijo tudi mešniki pri oblačenju: „Gospod, ki si rekel: Breme moje je lahko in jarem moj sladek, pomagaj mi nju tak nositi, da dobim tvojo milost. Amen.”

8. plajš, s veko po herbtu, ki na bivšo kukučico spominja. Nekda so se ga v dežu in hudem vremenu poslužili, zdaj pa pri imenitnejših obhajilih, pri večernicah, obhodih, sprevodih, i. t. d.

9. služnice ali dalmatike, v katerih duhovniki škofu ali drugemu mešniku pri veliki meši, pri obhodih itd. strežejo. One imajo kratke rokave, ko da bi bili podsukani, kakor pri pridnih delavcih, kar strežnike, če še niso mešniki, k pridnosti v nižjih cerkvenih službah opominja, da bodo vredni visoke časti sv. meštva.

Mešno oblačilo, plajš, služnice, nadramnica, naročnica, in kupično ogernilo so s zlatom, srebrom in s sviloj pretkane in po raznih cerkvenih časih in duhovnih opravilih tudi različne boje ali barve in sicer a) bele ob vsih velikih svetkih Gospodovih, za voljo veselja nad njegovo veličastjo in po njemu zadobljenimi dobrotami; potem ob svetkih blažene device Marije, anjgelov božjih in tištih svetnikov, ki niso mučenci, za voljo njihovega nedolžnega, čistega življenja; b) rudeče, (ki pomeni ljubezen), na duhovo, ker je sv. Duh darovnik prave serčne ljubesni; in po svetkih sv. mučencev, ki so iz prave ljubezni svojo kerv za vero prelili; c) zelene, (ki pomeni up), po nedalah in delavnikih od prve nedele po sv. treh kraljih do nedele sedemdesetnice in od tretje po duhovem do prve advens e, ako na te dni ne pridejo nobeni svetki, za voljo veselega upanja do nebeškega kraljestva, ktero nam ravno rojen izveličar oživi in potem ko naš srednik pri Bogu s svojo milostjo vedno oživlja; d) violčnate ali modre, višnjave, (ki je podoba zvestobe), v adventu, v postu, na pametvo, križeve dni, pri pokórnih obhodih, ker je znamenje ponižnosti in pokore, ktera k Bogu obljubljeni zvestobi nazaj pelja; e) černe pri pokopih, zadušnicah, bilah in na velki petek v znamenje otožnosti in žalosti. Rumena boja je zmes bele in rudeče in velja za obe. Tak že nas tedaj boje cerkvene obleke učijo, kake misli, kaki občutki da nas naj sprehajajo pri vsakterem cerkvenem pravilu.

Zraven imenovanih oblačil še imajo vladika posebna oblačila in znamenja. a) je: štihar ali tunica t. j. svilnata služnica, ktero nosé služniki in podslužniki. Ker pa vladika vse mešne rede v sebi sedinijo in delijo, jo tudi oni nosijo in sicer pod mešnim oblekoj; b) cipele, (šolnji) s sv. križem kinčane, zlato-in sreberno pretkane, in svilnate nogavice, čijih boja (barva) se po dopetnoj hali ravna, kar kaže na opomen apostolov: „Stojte tedaj obuti in kredi za blagovest ali evangelj mira.“ Efes. 6., 15.; c) rokavice v spomin, da si pred Bogom roke vsega hudega čiste obvarjejo; d) belo krilo, ktero se sedečemu pod nebom v enak pomen ogerne; e) perstanj, ki je nazočilo bezkončne večnosti, opominja škofa, da po svoji obljubi cerkvi, sebi sporočeni nevesti vsikdar zvesti ostanejo; f) zlati persnik s podoboj Kristusovoj naj imenitnejši kinč škofov, ki vedno opominja Jezu Krista, naj višjega dušnega pastirja tak zvesto v sercu nositi, ko njegovo podobo očitno nad persami; g) mitra ali škofova kapa, čije gori razplatjena in spodi sedinjena konca lahko v podobita ternovo krono (spletenik) in tedaj terplenje Jezusovo, kakor tudi Židove in pagane po Jezusu v edno vero sedinjene, čije nestrašljivi varhi imajo škofi biti; h) pastirska palica, čigave krivina iz škofove roke črez vërne gleda v znamenje njihove duhovne oblasti in duhovnega sodnistva nad vërnimi. Nadškofje še imalo cerveno-rudeč krezele ali plajšec

čez rame, ki je iz naj nježnejše ovčje volne, i s križi pretkan. Sam papež ga posvetijo in nadškofom pošlejo v znamenje njihove duhovne preoblasti. Ravno v ti pomen ima tudi njihova pastirska palica mesto krivine po dvojni križ.

Tudi fantje, ki pri sv meši strežejo, imajo lastno, pomenito trobojno obleko; modro suknjo, črez njo belo kratko srajco, nad njoj rudeč krezalc, ktere boje jim pravijo, da Bogu le služba tistih dopade, ki so mu zvesti, nedolžni, ljubeznivi, ali vsaj v pravi pokori mu spet sedinjeni.

Lepa, krasna cerkvena obleka je tedaj dvoje koristi. Iz edne strani pripomaga očitno k dostojni veličasti, ktera službi božji pristoji; iz druge obuja in uči služebnike božje in verno ljudstvo. Škofe in mešnike opominja sv. dolžnosti in potrebnih kreposti, vërne pa dolžne časti do Boga in njegovih služebnikov. Za tega voljo so pobožni kerstjani vsikdar lepo cerkveno obleko kaj cenili in k njoj po svoji moči radi pripomogli bodi si s umetnostjo vlastnih rok ali s kakim darom ali sporočilom.

II. Cerkevne posode.

Cerkvene posode se imenujo tiste, ktere so k bogočastnim opravilom potrebne in v ti namen od cerkve posvečene. Judi so pri svoji službi božji močno krasno in drago posodo imeli, ko v sv. pismu beremo, in tudi od nje je veljala beseda Davidova: „Gospod! jas ljubim krasoto tvojega hrama.” Ps. 25, 8.

Ednako vneti za čast božjo in lepoto njegove službe so tudi prvi kerstjani bili, in berž ko so premožnejše med seboj imeli, so lesene, perstene ali steklene posode, s katerimi so se od začetka morali zadovoljiti, hitro premenili s zlatimi, srebrnimi, umetno kinčanimi. Takše so:

- a) kupa. Ime in podoba te posodbe je od preselega limbara v spomin, da se v njoj prečista sv. kri Jezusova daruje. Že on je svojo presveto kerv apostolom v kupi podal, in ravno tak so tudi oni pri mešni daritvi se kupe poslužili, ko to izrečno popričajo besede sv. apostola Pavla 1. Kor. 10, 16.: „Kupa, katero blagoslovljamo, alj ni je delež kervi Kristusove?” Pa naj beržeje so te kupe le lesene, steklene ali glinaste bile za njihovega siromaštva voljo. Ali kar so poznejši kerstjani iz globoke časti do tega presvetega svetstva sami radi storili, je cerkva tudi predpisala, namreč da ima, če ne vsa, vsaj gorji del t. j. kupa sama zlata ali sreberna in pozlačena biti.
- b) plitvica, t. j. tista zlata, ali sreberna in pozlačena sledica za sv. hostio. Po navadi je na njoj vdolbljen križ, jagne, ali ktera druga podoba, ki na sv. daritvo kaže.
- c) kazalnica ali moštranca, s polmescem v sredi, kam se sv. rešno telo djene, da se k molitvi postavi in v obhodih obnaša. Se le pri nas katolikih najde, ker le pri nas vera na vsikdarno svetstveno nazočnost Kristusovo živi.

- d) obredilnica, podobna kupi, s pokrivalom, v kateri se manše hostije hranijo za obredovanje vernih.
- e) miolkici za vodo in vino, zlati ali sreberni, za vsakdeno rabo stekleni.
- f) mivnica, za mivanje rok po daritvi, nekda potrebna, ker so si škof ali mešnik pri razločenju darovanih darov roke znesnažili; zdajno mivanje spominja na to in pomeni, da ima čistega serca biti, kdor presveto obhajilo obhaja.
- g) sodiči za sv. olje in križmo, ki se rabi pri sv. kerstu, sv. poterdi, pri poslednem olju, pri mešnikovem redu in nekterih cerkvenih posvetitvah. Za spoved bolenikov služi pohranica, ki ima dva predelca. Gornji je za sv. rešno telo, spodnji za sv. olje bolenikov.
- h) kadilnica in čolnek za pokajanje pri različnih cerkvenih opravilih. S kadilom pri službi božji kaditi je že staro starodavna navada, in se clo pri paganskih narodih najde, kateri so svojim malikom kadilo aldovali. Dragoceno kadilo so tudi Judi pri svoji službi božji vžigali in kralj David je imel v nebo plavajoči dim za podobo Bogu prijetne molitve, proseči: „Gospod! naj vhaja moja molitva ko kadilo pred tvoje obličje.“ Ps. 140., 2. Kadilo so tudi modri iz jutrovega novorojenemu Jezusu podarili, in s njim po razlaganju sv. očakov njegovo božjo dostojnost naznamnali. V skrivnem razodenju se molitve anjgelov in svetnikov izrečno imenujejo kadilo v zlatih sle-

dicah. 5., 8. Pervi kerstjani so dišeče kadilo za to prižigali, da so si v votlinah in kletih, kjer so za pregonov skrivoma službo božjo opravljali, si hudi sopuh in čad nekaj zljajšali; in tak še se tudi pri naši službi božji s kadilom okaja: v spomin na perve žalostne čase; v izraz Bogu dolžne časti in molitve; in v nazočenje kokor naša molitva k Bogu vhaja.

- i) od kerstirne in skropilnice s škropilom smo že predi govorili, str. 61 i 51.

III. Cerkvene knige.

Cerkvene knige se rečejo tiste, ktere zaderžijo molitve in običaje, ki so pri sv. meši, sv. svetstvih in pri cerkvenih posvetih in blagoslovih predpisani.

Naj pervejše so:

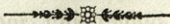
- a) mešne bukve ali knige. One zapopadejo kratko podučenje črez običaje pri meši zapovedane; po tem mešo na vsaki den cerkvenega leta, in še naj bolj navadne posvete in blagoslove. Za zadušnice ali černe meše so vlastne knige, ki jim rečemo černe mešne knige.
- b) obrednica ali običajnica zapopade molitve in posamesne obrede za sv. svetstva, posvete, blagoslove in pokope. V njoj so molitve in predpisani običaji, kako se imajo sv. svetstva, posveti in blagoslovi obsluževati, in pokopi opravljati.
- c) škofovska običajnica kaže, kako škofi svoja cerkvena opravila opravljajo.

- d) evangeljšce. V njih so evangeli in listi za svetke in nedele cerkvenega leta v maternem jeziku, izebrani iz sv. pisma.
- e) časoslovnica duhovna. Iz nje molijo tisti, ki so že v višjih duhovnih redovih, domá samotež ali špogajo (hekajo) skupno na shodih cerkveno časoslovje, katero obseže duhovne pesmi, psalme, berila iz sv. pisma in cerkvenih učiteljev, pokrajšano življenje svetnikov in prav jedernaste molitvice.
- f) cerkvena pratika ali kolendar. Ona kaže mesce in dni sončnega leta, vse cerkvene svetke in ósvetke; predpiše, ktera meša je kter den brati; ktere boje mora mešna obleka biti, kako se časoslovje moliti i. t. d.

Vse te knige, razun evangeljšce so spisane v latinskem jeziku, ki je po vesolni cerkvi, razun nekterih južno slavjanskih krajev, za celo službo božjo vpeljan, razun keršanskega nauka, očitnih molitev in nekterih besed pri sv. svetstvih. Nad tim ptujim nerazumnim in clo mertvim jezikom se tisti potikajo, kateri ne vejo, da je pri razširanju vere po celem zahodu latinski jezik živ, naj bolj izobražen in za tega voljo za cerkveni jezik naj bolj prikladen bil. In ko je ljudstvo pomerlo, katero ga je govorilo, je ti jezik živel in še živi pri vsih učenih različnih jezikov in narodov, katerim streže k medsebojni porazumnosti. Za tega voljo ga je cerkva obderžala in še záto, a) da bi edini cerkveni jezik kazal edinost vere;

b) da se sv. vera v jeziku, kateri je mertev in brez premenbe, naj lažje čista i brez pomot obvarje; c) da čast službe božje in cerkvenih opravil očivistno povzdigne, če se ne obhajajo v vsakdenem, temuč bolj skrivnem in kakti sveténem jeziku; d) da druge knige in poduk v domačem jeziku tak vse na tenko razlagajo in vsakemu razumno, kateri se le hoče po svoji dolžnosti za dušno potruditi.

Vsa cerkvena oblačila, posodbe in knige, posebno tiste, ki so za cerkvena opravila zlasti posvečene, se morajo v časti imeti in se ne smejo nikoli več za posvetno rabiti. Je Bog že v starem zakonu kralja Baltazara še ravno tistega dne ob kraljestvo in življenja djal, kterege je velel zlate in sreberne od tretjega svojih sprednikov iz Jeruzalemskega templja odnešene posodbe k gostiji prinesiti in se prederznil s svojimi gosti iz njih piti (Dan. 5.); se tim manje sme novozakonska cerkvena sprava proti njenemu sv. namenu rabiti, ker je za dosti imenitnejšo službo posvečena. Če tedaj cerkva prepove cerkveni spravi čast kratiti, hoče s tim zabranit, da se sami službi božji neti od zdaleč njena veličast in svetost ne omrači. Ino tak se sv. cerkva, ko vsakod, tudi tukaj obnaša ko zvesta, skerbna nevesta za čast svojega nebeškega ženiha Jesu Krista, ko ljubezniva, za obujenje in zveličanje svojih otrok vneta mati.

Sterto poglavje.

Cerkvena opravila.

Cerkvena opravila so vse tiste oprave, ktere je Jezus sam zapovedal ali njegova od sv. Duha razsvečena cerkva, ino po kterih se Bogu ino njegovim svetnikom čast ino hvala daja, vërnim pa božja milost podeluje. Takše so: I. sv. meša; II. sv. svetstva; III. keršanski nauk; IV. cerkveni posveti ino blagoslovi; V. katolške molitve ino pobožnosti; VI. cerkveni obhodi ino božji poti.

I. Sv. meša.

Če že je ravno vera v Boga ino njeno zvunajno nazočenje, posebno pa daritva, tak stara, kakor človečki narod, je vender več tisuč (jezer) let preteklo, da še niso prave, Bogu resnično dopadljive daritve dopernašali, ino ne tak dostojno ko se sliši. Sinovje pervih starišev, Noa, Abraham, Jakop i. t. d. so darovali kakšo žival, sadovje ali ktero drugo reč ino še to celo prosto, brez vsake priprave. Mojzes, zvesti služebnik božji je sicer prav lepo ino pobožno skerbil za velkšo čast božje službe ino je naj bolj daritev s prelepimi, pomenitimi ino veličastnimi običaji okinčal; ali dari za daritvo so ostali poprejšni

namreč kakša neumna žival ali ktera druga nečutna reč. Pravo ino večnemu Bogu primerno daritvo še je le naš presveti izveličar J. K. dopernesel ino dopernašati učil. On edinorojeni Sin božji je svojemu nebeškemu očetu v neizmerni ljubezni, zahvalnosti ino poštljivosti sam se doprinesel (daroval), mu pokoren do smerti, do smerti na britkem križu, da bi nas odrešil.

V večni spomin ino v večno ponavljanje tote prave sam svoje daritve je Jezus sv. mešo postavil, da bi v njegovi cerkvi ino pri njegovih vernih bila prava, resnična ino bistvena daritva. Zakaj vsi poprejšni dari so bili komaj slabe podobe ali tenje prave daritve; zato je po zadnji večerji, ktero je večer pred svojim terplenjem s svojimi apostoli v Jeruzalemu vžival, pod krušnojo ino vinskojo podobojo njim samega se be podal s tistim telesom ino s tistojo kervjo, ktero je drugi den na križu daroval ino pristavil: „To storite meni v spomin.“ S temi besedami njim je dal oblast ino zapoved prihodnič to storjati, kar je on nazoči njih storil: namreč pod krušnojo ino vinskojo podobojo njega s mesom ino kervjo njegovemu nebeškemu očetu darovati ino s njim sam se ino druge verne obredovati. Tota nekervava daritva, ktero je Jezus v večni spomin ino večno ponavljanje svoje kervave daritve na križu postavil, je presveta mešna daritva.

Ta daritva sv. meše se od daritve na križu v ničem ne razloči. Ravno ko na križu dopernaša Je-

zus v bezkončni ljubezni ino pokornosti tu samega sebe nebeškemu očetu v večno čast ino zahvalo, vernim pa v pomoč ino odrešenje, za žive ino mertve. Sv. meša je tedaj nekarvava daritva novega zakona, preveni spomin ino ponavljanje kervave daritve, ktero je J. K. pri zadnji večerji pod krušnojo ino vinskojo podoboj postavil ino ktero on (naš večni veliki mešnik) vsikdar nevidno dopernaša po svojih vidnih mešnikih.

Veliko skrivnost sv. meše je tedaj na prvo obhajal J. K. sam nazoče svojih apostolov v Jeruzalemu ino potem vpričo učenca Kleofa ino njegovega tovarša v Emau. Luk. 24, 30. Za njim so apostoli, prvi škofi ino vsi njihovi nasledniki po naročilu ino oblasti, ktero jim je J. K. dal, do dnešnega dne verno, vsikdar ino pòvsodi ti sv. spomin njegove smerti s vernimi obsluževali. V apostolskem djanju 2, 42. beremo od takratnih kerstjanov: „Ostali so v apostolskem nauku, v priobčenju vlomljenega kruha t. j. v obhajilu presvete meše ino obredi, ino v molitvi.” Od naslednjih časov pa cerkvena dogodbina to dovolno spriča.

Kakor pa je Jezus k prvemu obhajilu te presvete skrivnosti vse skerbno pripravil, namreč: da je vlastno dvorano ali hišo za njo izvolil, svojim jogrom popred noge vmil, ino svečeno molitvo opravil, ino kakor se je on nekakših običajev poslužil, namreč: da je kruh ino vino blagoslovil, oči k nebesom povzdignil ino potler zahvalno pesem zgovoril; tak je tudi po njegovem izgledu cerkva sv. mešo s pre-

častnim kinčem obdala ino s mnogimi sv. običaji prav lepega pomena. Nekteri so že v apostolskem času v navadi bili; n. p. da se je pri meši sv. pismo bralo; da so psalme ino Očenaš molili; da so se v spomin mira poljubili i. t. d. Sv. apostol Jakop že je imel vlastno obleko ino papež Sikst, sedmi naslednik sv. Petra, že posebne mešnike, ki so mu pri sv. meši služili. V poznejih vèkih, posebno odkler je cerkva ljubi mir vživala, je sv. daritvo vedno s velkšoj lepotoj ino svečenostjo obdajala, dokler je vse tak veselo doveršeno, ko je sedaj sv. meša. Ino če ravno v začetku ino pri koncu sv. meše ni vse neobhodno potrebno, je vendar vse koristno, podučno, ino podbudno.

Razjasnjenje mešnih običajev.

N a s t o p.

So mešnik juternico, hvale ino tudi pripravno molitvo k sv. meši izmolili, si v žagrebu mešno obleklo oblečejo. Potem prejmejo pripravljeno kupo. Strežnik vzeme bukve, pozvoní ino gre pred njimi k žertveniku ali oltaru, oni pa še gor po stopnicah, razgernejo belo telesnico (korporale) ino postavijo na njo kupo. — Nekaj se vstavši sklenejo roke ino si v tihi pobožnosti misli sebèrajo, prej ko veliko sv. opravilo začnejo. Ali mislečemu na presveto mešno daritvo ob enem jihova nevrednost ino grešnost na pamet pride, ino vest jim velí Boga za odpuščenje ino milost prositi. Pohlevno se toraj ponižajoč se podajo

nazaj dol k naj nižji stopnici pred oltar, se globoko priklonijo ino prekrižijo v imenu Očeta ino Sina ino sv. Duha. S tim sv. znamenjem spovejo, da le od trojoedinega Boga vse dobro zaupamo, prosimo, dobimo, imamo; da le v jegovem imenu kaj dobrega ino zaslužnega storiti zamoremo. Za tega voljo tudi sv. mešo ino vsako drugo imenitno opravilo ino reč s sv. križem začnemo ino končamo. Potem premolijo uzajemno s strežnikom, ki verne namestuje ino mesto njih odgovarja, tako imenovano nastopno molitvo. Ta molitva obstoji iz očitne spovedi (konfiteora) ino nekaj manših molitvic, ki se vse s besedo amen sklepajo *). — V njih se izreče ino prosi: a) serčno veselje nad bližnim sv. obhajilom; b) strah pred sv. Bogom za voljo naše človeške nevrednosti; c) prošnja za odpuščenje; d) zaupanje na božjo milostivnost; ino e) iskreno poželenje po sv. obhajilu.

Na to mešnik spet gor pred oltar grejo ino še pojdoč enkrat molijo za odpuščenje grehov, k čemu so tudi verne povabili rekoč: Oremus t.j.: molimo. Privši k sredi oltara glavo globoko vклонijo, molijo svetnike za prošnjo, katerih ostanki so tu hranjeni,

*) Amen je hebrejska beseda, ki ima dvoji pomen. Na koncu molitve ali prošnje pomeni: Bi se tak zgodilo, ali: bo se tak zgodilo, ino pravi, da si od Boga zaupamo, kar ga prosimo. Na koncu vere ali prisega i.t.d pa pomeni: gotovo je tak, ali: resnično je tak, ino poterdi zgovorjene besede.

ino poljubijo blizo nad njimi oltar, da skažejo svojo čast ino poštljivost svetnikom ino njihovemu spočetniku J. Kristu.

Tedaj se podajo mešnik na levi stran ali levi rog oltara, t. j. na tisti, proti kateremu je njihova levica, če so k ljudstvu obrnjeni; imenuje se tudi listni; drugi je pravi stran ali evangelski. Na levem stranu berejo iz mešnih knjig vhod sv. meše, ki se vseli sklene s pesmo: Čast bodi Bogu Očetu, Sinu i. t. d. Nekda so ga pevci ino verni peli, kader so mešnik k oltaru šli ali vhažali. Odtod mu je ime: vhod. Po prvi vhodni besedi rada cerkva celo mešo imenuje.

Po vходу se mešnik vnovič spomnijo človeške slabosti ino reve ino pojdoč pred sred oltara prosijo ponižno uzajemno s strežnikom za božjo milostivnost, trikrat rekoč trojno Kirie elejson, trojno Kriste elejson, spet trojno Kirie elejson t. j. Gospod pomiluj, Kristus pomiluj, Gospod pomiluj; prvo, kak nekteri kažejo, k Očetu, drugo k Sinu, tretjo k sv. Duhu, v katerih milo pomoč oni i ljudstvo terdno zaupajo.

Pridejo mešnik v pred sred oltara ino zagledajo na tamošnjem božjem razpelu (nad tabernaklom) preveliko ljubezen nebeškega Očeta, kateri je svojega edinorojeniga sina dal, da ne bi nobeden v zgubo ne prišel, ki v njega verje, vidijo svojo prošnjo že tudi milostivno oslišano ino preveseli te neizmerne, preobilne dobrote ino ljubezni zapojejo iz globočine zahvalnega serca: Gloria in excelsis Deo, t. j. Slava

Bogu na višavah i. t. d., v kateri pesmi presveti Trojici preserčno čast ino hvalo dopernašajo za vse podeljene milosti. Na koncu se s sv. križem prekrižijo, da še s tim zvonajnim znamenjem poterdijo, kar so usta govorila. — V adventu, v postu ali korizmi, križne dni, ino pri mešah za pokojne vmolkne gloria, ker se taka vesela pesem ne primerja k pokori ino žalosti.

Na to poljubijo mešnik oltar ino vernuvši se k ljudstvu, ga pozdravijo rekoč: Dominus vobiscum t. j. Gospod (bodi) s vami, na kar strežnik odgovori: Et kum spiritu tuo t. j. i s duhom tvojim. Ti mešnikov pozdrav je zlo stari ino prelepi. Že v starem zakonu je anjgel božji Gedeona, Sod. 6, 12. ino višji anjgel Gabriel je prečisto D. M. tako pozdravil. In resnično, kar boljšega se vërnim ne more želeti, ko da bi Gospod Bog s njimi bil! pa tudi svojemu mešniku ne morejo vërni kar boljšega želeti, ko da bi Gospod Bog s jegovim duhom bil, ga razsvetoval ino krepil! Tak si ali mešnik ino verni uza-jemno naj boljše nebeške dare želijo.

Po tem blagem pozdravu stopijo mešnik spet na levo stran ino povabijo s besedoj: Oremus t. j. molimo vse nazoče k molitvi ino premolijo (pri pëti meši pa prepejejo), cerkvene molitve, ki so za ti den vkazane, katerim se tudi pravi: skupne molitve, da se skupno za vse vërne opravljajo. Njih perva se vsikdar ozira na cerkveni čas ali dnevno obhajilo; ostale se opravljajo na čast svet-

nika, ktereга še cerkva ti den obhaja, ali za kakšo posebno potrebo. Po takem jih je nekokrat več, nekokrat manje; posebnost pa je to: velkši je svetek; manje jih je, naj velkše praznike se le samo edna moli, zato ker takše dni, kader obhajamo veseli spomin preobilnih milosti božjih, tudi le en občutek naše serce zavnema, namreč hvala, ktera se tudi v edni molitvi izreče. Kaj posebnega je tudi to, da so zelo kratke, ali vendar polne visokega zapopadka. Sklenejo se vse s besedami: „Po našem gospodu Jezu Kristu, kateri s teboj živi ino kraljuje v jedinosti sv. Duha Bog od vekoma do vekoma.“

Po tem sklepu nas cerkva uči, kako moramo moliti, namreč v imenu Jezusovem t. j. po njegovem nauku ino njegovih zaslužbah, kakor on sam veli: Vse, kar bote Očeta v mojem imenu prosili, bo Vam dal. Ivan 16., 23. Strežnik odgovori: Amen! (t. j. bi se tak zgodilo, kakor smo molili!)

Po skupnih molitvah preberejo mešnik sv. berilo ali pismo, ki je kaki del iz apostolskih pisem, ali iz drugih staro-ali novozakonskih sv. knjig. — Tu nas apostoli ino preroki učijo, kar je sv. božja volja, da jo zamoremo spolnovati s njegovo pomočjo, ktero smo si v skupni molitvi sprosili. Iz sv. pisma pri službi božji kaj brati, je stara šega, ktera v apostolske čase seže ino že je tudi pri Judih navadna bila. Sv. evangelist Lukaž 4 16. piše, da

je Jezus sam v Nacarejski sinagogi nekaj iz preroka Izaja bral ino razložil.

Na koncu se strežnik v imenu vernih za oznanjeni nauk lepo zahvali rekoč: Deo gracias t. j. bodi Bog zahvaljen.

Da bi věrni vtegnuli slišane nauke bolj premisliti, so v prvih časih pevci psalme peli. Danes berejo mešnik mesto njih samo nekatere verstice po katerih sledi: Aleluja t. j.: hvalite Gospoda. Tistokrat ino iz tistega vzroka ko gloria-vmolkne tudi aleluja. Mesto nje se moli molitva žalostnega pokórnega pomena; nekda se je počasoma pela.

5 meš pa je, pri katerih še se tu posebno lepe sv. pesmi berejo, ki se jim pravi: sekvencia t. j. nasledne. Zelo so stare. Ne vē se več, kdo je nje složil, ali da so spisavci od božjega duha obilno nadušeni bili, spriča to, ki sv. glasi tih pesem globoko v serce sežejo ino pobožnost vnemajo. Zato ostanejo vekoma nove. So nasledne:

I. Na cvetni petek.

(Stabat Mater dolorosa.)

Mati je pod križem stala,

Jokala no žalavala,

Njeni Sin tam visel je.

Kaka to je bolečina,

Mati vidi vmreti Sina,

Meč prebode njoj serce.

Kaka žalost ino sila
 Je v Marij' nem sercu bila,
 Vidla sina v mukah *) je.
 Sina, ker ima razbito,
 S ranami telo pokrito,
 Ker za greh daruje se.

Kdo bo gledal brez vsmilenja,
 Kelko Mati 'ma terplenja
 V smerti Sina svojega?
 Ah! kdo ne bi v solzah plaval,
 Če bo težo premišlaval,
 Ktera njoj je k sercu šla.

Grehe ljudstva na se vzeti,
 Vidi Jezusa terpeti,
 Vdati šibam se voljno.
 Gleda svôga Sina milo,
 Ki ga vse je zapustilo,
 Kadar nagnul je glavo.

O ljubezni polna Mati!
 Daj mî s teboj žalovati,
 J z ljubezni jokati.
 Da bi taka v men' gorela,
 Kako ti si v sercu 'mela
 Proti tvômu Jezusi.

*) v martrah.

Vtisni tvôga Sina rane
 V moje serce, da ostane
 V njem vsikdar od njih spomin.
 Naj da vëm, kar v sodni hiši,
 V temni ječi no na križi
 Terpel je za me tvoj Sin.

Daj, da s teboj solze stačem,
 No sî s njimi lice zmačem,
 Dokler tukaj še živim.
 S teboj polek križa stati,
 No tam milo žalovati
 Z celegá serca želim.

Tvojo žalost, o Divica!
 Mučencev ti vsih kraljica!
 Tudi v mojo serce vlij.
 Kristusovo smert, terplenje
 Skoz prihodno vse življenje
 Daj mî premišlavati.

Daj, da tvôga Sina rane
 Bodo v mojo serce vžgane,
 Njega kri očisti me?
 Da se pèkla nimam bati,
 Varji ti me ljuba Mati,
 Kadar s menoj v sodbo gre.

Kdar mî svét bo zapustiti,
 Jezus daj skoz Mater priti
 K tebi, da premagam vse.

Daj, kdar telo bode vmerlo,
 Da se duši bo odperlo
 Večno izveličanje. Amen.

II. O vuzmu.

(Victimæ Paschali.)

Iagnetu velikonočnem
 Hvalo dajo naj Kristjani.

Réšilo je Jagne ovce:
 Kristus je nedolžen spravil
 Vboge grešnike s Očetom.

Smert ino življenje čudno
 Sta med soboj se borila:
 Vojvoda življenja vmorjen
 Smert premagal, živ zdaj vlada.

Nam povéj, povéj Maria,
 Kaj si vidla ti na stezi?

Grob sem vidla Krista živ'ga:
 Slavo vstavšega od smerti:
 Angelce no pótno ruho.

Vstal je Kristus, v njega upam!
 Gre pred vami v Galileo.

Rés je Kristus vstal od mertvih:
 Kralj, zmagavec nas se vsmili.
 Amen. Aleluja.

III. Na duhovo.

(Veni sancte Spiritus.)

Pridi sveti Duh ti dnes,
 In razlij čez nas z nebes
 Tvoje svete luči žar.
 Pridi Oče vbogih ti,
 Tvojo luč nam v serca vlij,
 Pridi, daj nam vsak tvoj dar.

Ti naj vekša si milost,
 Naše duše sladki gost,
 Sladki naš oblahkotnik.

V trudi si počitek naš,
 U vročini hlad nam daš,
 V joku si naš tolažnik.

O ti luč izvoljena,
 Da bi le napolnila
 Tvojih vernih serca vsa.

Nič brez tvê svete moči
 Dobrega v človeku ni,
 Nič ni neškodljivega.

Vmivaj, kar je gerdega,
 Zmakaj, kar je suhega,
 Vrači, kar je bolnega.
 Vgibaj, kar je terdega,
 Vžari, kar je merzlega,
 Vižaj, kar je spačnega.

Daj, ki na te verjemo,
In na te zaupamo,
Tvojih darov sedmerost.
Kreposti zaslužljive,
Zadnič pa zveličanje,
Daj veselo nam večnost.

Amen. Aleluja.

IV. Na telovo.

(Lauda Sion Salvatorem.)

Hvali Sion *) Zveličarja,
Hval' pastirja no vižarja
S pesmami zahvalnimi.
Bi se Mu vse časti dale,
On je vekši, ko vse hvale,
Ga ne znaš prehvaliti.

Živi kruh, ker nas oživlja,
Dnes posebno čast dobivlja,
Po vsem svétu moli se.
On pri jedi je večerni
Dan bil družbi dvanajsterni
Prej, ko Jezus terpel je.

Da bi se mu polna hvala,
Glasna no vesela dala,
Serce poskakovalo!

*) Keršanska cerkva.

Dnes se spomnimo veselo,
 Kak je sveto Rěšno telo
 Pervič blo postavljeno.
 Pri ti mizi nova dala
 Se daritva nov'ga Kralja,
 Stari aldov *) konc ima.
 Staro je od novega,
 Senca od resnice vsa,
 Noč skoz den premagana.
 Kar pri mizi Kristus storil,
 Krez vino in kruh govoril,
 V svoj spomin On djat' veli.
 Sveto skoz besedo dano
 Berž se v zveličansko hrano
 Kruh in vino spremeni.
 Nauk se Kristjanom dava,
 Da pri meši spremenjava
 Kruh se v meso, vino v kri.
 Kder pa um, okó omaga,
 Živa vĕra tam pomaga
 Zoper znanih red rečí.
 V totih le podobah raznih,
 V récih ne, le v znamnjih praznih,
 Imenitne rečí so.
 Meso, kri — znaš jesti, piti:
 Vunder Kristus ves je skriti
 Pod podobo vsaktero.

*) Ofer.

Kteri koli Njega vživa,
Vsaki celega dobiva,
On ne da se razdelit'.
Eden vživa, alj stoteri,
Vsaki po ednaki meri: *)
Vunder vživan ni povžit.

Vživa dober, vživa hudi:
Alj v tem najdeš uzrok tudi
Smerti' alj zveličanja.
Hudim smert, dobrim zdravilo:
Glej ednako obhajilo
Kak razločen konc ima.

Če se hostia razlomi,
Ino dade troha komi:
Telko on dobi, ne dvomi,
Kelko v celi hostji je.
Reč nobena se ne loči,
Le podoba se razkroči,
V kateri Kristus ves nazoči
Nikdar ne pomenša se.

Glejte angelska je hrana,
Za popotnike je dana,
Kruh otročji imen'vana,
Psom ne smé se davati.
V znamenjih Bog to htel je dati,
Kdar dal Izaka zaklati:

*) Kelko eden, telko vsakteri.

Jagne velkonočno ofrati:
S Mano je nasititi.

Dober ti pastir, kruh pravi,
Vsmilen Jezus nas ozdravi:

Ti nas pasi, nas obvari:
Nas z zveličanjem obdari

Tam v nebeškem kraljestvi.

Ti, ker vse Ti je mogoče,

Ker nas paseš tu vmerjoče:

Daj nam tam pri mizi biti,

Vselj se s Teboj veseliti

V tovaršiji zvoljenih.

Amen. Aleluja.

V. Na dušno.

(Sodni den — Dies irae.)

Zadnje sodbe strašna sila

Bode svet v pepel skadila,

David pravi no Zibila,

Kaki strah bo nas stiskaval,

Kdar sodnik se perbližaval,

Ojstro vse bo razsodaval!

Tromba bode glas tē dala,

Grobe čudno razorala,

Vse nas k božjem tronu gnala.

Smert, natvora bo stermela,

Kdar bo stvar se oživela,

No račun s Sodnikom 'mela,

Kniga bó naprej se dala
Ino v njoj rěč vsaka stala,
Ki bo v sodbo se jemala..

Kdar se bode to godilo,
Bo vse skrito se odkrilo,
Nič bez kazni se pustilo.

Kaj sirota hčem začeti,
Koga za prošnika vzeti,
Kdar pravičen bo v trepeti!

Kralj prestrašne veličasti!
Miloserčnost ti je v lasti;
Reši grešne me oblasti!

Spomni Jezus se ljubljeni!
Da si bil zveličar meni;
V pogubljenje me ne ženi!

Iskal si me, si počival,
Križan kerv za me prelival;
Da bi trud zabstonj ne bival.

Greha sodnik strahoviti!
Hoti preje odpustiti,
Ko račun če ojster priti!

Vbogi grešnik jas zdihujem,
Velki krivec obledujem;
Prosim, naj da milost čujem!

Ker si Magdaleno zvišal,
In razbojnika oslišal,
Boš še moje zdihe vtišal!

Ni kaj vredna prošnja moja;
 Naj pak reši milost tvoja
 Večnega me nepokoja.

Le med ovce me postavi,
 In od krivih proč tam spravi
 Tja na srečni kraj, na pravi!

Bi me htel v nebesa vzeti,
 Kadar grešnik bo prekleti
 V živem ognju že pripeti;

Jas te prosim zaupljivo,
 Glej serce mi malo živo;
 V skerb me vzemi milostljivo.

Den bo joka ino straha,
 Kdar se zemlja strosi raha,
 Kdar bo grešnik vstal iz praha!

Bodi Bog mu milostivi,
 Ti moj Jezus ljubeznivi
 Daj vsem dušam večni pokoj. Amen.

Je to vse prebrano, grejo mešnik v sredo ol-
 tarja, ino prosijo ponižno priklonjeni ino s sklenje-
 nimi rokami za milost božjo, da bi vredno ino dostojno
 oznanovali njegov sv. evangelj. Zmez prenese strež-
 nik mešne knige na pravo ali evangelijsko stran,
 nekda zato, ker je prostora trebalo za dare, ktere
 so věrni darovali ino na levo stran polagali; zdaj
 pomeni ta prenošja evangelišč, kako se mora sv.
 evangelj od ednega kraja do drugega oznanovati.

Sedaj prekrižijo mešnik evangeljšece i sebe ino berejo na ti den odločeni evangelj. Tudi vernise prekrižajo ino ga stojé poslušajo, zato da svojo poštljivost do besede božje nazočijo ino pripravnost, jo skerbno spolnovati. Vojaki ino duhovni križniki prémejo za orodje, kar kaže, da hočejo sv. véro tudi s mečem braniti. Na koncu poljubijo mešnik evangeljšece ino strežnik se zahvali v imenu vérnih za oznanjene sv. nauke, rekoč: Laus tibi Kriste! t. j. hvala Tebi Kristus!

V starših časih so mešnik zdaj stopili na leco (prižnico, predganco), ki je tik oltarja nekaj malo višiša stala, so evangelj tudi v domačem jeziku prebrali ino ga razlagali ali primerno predigo (nagovor) imeli, ko še je zdaj v nekih krajih navada, kder nije cerkva prevelika, daje mogoče na ravnost od oltarja povsodi predgara razumeti. — Očivestno je bila ta šega prav primerna. Predga kratko pred sv. obhajilom kaže božjo besedo ino milost v neločljivi zavezi; véрни ravno podučeni še vnetega serca presveto skrivnost obslužavajo, ino nikdo, ki hoče pri celi sv. meši biti, ne more predge zamuditi. To je vzrok, zakaj cerkva v drugi zapovedi samo sv. mešo pobožno poslušati veli, od predge pa nič ne govori, ker je tak zmez meše bila.

Od začetka meše do konca predge seže prvi del sv. meše, ali pripravna meša, ki so ji nekdaj tudi rekli: meša nevérnih, meša podučencev, da so docod tudi podučenci ino neverni smeli nazoči biti, ino pokorniki.

To jim je cerkva dopustila, naj bi nje molitve vernih ino slišana božja beseda k vëri ino pravi pokori obudila. Po predgi so morali se iz cerkve podati, ino zdaj se je počela vlastna meša, kateri je bilo ime: meša vërnih.

Meša vërnih.

Začetek lastno prave meše je kredo, t. j. vëra. Po dokončani predgi premolijo namreč mešnik ino ljudstvo vëro ino poterdijo s toj molitvoj, da oznanjeno besedo božjo verjejo, ino obujajo ino oživljajo s njoj svojo vëro, prej ko skrivnosti polno obhajilo obhajajo. Ta vëra ali to priznanje sv. vëre, je Nicejsko-Štambulska, ki se od apostolske vere le po tem razloči, da so neki člani bolj na tenko razloženi, zato je tudi nekaj dolgša. Mešnik jo molijo stojé s sklenjenimi rokami; le pri besedah: „Ino se je včlovečil“ i. t. d. vklonijo koleno, na koncu pa se s sv. križem prekrižijo. Pri mešah za mertve ino nekterih drugih se tudi vëra ne moli.

Po izmoljeni vëri poljubijo mešnik oltar ino vernuvsí se k ljudstvu ga pozdravijo.

Veseli svoje premoljene ino vnovič posvedočene vëre (ali slišane božje besede) se mešnik i vërni spet ljubeznivo pozdravijo, uzajemno si rekoč: „Gospod s vami,” „I s duhom tvojim.” Mešnik se spet naprej obernejo, zapojejo: Oremus t. j. molimo, ino povabijo s toj besedo k vërni molitvi pri začetku daritve. Ofertorium ali daritva je zdaj tiha kratka

molitva, ki samo iz edne ali nekterih verstic ali kakšega sv. pregovora obstoji. V prvi cerkvi so cel psalm prepevali, dokler so verni obhod (ali ofer) okoli oltarja imeli ino svoje dare darovali: kruh, vino ino drugi živež. Od tih darov se je naj popred odebralo, kar je potrebno bilo za sv. obhajilo ino za sv. obred vernih; kar je več bilo, je ostalo škofu ali mešniku v prevžitek ino za vboge. V poznejih časih so mesto tih darov kakši denar mešniku podarili ino prosili, da bi se njih ino tistih pri sv. meši posebno spomnili, ktere so njihovi molitvi priporočili. Ino od tod ima začetek še sedajna navada, da se mešniku na sv. mešo da, t. j. za poseben spomin pri sv. meši, ktera pa se vsikdar za vse vërne bere, za žive ino mertve. Krivo pa je reči: sv. mešo plačati. Vsaka meša je za vse, pri vsaki se za vse vërne moli, nikdo si je ne more za sam se osvojiti, nikdo ne plačati. Krivo se zato tudi reče: meša je plačana ali meša bode se brala za I. I., mesto: pri tej sv. meši bode poseben spomin za I. I. Kar se tako rekoč na mešo da, je le pripomoček mešniku, da se lašše preživijo, lašše vbogim pomagajo. Ino za tega voljo so premožnejši verni vsikdar radi svojim pastirjem pripomagali, se ravna je po besedah Jezusovih: „Delavec je svojega plačila vreden“ Luk. 10, 7. ino po besedah sv. Pavla 1. Kor. 9, 13. „Kteri oltarju služijo, naj tudi od oltarja živijo.“

Po stari cerkveni šegi še so dnešni den semtertja pri nekterih mešah med daritvoj obhodi, pri

kterih věrni darila darujejo. Postavim pri prvi meši novoposvečenega mešnika, ob božiću ali vuzmu za vbo-ge, pri mešah, ktere rokodelci vsako četert leta imajo.

So mešnik molitev k daritvi prebrali, razgernejo kupo, primejo zlato plitvico (pateno), darujo serčno moleć na njo položeno hostio vsemogoćnemu Bogu, ino napravijo zadnič s njima križ nad telesnicoj. Ti križ, kakor križ s kupoj ino pogosti križi, ktere mešnik s rokoj napravijo, pomeně, da jim je pri nekervavi daritvi vedno kervava daritev na sv. križu na misli. Hostia je presen kruh iz samega pšenićnega cveta (t. j. naj lepše moke), da je Jezus naj beržej v presnem kruhu pri zadnji večerji sv. mešo postavil, ker je kvašeni kruh že velki četertek Judom prepovedan bil. Tak tudi k vinu neke kaple ali kance vode perlijejo, zato da je naj beržej tudi Jezus po Judovski navadi nekaj vode perlil, ga Bogu v daritvo priporočijo, glavo vклонijo ino pohlevno prosijo, da bi blagovolil oboje milo sprejeti ino je blagoslovijo s znamenjem sv. križa.

Ker so mešnik poprej sami dopernešena darila razloćili ino odbrali, so si pri tem roke zamazali, ino treba je bilo po daritvi si nje očistiti ino vmiti. Sedajno mivanje rok pa je samo cerkveni obićaj, kteri mešnika opominja na znotrajno čistost, ker le čisti na duši ino sercu dostojno stoji pred oltarjem ino pred sv. obličjem božjim. Zato tudi pri vmivanju molijo: V nedolžnosti si želim roke vmiti i. t. d.

Privši v pred sred oltarja še mešnik enkrat dopernešene dare večnemu Bogu ponižno priporo-

čijo ino vernuvši se k věrnim spomenijo tudi nje za tó prositi, rekoč: *Orate fratres i. t. d., t. j. „Molite bratje, da bode moja ino vaša žertva-posvetnica-prijetna vsemogočnemu Bogu.“* na kar jim strežnik odgovori: „Bi sprejel Gospod žertvo iz rok tvojih v slavo ino čast imena svojega, tudi v našo korist ino vesolne sv. cerkve svoje.”

Tak blizo že presvetemu obhajilu kipi mešniku serce sv. pobožnosti, ktera jim skoro pregovoriti ne da. Iskreno ino vroče, pa tiho molijo toraj nasledne molitve, ktere se zato tudi imenujo: tajne ali tihe molitve. One so skupnim čisto podobne, samo da že bolj očitno od sv. obhajila govorijo. Se tudi končajo, ko skupne — ali kakor da bi pobožnosti vneto serce prekipelo, začnejo mešnik njihov konec glasno prepevati ino v nasledni slavni ino hvalni pesmi, ki se ji pravi prefacion ali predgovor, věrne očitno primarjati, da bi tudi hvaležni svoja serca povzdignuli ino sdruženi s nebeškimi trumami věčnemu Bogu čast ino hvalo dajali.

Zapopadek te hvalne pesmi se ravna po raznih cerkvenih časih ino svetkih, ali njeni konec je vsikdar trojni sanktus, t. j. *sveti, sveti, sveti i. t. d.* ktereга je nekda ljudstvo pelo ino še ga zdaj tam poje, kder se sv. meša v domačem jeziku služi, kakor je to iz vekšine pri Slavjanih. V znamenje začetka se zvončekom pozvanja. — Pa tudi zato se pozvanja ali posebna sveča prižge, ali še več bakel, da věrne opomeni serčno ino pobožno moliti, kolikor

naj bolj zamorejo, ker se zdaj naj imenitnejši del sv. meše začne, namreč mešni kánon t. j. mešno vodilo — čiga jedro je presveto obhajilo. Vérni si za voljo tega ponižno pokleknejo ino sv. tihota se razlije po vesolni cerkvi. Mešnik sami potolažijo svoj glas ino molijo bolj počasno ino tak raho, da se le sami čujejo, nasledne molitve, v kterih vroče prosijo, da bi Bog nazoča darila milo sprejel ino nebeški blagor ino blagoslov podelil naj poprej svoji sv. katolški cerkvi, svojemu hlapcu papežu, škofu, vladarju ino vsem katolškim kerstjanom. Tako molec želijo spolniti, kar sv. apostol Pavel opominja, rekoč: „Prosim vas, da naj poprej prošnje, molitve, priprošnje ino zahvale dopernašate za vse ljudi, za kralje ino vse gosposke, da mirno ino tiho življenje vživamo lepo pobožno ino pošteno; zakaj tak je prav ino dopadljivo pred Bogom, našim izveličarjem.“ 1. Tim. 2., 1. — 3.

Pri tem spominu za žive se spomnijo tistih posebno, ki so se jihovi prošnji priporočili, kakor nazočih vérnih ino vsih, za ktere so sosebe moliti namenili. Ino da bi njihova molitva bolj krepka bila, nazivajo poštljivo prečisto D. M., vse blažene apostole ino mnoge mučence po imenu ino vse svetnike sploh, da bi jim pomagali božjo milost ino pomoč sprositi po našem gospodu Jezu Kristu. Amen. V starem zakonu so roke na glavo tistih žival polagali, ktere so mesto sebe Bogu darovali ino žertvovali. S tim so nazočili, da bi radi vse svoje grehe

ino dolge na nje prenesli (položili), naj bi je s njihovo prelitostjo kervjo pred Bogom vmile. V ravno tem smislu položijo zdaj mešnik svoje roke na sv. darila, je s sv. križem blagoslovijo, ino prosijo, da bi Bogu prijetne bile, nas s njim pomirile ino nam k zveličanju pripomogle v Jezu Kristu.

Strežnik zdaj spet pozvoni, ker se naj svetejše opravilo začne. Mešnik pobožno premižlujejo, kar je Jezus v Jeruzalemu po zadnji večerji storil, kader je to presv. daritvo vstanovil ino pervokrat sam obhajal ino oni vse ponovijo in storijo, kar je on tam storil: vzemejo kruh, povzdignejo oči k sv. nebesom, zahvalijo, pokrižáje blagoslovijo ino rečejo prav razločno ino poštljivo: „To je moje telo.“ Kleknuvši počastijo zdaj presveto telo pod krušnojo podoboj ino vstavši ga tudi ljudstvu povzdignejo v počesčenje. Strežnik da s zvončekom znamenje. — Ravno tako primejo kupo s vinom, zahvalijo, ga blagoslovijo ino izgovorijo besede Jezusove: „To je kupa moje kervi, novega in večnega zakona, skrivnost vere, ki se prelije za vas ino za mnoge v odpuščenje grehov. Kolikokrat koli to storite, storite to v moj spomin. Ko poprej telo, tako počastijo ino molijo mešnik in vèrni tudi kerv Gospodovo. Tudi iz zvonikov se ob svetkih pozvanja, ino nenazoče vabi k molitvi presvete skrivnosti, nekervave daritve siná božjega, ki se ponavlja na oltarju božjem.

Od sihmal, po izgovorjenih besedah Jezusovih, je nam on sam pod vidnoj krušnojo ino vinskijo po-

doboj čisto tak nazoč, kakor nekda na križu, sam se za nas nevidoma darujoč s telesom, kervjo ino dušoj v naj velkši pokornosti ino ljubezni, svojemu nebeškemu očetu v daritvo slavno, častno, pomirno, zahvalno, prošivno, na nekervavi način, po svojem vidnem namestniku, mešniku.

Na vse to mislijo živo po sv. obhajilu mešnik ino věrni; zato molijo iskreno ino preponižno, da bi Bog to ponovljeno, nemadeno, čisto, posvečeno daritvo blagovolil tak milostivo sprejeti, kakor je milostivo sprejel dar pravičnega Abla, ino očaka Abrahama ino svojega visokega mešnika Melhizedeka, ino da bi vsem, ki se nje dostojno vdeležijo, svojo božjo milost podaril ino blagoslov nebeški po Jezu Kristu. Amen.

Ljubeznivo molijo zdaj tudi za tiste, ki so že iz časnosti v večnost preminuli, pa še si ne vživajo obličja božjega, namreč za vse věrne duše v očišćenju, da bi se Bog črez nje smilil ino jim dal večni mir ino večno izveličanje po Jezu Kristu. Zakaj prava ljubesen seže črez grob; ljubezniva daritva Kristusova obseže žive ino mertve.

Pri tem spominu za mertve se mešnik tudi tistih posebno spomnijo, ki so jim posebno priporočeni.

Po tem še mešnik enkrat v pričo ponovljene daritve za nazoče žive molijo, ino spomenuvši se človeške nevrednosti vdarijo, na pol k věrnim oberjnjeni, skrušeno na perse rekoč: „Tudi nam grešnikom, tvojim služebnikom, ki na obilno tvojo milostivnost

zaupamo, daj delež s tvojimi sv. apostoli, mučenci i s vsemi svetniki po Jezu Kristu, po katerem, s katerim ino v katerem ti vsikdar vse dobro stvariš, posvetiš, oživiš, blagosloviš ino podeliš, sebi i sv. Duhu v vso čast ino hvalo. Amen."

Med toj molitvoj prekrizajo mešnik v znamenje živega spomina na križno daritvo s krušnojo podoboj večkrat vinsko, povzdignejo potem obe eno malo, kakor da bi ju vnovič darovali, ino sklenejo tak kánon, naj imenitnejši del sv. meše.

Ali v živi nazočnosti ponovljene presvete daritve Kristusove, iz ktere nam tak obilno božje milosti prihajajo, molijo še zdaj mešnik zaupljivo ino s serčnim glasom O če naš, ktero molitev nas je Jezus sam učil ino v njoj naučil si v njegovem imenu vse prositi, kar je duši i telu koristno ino potrebno. Zadnjo prošnjo izreče strežnik v imenu vernih ino mešnik jo sklenejo s besedoj amen, kar očitno kaže, da mešnik ino věrni skupno pri sv. meši molijo ino darujejo.

Primši s desnicoj zlato plitvico, molijo mešnik po Očenašu, ko da bi zadnjo prošnjo nastavljali: da bi nas Bog rešil od vsega zlega preteklega, zdajnega ino prihodnega ino nam milostivo mir podelil, da bi brez greha ino straha srečno živeli, se s plitvicoj prekrizijo ino sv. hostio na njo položijo. Odkrivši kupo ino poštljivo kleknúvši razlomijo nad njoj hostio na dvoje; od ene polovice vlomijo spet kosček, ino ga v kupo spustijo. To je bilo nekdaj za

njihovo obred. Ostalo položijo na plitvico; to je bilo poprej za obred věrnih. Slično pa ti razlom sv. hostie lahko pomeni silno smert Jezusovo, kateri nas je s Bogom pomiril; zato želijo tudi mešnik věrnim pri lamanju sv. hostie mir Gospodov.

Po tem molijo ino počastijo Jezu Krista, skrivoma nazočega v sv. rešnem telesu, ino se pobožno pripravljajo k sv. obredi. Zato bijejo mešnik trikrat ponižno na perse rekoč: „O jagne božje, ki odjemleš grehe sveta, smili se črez nas.“ Tretjokrat pristavijo: „daruj nam mir.“ Še tri podobne molitve premolijo.

Tedaj kleknuvši primejo mešnik s levicoj presveto rešno telo, se na pol obernejo ino zmes na perse bijoč izgovorijo trikrat pobožno ino pohlevno besede paganskega stotnika: „O Gospod, ja nisim vreden, da greš pod mojo streho, temoč rečisamo eno besedo ino zdrava bode moja duša.“

Ino obredováje se molijo ponižno: „Telo (kerv) Gospoda našega J. Krista ohrani mojo dušo v večno življenje. Amen.“ Ino vživáje presveto rešno telo ino kerv hvalijo ljubezni vnetega serca Boga za to preveliko milost, ki jih v tem presvetem svetstvu skrivoma edini s Kristusom ino vdeleži njegove smertne daritve.

Kar mešnik-molijo tudi věrni na tihem. Nekda so tudi s njimi vred k vs. obredi pristopili, kar še se zdaj sem no tja pri nekakih posebnih obhajilih

zgodí. Barem morajo na duhoven način Kristusa uživati t. j. sv. poželenje obuditi, da bi vredni bili, ga sprejeti.

Med obredovanjem vernih so v starih časih psalme peli, komur v spomin zdaj mešnik po obredi ino spravljeni kupi samo eno verstico iz na levi stran spet prenešenih mešnih knjig molijo. Zato se tudi ta molitvica veli komunio t. j. obredna molitva.

Po sv. obredi, kder so se s Kristusom sedinili na svetstven ali samo duhoven način, si mešnik ino vèrni ponovijo bolj milo ino zaupljivo uzajemni blagi pozdrav: Gospod s vami, — „Is duhom tvojim.“

Potem stopijo mešnik spet od srede na levo stran oltarja ino molijo po obredne molitve, ktere so po obliki ino broju skupnim ino tihim molítvam celó jednake, zapopadejo pa bolj hvalo za sprejete milosti ino milo prošnjo, da bije nam Bog blagoslovil. Zdaj je konec meše. Mešnik še hitro enkrat vèrne pozdravijo s blagim pozdravom: Gospod s vami, ino potem njim konec meše oznanijo rekoč: Ite missa est t. j. ite meša jeste (sporočena.)

V poprejših časih so po meši več molitev molili, za to so mešnik vèrnim ne rekli oditi, temuè so nje povabili še s njimi moliti rekoč: Benedikamus Domino t. j. hvalimo Gospoda. Za toga voljo še se zdaj v adventu, v postu ino ob drugih pokornih dnevih reče: Benedikamus Domino, mesto: Ite missa est.

Ali sv. materi katolški cerkvi bi se nemilo zdelo, če bi svoje otroke brez božjega blagoslova odpustila. Zato še se mešnik spet naprej obernejo, globoko vklonjeni še enkrat serčno prosijo, da bi večni Bog presveto daritvo milostivno sprejel ino nam svoj blagor ino blagoslov podelil ino se vernuvši blagoslovijo verno občino s sv. križem rekoč: Naj vas blagoslovi vsemogočni Bog Oče, ino Sin, ino sv. Duh. Amen.

Poslednič še preberejo začetek Ivanovega sv. evangelja, kateri oznanjuje večno bitje sina božjega v Bogu ino njegov prihod v človeštvo skoz svoj porod v mesu ino opominja mešnika ino vërne, to previsoko skrivnost globoko ino živo si v serce vtisnuti ino hvaležno ino zvesto po sv. veri živeti. — Samo po tistih nedelah, križevnih in pokornih dnevih, na ktere kakši svetek pride, da se toraj pri sv. meši svetëni evangelj bere, se na koncu meše mesto Ivanovega evangelja prebira evangelj nedelni ali križevni ali pokornega dne, ino to je vzrok, da se ob tih dnevih mešne knige spet na pravo stran prenesó.

Pohlevno ino pobožno, kakor so k oltarju pristopili, se podajo mešnik zdaj spet nazaj v žagreb, slečejo cerkveno obleko, ino zahvalijo Boga serčno za blagoslov nebeški, ki so ga po sv. daritvi prijeli.

Ako zdaj na koncu celo sv. mešo pregledamo, nam dozda jno, če ravno kratko razjasnenje sv. mešnih običajev ino molitev dovoljno kaže, da je

vse visokega, pobožnega pomena, lepo podučno ino obudno, da vse nebeške resnice sv. vere očitno nazočuje ino obilno sv. misli ino občutke v sercu obuduje. Tu si kerstjan lahko zgledne, kak se ima s Kristom vred večnemu Bogu darovati s dušoj ino telom, mu pobožno vdan, ponižno zahvalen, poln ljubezni, zvesti ino pokoren v vsaki reči do smertne ure. (Glej str. 9. št. 9.) — Za istino! kdor sv. mešo po njenem visokem pomenu v vsih njenih delih preštima (razumi), ino vč iz njih brati, kar umu ino sercu pravijo, bo v njih lahko spoznal ino začutil milo luč sv. Duha, kateri je cerkvo razsvetil vse tak modro vravnati, kakor je božji časti ino izveličanju vernih naj bolj primerno. — In kdor sv. mešo vredno posluša ino vse pobožno premišluje, dobi gotovo blagoslov, kateri iz nje tak obilno rosí. Vera, upanje ino ljubezen se mu bode oživela, da iskreno ožali ino čerti svoje grehe; da sv. obljube stori ino se popolnoma poda v sv. božjo voljo, s ednoj besedo: obdarjen s milostjo božjoj bode hišo Gospodovo zapustil ino blagoslov nebeški ga bode domo spremjal k vsakemu opraviu. Pobožni kerstjani se za tega voljo ne zadovoljijo samo po nedelah ino svetkih sv. mešo poslušati, temoč tudi po delavnikih, kader le vtegnejo, ino vidoma rasejo v kreposti, srečni zadovolnosti ino dobrih delih za nebesa.

II. Sveta svetstva.

Da bi človek zamogel se vredno vdeležiti odrešne daritve Kristove, ktera se v sv. meši ponavlja, ino po bezkončnih zaslugah presvetega odrešenika spet otrok božji ino njemu prijeten dar postati, nas J. K. nije samo učil, česar je za to treba, temoč je tudi sedmera svetstva (sakramente) postavil, v kterih nam oznanjene in k tomu potrebne milosti daruje pod takšim vidnim znamenjem, ktero nevidno milost očivestno nazočuje.

Svetstvo je tedaj taka naredba Jezu Krista, ktera dušo posveti. To že povē imé. Bolj očitno ino razločno še to povē latinsko ino laško imé: sakrament, (sakra mente) t. j. sveta misel, namreč takša naredba, takše opravilo, ki napravi misel sveto; ki posveti.

Svetstva pa posvetijo na troji način: a) ali znovič svetost podelijo, ali b) podeljeno povišajo, ali c) zgubljeno spet pridobijo. (Sbor Trid. 7. sed.) (Kakšo nevidno milost pa ktero svetstvo podeluje, nazoči očivestno z vunažno vidno znamenje; za voljo tega spadajo svetstva tudi k zvanažni službi božji.) (Glej str. 8. št. 7.).

Svetstva so sedmera: 1. sv. kerst; 2. sv. poterda; 3. presveto rešno telo; 4. sv. pokora; 5. sv. posledno olje; 6. sv. mešni red; 7. sv. zakon. — Ravno sedem jih je, da so v našem življenju sedmere glavne okolnosti, kder božje pomoči posebno

potrebujemo. 1. kader iz prirojenega grešnega stana v cerkvo ino kraljestvo Božje prestopimo, po J. Kristu prerojeni na duhu kakor v nove stvari (kerst); 2. kader s letmi skušnjave prirasó ino vojska s njimi, da nas ne obladajo (poterda v veri); 3. kader nebeške dušne hrane potrebujemo ino se s Kristusom popolnoma sediniti ino okrepiti želimo (rešno telo, sv. obred); 4. kader slabi zagrešimo ino ločeni od Boga si razjokani in skesanega serca odpuščenje grehov prosimo ino spravo s njim (pokora); 5. kader kdo v duhovni stan — v dušno službo stopi (mešni red); ali 6. kader kdo v zakon stopi ino za časno ino večno srečo sebi sporočenih nevmerljivih duš skerbeti ima (sv. zakon); 7. kader hude bolečine, smertne britkosti ino groze prihajajo (posledno olje).

Razun presvetega rešnega telesa, katero je Jezus po zadnji večerji pred svojim terplenjem vstanovil, je on vsa ta svetstva oskerbel po svoji vstavitvi, ko se je večkrat svojim učencem prikazal ino nje kakor nam apost. djanje 1, 3. pravi, bolj na tenko črez kraljestvo božje podučeval.

V starem zakonu so že tudi (nekakša) svetstva imeli, ali kakor druga služba božja so tudi ona bila nepopolna, ker je čas dopolnjenja šele v Jezu Kristu prišel; so bila bolj podoba pomoči, ko prava pomoč.

I. Sv. kerst.

Vsih prvo ino naj bolj potrebno svetstvo je kerst. On je ključ, kateri dveri odpre v cerkvo ino

kraljestvo Jezusovo vsim, ki hočejo v trojnoedinega Boga verjeti, se greha odpovedati ino po sv. božji volji živeti: „Pojdite po vsem svētu, ino učite vse narode ino je kerstite v imenu Očeta ino Sina ino sv. Duha“ Mat. 28, 19. „Resnično, resnično ti povem, reče Jezus k Nikodemu, kdor se ne prerodi iz vode in sv. Duha, ne pride v kraljestvo božje.“ Jv. 3, 5.

Nek kerst so že Judje imeli. Če je namreč kter pagan k njihovi vëri prestopil, so ga s vodoj polili v znamenje, da se ima odzdaj vsih paganskih vraž, grehov, hudobij ino krivic čistega ovarvati. Tudi Ivan kerstnik je tiste, ki so hoteli v carstvo Mesijevo priti, s vodoj polil ino kakti grehov vmil, njim rekoč, da se naj spokorijo.

Po zapovedi Jezusovi so apostoli hitro po sprejetju sv. Duha učiti začeli ino so v Jeruzalemu blizo tri tisuči Judov kerstili, ki so njim verjeli, nje prevodivši k potoku ali reki, kder so je s vodoj poškopili ali polili. Tako so tudi oni ino ostali vëre oznanovavci drugod storili, ko nam n. p. apost. djanje 8, 38. od učenca Filipa pravi, kteri je denarničara Etiopijske kraljice Kandace pojdoč podučil, ino kader sta se do vode perpeljala, ga tam kerstil.

Kader so kerstjani mir ino cerkve dobili, so po navadi le v cerkvi kerstili, ino sicer den pred velikih svetkih, posebno v saboto pred vuzmom ino duhovim, zato še se zdaj na velko ino duhovo saboto kerstna voda blagoslavlja. Zmes od enega do druge-

ga kerstnega časa so nove keršence skerbno v vëri učili, opominjali ino na kerst pripravljali. Počasi so začeli v vsakem času kerstiti ino tudi male otroke ino novorojeno deco, 1. zato, ker je potrebno ino koristno, da se grehu ko naj berž huda moč odvzeme ino prereže, 2. zato, ker nije dvomiti, da bo vsaki dorašeni gotovo zelo rad, da je hitro od mladih nog k Jezusu prišel ino si njegovih posvečujočih milosti ino naukov vžival; 3. da že so tudi od začetka včasi tako storili. Ireneus † 253 piše: „Od apostolov je cerkev šego sprejela tudi otroke kerstiti.“ Ino Gregor Nazianski piše: „Naj ti ne utegne greh tvojega otroka pogubiti; že od zibelega ga naj Duh čistí.“

Po starih zapovedih se v cerkvi kersti; le zelo slabo ino bolešno dete se sme tudi domá ali drugod kerstiti.

Kerstni običaji pa imajo sledeči red ino pomen:

Kerščenec pride k cerkvenim vratam ino čaka tam; zakaj stopiti v sv. hišo Gospodovo še nima pravice, ker še mu nije posvečen. On ne pride sam, temuč s botrom i s botroj, ki sta priči sv. zaveze, ktero zdaj keršenec s Bogom stori. Pri malih otrokih tudi mesto njih govorita, ino sv. obljubo storita.

Mešnik pristopijo, obdani s modrojo nadramnico ino dajo pred vsem ksrščencu ime nekega svetnika, zato da bi mu svetnik bil prošnik pri Bogu, lep izgled nasledovanja ino spomin, da zdaj v občino svetnikov pride ino ima sveto živeti.

Po tem prašajo mešnik kerščenca: J. „Kaj si želiš od cerkve božje?“ ino on sam ali boter ali botra odgovori: „Véro.“ „Kaj ti da véra?“ Odgov. „Večno življenje.“ Na to mu rečejo: „Če hočeš v življenje priti, derži zapovedi, ljubi gospoda, Boga svojega iz celega svojega serca, iz cele svoje duše, ino iz cele svoje misli; ino bližnega kakor samega sebe.“

Po tem vdihnejo mešnik kerščencu v obraz mole, da naj nečisti duh iz njega izide ino prostor da sv. Duhu razsvětniku; ga na čelu ino persah prekrižijo ino opomenijo véрно nebeške zapovedi splovnovati ino se tak zaderžati, da zamore stanišće Božje biti; Boga pa prosijo, da bi ga po svoji veliki milosti razsvětil, greha očistil ino obvaroval ino mu k obilni pobožnosti pomagal. — Tomu v očviden spomin vtorijo kerščencu trohico blagoslovljene soli v usta, kar pomeni: Kakor sol jedí gnilobe obvarje, nje zdrave ohrani ino požlahtí, tako se naj kerščenec ovarje s kerstnoj milostjo dušne gnilobe, grežne poželčnosti, naj samega sebe zataja ino čerstvo rase v žlahtni keršanski modrosti. Sol je tedaj podoba keršanske modrosti, koja bo odzdaj v kerščencu živela ino gospodarila. — Za toga voljo zarote zdaj mešnik nečistega duha, mu kakti zapovedavši s iztegnjenoj rokoj, da naj pobegne, ino da nima nobene oblasti več do tega služevnika ali do te služevnice božje, ki se Kristusu posveti ino s njegovim znamenjem, s svetim križem zaznamna.

Na to položijo mešnik na kerščenca nadramnico, (štolo) ki pomeni opravičenje, ino ga peljajo v cerkev, kder pred oltarjem Božjim ali per kerstirni (kerstnem kamnu) na glas Apostolsko vëro ino Očenaš zmoli, ki vse zapopadeta, kar hoče ino ima v prihod verovati ino si prositi. Nekda niso nikoga kerstili, ki ni tih 2 molitev razumel ino na pamet znal. Ino v očividni spomin, da bi svoje uho popolnoma keršanski resnici odperl ino njeni blagi duh občutil kakor prijetno dišilo, se mu mešnik ušes ino nosnic s slinoj doteknejo, rekoč: „Efeta to je, odpri se.“ „K prijetnemu dišilu.“ To spomni kakor je Jezus čudovitno ozdravil gluhonemca. Mark. 7, 31.

Zdaj sledi kerstna obluba. Kerščenec mora terdno ino zvesto obljubiti, kar Bog od njega terja. Za to ga mešnik resno prašajo: „Se odpoveš hudiču?“ ino on sam ali boter odgovori: „Odpovem se.“ „Ino vsemu njegovemu djanju?“ — Odpovem se.“ „Ino vsoj njegovej gizdosti? — Odpovem se.“ „Verješ v Jezu Krista, sina njegovega, edinega, Gospoda našega, ki je rojen bil ino je terpel? — Verjem.“ „Verješ v sv. Duha, edno, sveto, katolsko, keršansko cerkev, občinstvo svetnikov, odpušćanje grehov; vstajanje mesa ino večno življenje? — Verjem.“

Ali to obljubo deržati nije lahka reč; zakaj dušnih sovražnikov je dosta ino boj s njimi terpi do smertne ure. Zato je nebeške pomoči ino milosti treba, ktero Bog tudi kerščencu milostivo podeli, kar

pomeni ino nazoči sv. olje, s ktem ga mešnik pomazilé rekoč: „Pomazilim te s oljem izveličanskim v Jezu Kristu, gospodu našemu, da imaš večno življenje.“ „Amen.“

Na persah ga pomazilijo, naj bi okrepljen skoz milost božjo serčno se vojskoval proti znotrajnim sovražnikom t. j. proti vlastnoj hudoj poželčnosti; ino na plečih, naj bi svoj križ voljno nosil ino zvunajne sovražnike srečno premagal, t. j. svet ino njegove skušnjave. Za srečno zmago mu Bog obéča za plačilo večno življenje; ino ta uzajemna obljuba med Bogom ino človekom se veli sv. kerstna zaveza.

Ker pa v duhovni reči sila ne velja: ker vsako svetstvo ino vsaka milost božjale tistemu blago pomaga, kateri jo serčno želi, ino prostovoljno prime, prašajo kerstnik trikrat kerščenca: „J. hočeš kerščen biti?“ ino ako on to vseli poterdi, rekoč: „Hočem“ ga kerstijo. (Za voljo dece glej predi.)

Pri kerstu ga trikrat s naravno vodoj križema po glavi polilejo, rekoč: „J. kerstim te v imenu Očeta † ino Sina † ino sv. Duha † Amen,“ t. j. prerodim te skoz neskončno milost trojnoedinega Boga, da si 1. grehov očiščen; 2. jih kaznen rešen; 3. božje milosti deležen; 4. opravičen ino posvečen otrok božji; 5. sprejet med občino svetnikov (v cerkvo); 6. dedič nebeškega kraljestva.

Nekda se je keršcene celó pod vodo vtonil, kar je naznamnalo, da je stari človek pokopan ino da novorojen v Jezu Kristu vstane.

Po kerstu pomazilijo mešnik keršenca s sv. križmoj na temenu v znamenje zadobljene okrepe ino imenitnosti, da je odslej pomaziljenec Gospodov, njemu posvečen za vsikdar. Zraven molijo: „Bog vsemogočni, Oče Gospoda našega Jezu Krista, kateri te je prerodil iz vode ino Duha svetega, ino kateri ti je dal odpuščenje vsih grehov, On te naj pomazili s izveličanskoj križmoj † v tistem Kristu Jezu Gospodu našemu v večno življenje.“ „Amen.“ „Mir ti bodi.“

Tak si Kristus s kerstom dušo zaznamna za svojo vlastino, za svojo odrešenko. Nikdo nji ne more več tega znamenja odvzeti; s seboj ga bode prinesla v večnost pred sodnika sebi v slavo ali obsojo.

Naj pa bi kerščenec nikoli ne pozabil ne svoje imenitnosti, ne velikih milosti, ktere je sprejel, ne prešvetih dolžnosti, ktere je prevzel, mu kerstnik podajo: 1. križ evnik (belo oblačilo), ki je podoba kerstne nedolžnosti ino dopadljivosti božje, rekoč; „Prejmi belo obleko in jo prinesi neoskrunjeno pred sodnico našega Gospoda Jesu Krista, da imaš večno življenje. Amen.“ Pervo nedelo po vuzmu so po božji službi to oblačilo zopet izslekli, zato še se zdaj veli: bela nedela. 2. podajo kerščencu gorečo svečo — podobo žive vere, ktera mu odsihmal naj svēti, ino svete ljubeshi, ktera mu naj serce segreva, rekoč: „Prejmi gorečo svečo ino brez zagrešenja (neposvarljiv) hrani svoj kerst; derži zapovedi božje, da bodeš

zamogel, kader Gospod na svatbo pride, njemu naproti iti s vsemi svetniki v nebeškoj domovini, da imaš večno življenje ino živiš od včk do včk. Amen.“

Zadnič kerščenca poslovijo s ljubeznivim pozdravom: „J. pojdi v miru ino Gospod bodi s teboj. Amen.“ V sili, če bi preslabo dete lahko naglo vmerlo, se naravnost kersti v imenu Očeta, ino Sinu, ino sv. Duha, ino vsi drugi običaji se popusté. Tak sme v sili razun mešnika tudi vsak kerstjan, vsaka kerstjanka kerstiti, ino takši kerst za silo velja ino je resnično svetstvo.

Sv. kerst pa včasi nadomesti serčna žela po njem, ali prelita kri za Kristusa. Če namreč kdo iskreno želi kerščen biti ali če ima kdo tak močno včro ino ljubezen do Jezusa, da cló kerv ino življenje za njega daruje, tē velja želja ali kerv za kerst. Zakaj Bog, ki serce ino obisti pregledava, vidi da takši že čisto Jezusu sliši. — Če je kateri tistih, ki so se dali k kerstu pripravljati vmerl pred kerstom, so ga že kerstjana računili, kerščenega po sv. želji, ali po kervi, če je pred kerstom za Kristusa silno smert storil, ko n. p. sv. Emerenciana.

Navada je, da botri kerščenca darujejo. Po keršanski šegi mora darilo biti pobožnega pomena, da še doraščenega kerščenca spominja na sv. kerstno obljubo, na prevzete velike dolžnosti ino na čast ino ljubezen, ktera botrom gre. Bolj primerno kerstno spomenilo ko denar, ali ktera posvetna dragotina je zato n. p. slika kerstnega svetnika, sv. križ, škropilnica za posvečeno vodo i. t. d.

Obletni kerstni den, kakor tudi god kerstnega svetnika mora vsakemu kerstjanu blag vesel den biti, katerega bolj serčno ino častno obhaja, ko den rojstva, zato ker rod le kratko pozemeljsko življenje da, kerst pa v večno ino nebeško prerodí. Naj lepše ga obhajamo, če pred živim Bogom sv. kerstno obljubo vseli verno ponovimo, ga za vse sprejete milosti serčno ino ponižno zahvalimo ino svojo vero ino zahvalo od leta do leta bolj obilno v dobrih delih zkazujemo.

II. Sv. poterda.

Obljuba Jezusova: „Prositi hočem Očeta, ino On bode vam dal drugega tolažnika, da včkoma pri vas ostane, duha resnice.“ Jv. 14., 16. „Nečem vas zapustiti, ko sirote.“ Jv. 14., 17. ta vesela obljuba se je nad njegovimi učenci srečno spolnila 50. dan po njegovem vnebohodu, t. j. na dúhovo ali na bin-kištno nedelo. Sv. Duh je namreč nje prešnil, kakor ognjeni plamen ino poprej nevedni, slabi, dvoječi, boječi ino sebični učenci so na enkrat razsvečeni, močni, stanovitni, serčni ino polni sv. ljubezni. Tako so sv. Duha ino skoz njega poterdo v vèri vsi vèrni sprejeli, črez ktere so apostoli po zapovedi Jezusovi molili ino svoje roke polagali, kakor nam to poterdi Apost. djanje 8. 14. Ko so namreč apostoli v Jeruzalemu zvedili, da je učenc Filip v Samariji njih dosta k vèri v Jezusa obernil ino kerstil, so tja poslali Petra in Ivana, ki sta črez nje molila, ino

njim roke polagala ino tak so sprejeli sv. Duha. Ravno tak novokeršenci v Efesu, ko njim je apostol Pavel roke vpoložil. 19., 6. Katere iz med jih pa je Bog k posebnemu poslu izvolil, tisti sč so tudi dobili posebne čudovitne dare od sv. Duha. 10., 44 — 46; redoma pa vse v včri poterdi, da jo zamorejo stanovitno spoznavati inoz vesto po njoj živet. — Kar so apostoli storjali, storjajo tudi njih nasledniki, škofi. Moleč vpomagajo včrnim roke ino njim tako podelijo sv. Duha. Ino to opravilo je svetstvo sv. birme ali sv. poterde v včri. Zakaj Jezus je sv. Duha vsim svojim včrnim obečal in poslal ino njegova poterda v včri še je zdaj vsim ravno tako potrebna proti skušnjavam ino hudobijam svetá ko nekda.

Sv. poterdo so spervega, dokler so same doraščene kerščevali, hitro po kerstu delili, ko smo slišali. Zdaj pa, ker se mahom novorojeno dete kersti, ktero še nobene posebne poterde ne potrebuje, se deli mladenčem ino mladenkam ravno v tistoj dobi, kader njim je višje pomoči ino poterde naj bolj treba, namreč kader njim s letmi skušnjave prirasó ino dolžnost svojo s včro že s besedo ino djanjem kazati. Redoma delijo škofi sv. poterdo ino le v sili, če bi nobenega škofa blizo ne bilo, pooblastijo sv. očee kterega drugega mešnika. Po navadi se birma deli na dúhovo, pa tudi vsak drugi čas, kader škof svojo škofijo obhajajo, ino sicer v cčrkvi ali v kterem bližnem pristojnem kraju. — Ker je sv. birma poterda v včri, se vč, da mora poterdenec že v

véri dobro podučen biti, ino ker ona božjo milost pomnoži, jo mora v božji milosti sprejeti ino se tedaj grehov v pokori očistiti, ino si preserčno želeti ino prositi od sv. Duha tistih milosti, ktere so mu k izveličanju tak močno koristne, če ravno ne neobhodno potrebne, kterih pak si sam dati ne more.

Običaji pri sv. poterdi so sledečega reda ino pomena:

Poterdenci pridejo v cerkvo ali v drugi odločen kraj s svojimi botri, poterdenke s botrami ino imajo pri sebi svedočtbo svojega dušnega pastirja, na kterem je zapisano ime si izvoljenega poterdnega svetnika varuha ino da so dostojno pripravljeni. Tu se po spoli v dve versti postavijo, botri ravno za svojimi poterdenci, si vsi pokleknejo ino en mešnik zmolijo s njimi ino njim pomagajo obuditi tri božje kreposti, ktere bi pri vsakem sprejetju kterega koli svetstva morale vseli v nas prav žive biti. — Zdaj stopijo škof, v beli plajš oblečeni, s strežnimi duhovniki pred oltar ino sklenuvši roke molijo črez klečeće poterdenke, da bi sv. Duh črez nje prišel ino njim Bog milostivno za njegovo sprejetje serca pripravil ino posvetil.

Potem iztegnejo široma roke črez poterdenke ino molijo, naj bi nje večni Bog napolnil s sedmoroj milostjo sv. Duha namreč s darom 1. modrosti, 2. razumnosti, 3. sovéta, 4. moči, 5. vědnosti, 6. bogoblažnosti, 7. straha božjega, ino vse s sv. križem blagoslovijo.

Zdaj vsi stanejo, vsaki boter položi odzaja svojo desnico na desno ramo svojega poterdenca, kar pomeni, da hoče pomočnik ino varuh mladega vojaka Jezusvega biti, ino škof privši po redu k vsakemu, mu položi roke na glavo, ino ga na čelu križema s sv. križmoj pomazilijo davši mu novo ime rekoč: „J. naznamnam te s znamnjem sv. križa ino poterdim te s križmoj blagora v imenu Očeta † ino Sina † ino sv. Duha †. Amen.“ Potem ga eno malo po licu vdarijo, rekoč: „Mir s teboj!“

Poklada škofovskih rok pomeni varstvo ino brambo božjo v vojski za dušno zveličanje. Križ na čelu pomeni, da mora véro križanega Jezusa očitno pred celim svetom spoznavati. Vdarec po licu pomeni, da mora kakor učenc Jezu Kristov krotko ino voljno za sv. véro tudi preganjanje ino krivico terpeti ino zvesto samega sebe zatajati, da najde mir tu ino tam.

So vsi nazoči poterddjeni ali birmani, si vmijejo škof roke, strežni duhovni pa téčas molijo za obilne dare keršencom podeljenega sv. duha ino da bi Bog milostivo spolnil, kar so škof nad njimi storili. Potem tudi škof za to prosijo; zadnič pa nje blagoslovijo. Poterdenci se serčno sv. duhu zahvalijo ino odidejo pošteno iz sv. mesta.

Po takem že tedaj obred izreče, da: Sv. poterda je svetstvo, kder kerstjan, kader mu škof roke položijo, ga s križmoj pomazilijo ino črez njega molijo, dobi milost duha, kateri ga v véri poterdi ino okrepi, da jo zamore stanovitno spoznavati ino po njoj živeti.

Križma, katero škof, (kakor tudi olje za kerščence ino bolenike), vsako leto na veliki četrtek posvečujo, obstoji iz posvečenega olja ino palzama, ktera dela prav očividno naznamnata, kar to svetstvo pomaga. Olje okrepi namreč telo ino mu naredi ude gibke ino plivke. Za tega voljo so si nekdamni borivci s njim ves život oljili (mazali). Palzam pa preblago diši ino še ima lastnost rane ovarvati gnilobe. Križma tedaj pomeni, kakor sv. poterda ali birma človeka okrepi ino vkreti za duhoven boj, ino kakor mu sv. Duh pomaga se grešne gnilobe ovarvati, da bo po besedi sv. apostola Pavla skoz svoje kreposti ino pobožna dela dobro dišilo Kristovo.

Da se sv. križma ne oskruni, so nekda vsakemu poterdencu pomaziljeno čelo s trakom obvezali in tak dolgo obvezano pustili, dokler se križma ni vsušila. Zdaj jo strežen mešnik hitro s soljo ino pamukom čisto zбриšejo, ki se potem v cerkveno svetišče deneta.

Od kraja je sv. Duh svoje dare večkrat očividno delil, kakor je to k razširanju sv. vëre tudi bolj potrebno bilo (ap. djanj. 10., 46.); pozneje pa ino zdaj deli svoji milosti na tihem ino skritem v notrajnem človeku. On opominja v pravem hipu na pravo resnico; razsvëti; primarja; svari; krepča; tolaži; razveseljuje; hvali; kaznuje — vse, kakor je komu treba, vseli ino vsikdar.

Bi le vsi njegov sv. glas vseli radi zvesto poslušali! za njega lepo prosili ino molili! Dan pa, o

katerem so sv. poterdo prejeli, njim naj bode vsikdar imeniten ino sveti. Naj tedaj botri pazijo, da njih od blagega dušnega obhajila ne peljajo k posvetnemu, raztrošnemu veselju ali nezmernosti i. t. d. kar bi mahom sv. duha razžalilo ino omajalo ali zadušilo sv. sklepe bolšega življenja. Bi za to stariši otrokom take botre zvolili, kterim so sv. reči po pravici svete; kteri so sami pobožni, da njim zamorejo v resnici izgled ino podpora biti vse žive dni!

Glede navadnih daril ali spomenil ino obletnega spomina velja tudi tukaj, kar je na koncu kersta rečeno. Str. 120. 121.

III. Sv. rešno telo.

Jezus, kteri je dušo k bolšemu življenju prerodil ino jo v njem s sv. duhom poterdil, hoče tudi njeni živež ino rednik biti, da na potu zveličanja ne peša, ne medli, ne omaga, ko nam to zagotovi, rekoč: „Jaz sem kruh življenja. Kdor k meni pride, ne bode gladal, ino kdor v mene verje, ne bode žejal.” Iv. 6, 35.

Za tega voljo je tudi tolažno obljubo storil, vsikdar pri nas ostati, rekoč: „Glejte! jas sem pri vas vse dni do konca sveta.” Mat. 28, 20.

Vekoma nazoči med nami nas On, naš rednik, navdaja, redi ino krepča s vsoj blagodarnej milostjo, kteri izvira iz njegovega včlovečenja, življenja, učenja, terplenja, vmiranja, vstanja, poslanega duha ino iz njegovega večnega srednikovanja.

Za vidljivo znamenje svoje večne oživne nazočnosti pa je izvolil kruh ino vino. Namreč pri zadnji „večerji vzeme Jezus kruh, ga blagoslovi, prelomi, ga da svojim učencom ino reče: Vzemite ino jete. To je moje telo, ktero bode za vas dano. Ravno tak je po večerji vzel kupo, je zahvalil, jo njim dal ino rekel: Pite vsi iz nje. To je moja kerv v novem zakonu, ktera se bode za mnoge prelila v odpuščenje grehov.” Ino je pristavil: „To storjajte v moj spomin.” Mat. 26, 26. Mark. 14, 22. Luk. 22, 16. I. Kor. 11, 24. Ino to svetstvo se veli: presveto rešno telo.

Krušno ino vinsko podobo pa je Jezus zato za vidljivo znamenje svoje večne, bistvene, oživne nazočnosti v tem presvetem svetstvu rešnega telesa izvolil, ker naj bolj očividno pokažeta, kako je on rednik vernih duš. Kruh ino vino sta namreč naj bolj občni ino navadni živež ino okrepa. Kakor se zavžiti kruh ino vino celo v naše meso ino kri premeni ino nas živi, tako se Jezus s nami popolnoma sedini ino nas živi ino krepča k večnemu življenju,” kar spet očitno povê: „Kdor moje meso je, ino moja kerv pije, ima večno življenje.” Iv. 6, 55.

Ko pak je Jezus zadnjo večerjo vžival, so ravno bili presni dnevi, za kterih je pri Judih kvašenega kruha najnč ne smelo pri hiši biti, tim manje še ga jesti. Naj beržeje se je Jezus tedaj tudi presmeca, (opresnjaka) t. j. opresnega, nekvašenega kruha poslušil ino v njemu presveto rešno telo po-

stavil. Za tega voljo pa je kruh, v katerem mi latinski katoličani presveto rešno telo obhajamo, tudi opresen ali nekvašen iz čistega pčeničnega cveta ino vode, ino nas po besedah sv. ap. Pavla (I. Korinth. 5, 7) opominja, da očiščeni starega, grešnega kvasa moramo s sv. sercem Jezusa sprejeti.

Krušna podoba pri sv. rešnem telesu je od nekda že tenek okrogel kolač, okinčan s raznimi slikami, ki na Jezusa spominjajo, namreč: božje razpelo, njegovo sv. ime, vuzmeno jagne, pšenično klasovje, grozdje i. t. d. Ti kruh se imenuje hostia ali žertvina t. j. darilo sa daritvo. Iz prvega je hostia dosta velkša bila, zato, ker so od nje tudi vërne obredovali ino jo za tega voljo na kosčke lamali.

Druga podoba tega presvetega svetstva je vino naravno ino iz grozdja vinskega tersa stišjeno; ali obe podobi ste le k obhajilu sv. daritve potrebni, k obredi dojde tudi edna. Zakaj Kristus, naš rednik, kateri na vëke živi, je pod enoj ino drugoj ravno tak ves nazoč, kakor pod njú naj manšoj drobtincoj ali kaploj. Le podobi se date razdeliti, nikoli pak večnoživi Kristus. Takše vëre je cerkva vsikdar bila. Kakor Jezus je tudi cerkva posvećeni kruh ali hostio lamala ino s kosčki vërne obredovala. Ino če je ravno od kraja po redi pod obima podobama obredovala, je vender dostakrat to tudi pod samo ednoj podoboj storila. Tak je namreč bolenikom ino vjetnikom presveto svetstvo le pod krušnoj podoboj pošiljala, mali deci pa ga je le pod nekimi kaplicami

vinske podobe delila. V pregonih so sv. rešno telo le pod krušnojo podoboj sprejimali, da bi jih vinski duh iz ust zatiravcem ne ovadil. Ino vender so vsikdar terdne věre bili, da pod ednoj ko pod drugoj podoboj celega živega Kristusa zavživajo. Slobodno je tedaj cerkva pozneje zapovedala tako věrne ko duhovnike (zvun meše) samo pod krušnojo podoboj obredovati, tim več, ker so jo silno važni vzroki k tomu primarjali, namreč: a) da se mnogim vina hudo gabi; b) da se drugim strašno hreti s mnogimi iz tiste kupe piti; c) da se vino pri obredovanju prelehko razlije ino oskruni; d) da se skoro skisa ino zavžito zdravju škodi; e) posebno pa, da ne obvelja kriva věra tistih, kteri so obe podobi za neobhodno potrebni oznanovali i. t. d.

V prvih časih so věrni tolikokrat k obredi šli, kolikokrat so opostoli sv. mešo obhajali. Polni sv. poželjenja so vsak den k nebeški mizi pristopili. Ino da ne bi za grozovitnih pregonov, kader so se le redko mogli sniti, s Jezu Kristom razkrušeni bili, so si sv. rešno telo za več dni s seboj vzeli ali diakoni so ga njim domo prinašali.

Ko pa so v naslednih mirnih časih marsikteri v zavživanju presv. rešnega telesa, k zgubi nevmerljive duše, bolj vnemar ino mlačni postali, je sv. mati cerkva zapoved dala, da ima vsaki pravi kerstjan vsako leto naj manje enkrat sv. rešno telo sprejeti, ino sicer ob velikonočnem času (vuzmu, uzkersu), zato tē, da po svojem začetku ino pomenu

na to naj bolj živo opominja, kar mi v ravno tem času obhajamo, namreč terpenje, smert ino vstanitvo Kristusovo.

Besede: nar manje enkrat, že jasno kažejo, da cerkva sv. obred večkrat želi; saj enkrat jo terja v zvonajni dokaz, da še je kdo Kristusov ino da še hoče s njim biti. Kdor te priče ne da, saj enkrat v letu, tistemu se pogrozi cerkva s raznimi kaznimi, p. ga iz svoje cerkvene občine izobčiti (izklenuti), mu cerkveni pokop odreči i. t. d.

Starodaven že je tudi predpis, da mora vsaki, razun bolenih, sv. rešno telo na têsče (têš) prejeti ino v pristojni čednosti. To tërja serčna spoštljivost ino zahvala, katero smo téj presveti skrivnosti dolžni. Čistejši ko na telesu pa še moramo na duši biti, „zakaj kdor nevreden je ali pije, si jê ino pije k sodbi,“ nas uči sv. ap. Pavel I. Kor. 11. 28.

Na dostojno pripravo ino vrednost opominjajo za tega voljo tudi vsi običaji, ki so pri obredovanju navadni.

Strežnik začne v imenu vsih konfiteor t. j. očitno spoved moliti ino opomeni s tem obredence svoje grehe še enkrat serčno ožaliti. Po tem se mešnik k njim obernejo ino zgovorijo čez nje dve molitvici, v katerima njim za odpuščenje grehov ino milost božjo prosijo, ino nje med zadnoj blagoslovijo. Na to vzamejo malo hostijo, ino jo deržé nekaj nad kupo, rečejo: „Glejte jagne božjo, katero odjemle grehe sveta.“ S temi besedami hočejo obuditi živo

věro ino terdno zaupanje na skrivno nazočega odrešenika ino srednika Jezu Krista.

Ker pa je le tisti vreden sina božjega v se sprejeti, kterega Bog sam vrednega stori, prosijo milo trikrat, ino obredenci za njimi, zraven ponižno na perse bijoč: „O Gospod! nisim vreden, da greš pod „mojo streho, temoč reči le edno besedo, ino zdrava „bode moja duša.“ Ter napravijo nad vsakim obredencem križ s presvetoj hostijoj ino ga s njoj obredijo, serčno moleč: „Telo Gospoda našega Jezu Krista naj obvarje tvojo dušo k večnemu življenju. Amen.“

Polni naj serčnejshe hvale za premili prihod Jezusov ga obredenci ponižnomolijo ino se popolnoma s dušoj ino telom v njegovo sv. voljo sporočijo.

Po obredi še mešnik enkrat vse blagoslovijo v imenu trojnoedinega milostivega Boga.

Kristus pa pod posvečenima podobama ni samo v hipu nazoč, kadar se črez njú njegove posvečne besede izrečejo ali kadar se ravno vživatě, temoč po svoji sv. volji enkrat pod njima nazoč, ostane nazoč, dokler oni nepremenjeni ostanete. Ni vzroka, zakaj bi preje minul ali se samo tē prikazal, kadar usta po njemu zinejo, ino ne tudi tē, kader se mu inda věro serce odpre, da se mu izroči, ga časti ino moli.

Za tega voljo se tudi posvečena krušna podoba hrani v tabernakulu, se v moštranci izpostavi k moljenju, se v očitnih pobožnih obhodih ali precesjah prenaša, se časti s prižganimi lučmi ino kadilom, ino

se š njoj sv. blagoslov delí, kterega pomen pove-
zraven izgovorjena prošnja: „Blagoslov vsemogoč-
nega Boga Očeta, Sina ino sv. Duha naj črez vas
ino vse vaše prihaja ino vekoma ostaja!” Amen.

IV. Sv. pokora.

Človek, kterega Jezus v sv. kerstu k zveličanskemu
živlenju prerodi, ga v njemu s sv. Duhom poterdi,
ino s seboj samim zmirom redi ino krepča, bi gotovo
zamogel se vsikdar zvesto prave poti deržati, ki v
nebesa pelja. Ako pa vedoma ino prostovoljno ktero
spoznano božjo zapoved prelomi, zajde iz te srečne
poti v grešno, se loči od Boga ino Jezu Krista, brez
kterega ni zveličanja, temoč le večno pogubljenje.
Ali presmilečni Jezus, „ki ne hoče smerti t. j. po-
gubljenja grešnikovega, temoč da bi se spokoril ino
živel,“ mu v ti dušni zmoti ino pogubni slepoti poda
svojo milo roko ino nebeško pomoč.

Po svoji vstavitvi se namreč prikaže apostolom,
vdihne v nje ino reče: „Prejmite sv. Duha: kterim
grehe odpustite, tistim so odpuščeni; kterim pa je
zaderžite, tistim so zaderžani.“ Jv. 20., 23.

S temi besedami je jim podal ino tak v svoji
cerkvi vstanovil-oblast grehe odpuščati ino sicer tak
popolnoma, da velja tudi v nebesih, kar na zemlji
storijo, kakor spet sam reče: „Kar na zemlji zave-
žete, bode tudi v nebesih zavezano, ino kar na
zemlji odvezete, bode tudi v nebesih odvezano.”
Mat. 18., 18.

To oblast so apostoli po njegovem povelju: „Kakor je mene moj oče poslal, tako jas pošlem vas.” Jv. 17., 18. na svoje naslednike prenesli s enakim naročilom, ino po takšem je ona v sv. občni cerkvi od vč do vč.

Po tej sv. oblasti se zamorejo vsi grehi odpustiti vsim, ki se jih prav spokorijo, če bi ravno bili rudeči ko kerv; ino če Jezus reče: da se grehi proti sv. Duhu ne odpustijo, ni tu, ni tam, se ne zgodi to za voljo tekoče ino hudobije grehov, temoč zato, da je pri takih pokora silno teža ino zelo redka. Zraven pak je vendar cerkva vredila, da od nekših hujših ino strašnejših grehov le papež ali škof ali nekter vlastno pooblasten mešnik odvežejo, razun grešnik bi bil v smertni nevarnosti, kder se ta oblast nikomu ne krati. Takše grehe imenujemo: zaderšane. To zapovč cerkva zato, da bi človek hudobijo svoje strahovitne pregrehe bolj spoznal, ino da bi ji bolj skušen ino izurjen spovednik bolj uspešno v okom prišli.

To pa se vč, da spovedniki v tak imenitni reči, v kteri so namestniki ino pooblastenci večnega Boga, ne možejo ino ne smejo kako hte, po prazni volji ali na sam svoj van ednim grehe odpušavati, drugim je zadržavati, temoč le po vrednosti ino sv. Duhu, ko Jezus očitno reče: „Prejmite sv. Duha: komur bote, namreč po preštimanju tega sv. Duha, grehe odpustili i. t. d. Te vrednosti pa ne morajo spoznati, če jim spokorjenec ne razodene svojega serca ino svoje

znotrajšine, ker niso vsevedoči, ne za to posebno razsvečeni. Treba je tedaj se njim izpovedati, kakor se to tudi godi od začetka sv. čerkve do sih dob.

Ne dojde pa ino ne more zadosta biti, svojo pregrešnost le poprek izpovedati ino samo reči: sim vbog grešnik, sim vboga grešnica, ravno ko vračniku nije zadosta, če se mu samo v občnem reče: sim bolen, sim bolena, rana pa ne pokaže ino ne pové, kar da bolí. Za tega voljo mora tudi vse grehe posébe spovedati po njih versti ino številu.

Po sv. volji Jezusovi morajo izpovedniki pokornikom biti: vračniki, učeniki ino sodniki. Ne morejo pa vračiti, če se jim skrite rane ne odkrije; ne s navuki v okom priti zmoti ino nevednosti, če ne vejo, v čem da je; ne soditi ali je kdo odveze vreden ali ne, če jim dušnega stana opertoserčno ne razodene! Zraven je tû premnogim poduka treba, da velikočo svoje pregrehe in krivice bolj spoznajo, prav ožalijo, primerno zadostijo ino se v dobrem naprejvzetju dramijo ino podpirajo. Premnogim je potrebno, da nje v dušoslovju zveden mož poduči ino svari pred krivimi ovinki ino zajnkami zaleznega greha ino pred oslepnoj sebičnostjo. Zato je treba svoje oserčje na tenko razodeti.

Ker pak se pri takšni posebni spovedi marsiktero razodene, kar bi bilo drugim k pohujšanju ino zapeljanju, grešniku pa k bezkoristni preočitni sramoti, zato se samo spovedniku na tihem izpovedava; takši izpovedi rečemo: skrivna ali ušesna izpoved.

Po opravljeni skrivni izpovedi se je nekdanj v
pervejih časih zlasti tistim grešnikom, ki so očitno
pohujšanje dali, naložila očitna spoved že vseh ali
le nekterih grehov, ko so to škof koristno spoznali
ino to zato, da bi se po takši očitni spovedi, sam
svoji tožbi, očitni ožali ino naloženi kazni pred
celoj občinoj dano pohujšanje vsaj nekaj popravilo
ali zadušilo. Ino to je bila očitna izpoved, ki se
je pozneje začela ino sicer iz skrivne, ino tudi samo
do osmega veka terpela, med tem ki je skrivna tak
stara ino občna ko svetstvo pokore.

Kar se v skrivni izpovedi izpove, ostane pred
svetom na večne čase zakrito. Spovedniki imajo sv.
dolžnost ne nikoli nikomu iz spovedi ne edne same
trohiče razodeti, ne je za sam se v kateri drugi za-
devi znati. Ta dolžnost se veli spovedna skriv-
nost. Da jo ohrani, je Ivan Nepomucenski voljno
preterpel muko, ječo ino clo smert v reki Moldavi,
ino s božjo pomočjo se vsikdar zvesto v v cerkvi
ohranuje.

Običaji pri sv. pokori so:

Ko je pokornik s milostjo sv. Duha, za čiga
razsvečenje je milo molil, svojo vest dobro pregle-
dal, svoje grehe prav spoznal, je serčno ožalil ino
zaupljivo ino terdno sklenul se k Bogu s njegovo
pomočjo spet nazaj podati, poklekne k spovednici,
v kateri ga spovednik čakajo v cerkveni beli srajci
ino višnjevi štoli, ino se pobožno prekriži. Spoved-
nik mu dajo sv. blagoslov, moleč: „Bodi Gospod v

tvojem sercu i v tvojih ustih, da se vredno ino dostojno spoveš svojih grehov," za kteriga se zahvali rekoč: „Zahvalim vas častivredni! za sv. blagoslov, s čiga pomočjo terdno zaupam se svojih grehov prav ino popolnoma spovedati." Po tem moli tako imenovano očitno izpoved:

„Jas vbogi grešnik (vboga grešnica) se spovem Bogu vseмогоčnemu, **B. D. M.**, vsem svetnikom i svetnicam ino vam namestnik božji! da sem od svoje zadnje spovedi, ki je bila pred . . . , dosta pregrešil (pregrešila) s mišlenjem, govorenjem ino djanjem, posebno pa sim sledečih grehov kriv (kriva):" . . .

Zdaj se izpoveduje vsih svojih grehov po njih baži ino številu, s poštenimi besedami, ne pre raho, ne pre terdno ino se varje kedaj kterega sokrivca imenovati ali druge sumničiti, ker je izpoved le ponižna tožba samega sebe. Kar pa je spovedniku treba ga prašati, na to odgovori resnično ino razumno. Spoved pa sklene tako:

„Ti ino vsi moji grehi, znani ino neznani, ktere sim sam storil (a), ali kriv bil (kriva bila), da so je drugi storili, so mi iz serca žal, da sim s njimi Boga, mojo naj večo dobroto razžalil. Terdno si naprej vzemem s njegovo milostjo svoje življenje pobolšati ino ne več grešiti. — Vas namestnik božji pa prosim za odvezo grehov ino koristno pokoro."

Na to obljubo ino prošnjo mu spovednik vse prigovarjajo, kar pripomore, da svojo grešnost bolj spozna, bolj ožali ino ga v dobrih sklepah poterdi.

Ino to storijo s prav očetovsko ljubeznjo, ktera zdaj opominja, zdaj svari, zdaj prosi, zdaj preti, zdaj pomiluje, zdaj ojstro pokrega, zmirom pak skerbno želi, da bi rešila ino pomagala. Zadnič pak mu naložijo ko vračnik ino sodnik k pokori potrebna dela: molitvo, post, milodare ino še druga njegovemu dušnemu stanu primerna opravila. — Marsiktero še si spokorenec sam prostovoljno naloži ino oboje je zato: da se grešnik za svojo nemarnost kazni, da za njo zadosti, barem kolikor mogoče, pohujšanje odpravi, krivico popravi, zamujeno dostavi, se k dobremu napeljuje ino se tak vrednega stori zadostenja Kristusovega. Zakaj kdor sam ne stori, kar zamore, ne bode njega deležen.

Nekda, ko nam stare pokorne postave kažejo, so jako ojstra dela za pokoro nalagali, ki so včasi več let terpela. Prevzeme grešnik zvesto ino voljno mu naloženo pokoro ino če se skaže po svoji celi znotrajnosti odveze vrednega, mu jo mešnik podelijo rekoč:

„Naj te odveže naš gospod Jezu Krist, ino jas te po njegovi oblasti odvežem od vsake zaveze izobčenja ino prepovedi, do kod zamorem ino ti potrebuješ; po tem te odvežem od grehov tvojih v imenu † Očeta ino Sina ino sv. Duha. Amen.“

Če ne po vsaki, barem na koncu vsih spovedi še zmolijo mešnik:

„Terplenje gospoda našega J. K., zaslužbe B. D. M. ino vsih svetnikov i svetnic ino kar si dobrega

storil ino hudega preterpel, ti naj bo v odpuščenje grehov, pomnoženje milosti ino nagrado večnega življenja. Amen.“

Za rešno ino pomirno odvezo se spokorenc lepo zahvali, spovedniku roko ponižno poljubivši, ino če je le spoved prav opravil, odide od očiščne spovednice poln vesele tolažbe ino mira, ki ju svet dati ne premore.

Kolikokrat je kdo dolžen k spovedi iti, se ne da na tenko vkazati. Potrebe so razne. Če cerkva zapovē, da na leto vsaj enkrat, že zadosta jasno povē, da to večkrat želi, posebno če kdo v smerten greh pade ali v težko bolezen ino smertno nevarnost. Gotovo pak je, de se pri tistem, kateri svojo vēst redko pregleduje ino čistī, že nevedoma dosta hudega v serce vtepe, ki ga preje ali pozneje v greh zaplete. Pobožni kerstjani gredo za tega voljo večkrat k spovedi, da se srečno grehov ovarjejo in v dobrem krepčajo. — Če je velkim grešnikom sv. pokora neobhodno potrebna, je drugim močno koristna. Za vsakega je dobro, če od časa do časa s svojo dušoj račun ima, vtepane zablodke pred Bogom ožali, svoje dobre sklepe ponovi, ino znovič božjo milostivnost ino duhovno podbudo k boljšemu življenju zadobi. Kdo sme zraven brez skerbi rečti, da ni Boga s ničim težko razžalil?

Občna izpoved, ktera celo poprejše življenje ali neko dolgšo dobo obseže, je neobhodno potrebna tistemu, kateri bi poprejšnih spoved ne bil prav opra-

vil; kateri pa nad njih veljavnostjo dvomijo, ali v nov stan stopijo, p. v duhovni ali zakonski, tim je zlo koristna, da bolj spoznajo, kar je v njih, ino da jim je pri velkših dólžnostih velkše zvestobe treba.

K pokori spadajo tudi odpustki.

Je spokorjenec mu po spovedi ino odvezi grehov naloženo pokoro, ktera je spervence zelo težka bila ino včasih več let terpela, zmirom skerbno opravljal ino pravo pobolžanje kazal, so mu še ostala pokorna dela odpustili, ali že vsa, ali jih nekaj, ali na nek čas. Ino to so bili odpustki, prvi popolni, drugi nepopolni. Oni niso tedaj kaj druga, ko odpuščenje časnih kazni, ktere bi priden spokorenc po odvezi grehov ino odpuščenju večnih kazni še imel terpeti.

Odpustke dajati je dobila cerkva oblast od Jezu Krista po besedah: „Kar bote na zemlji odvezali, bo tudi v nebesih odvezano.“ Mat. 16., 19. Že sv. apostol Pavel je odpustke podelil II. Kor. 2., 5.; pozneje pa se je cirkva preveno te oblasti posluževala.

Da so odpustki k zveličanju koristni, lahko vsaki spozna, kateri vé, da se le tistim podelujo, ki skerbno ino resnično pravo pokoro delajo. Zakaj a) da jih brez prave pokore dobiti nemore, priganjajo k pravi pokori; b) so nagrada za resnično pokoro ino boječim tolažba, ker dostavijo, kar slabi človek dovoljno poravnati ne može; c) vdeležijo prave pokorence tistih poprav njihovih krivic, ki iz zaslug Jezu Krista ino njegovih svetnikov zvi-

rajo; d) so podboden spomin na oestro pokoro stare cerkve.

Za tega voljo je tudi med vsemi rečmi, ki je cerkva k vrednemu sprijetju odpustkov tjerja, prava pokora vselej prvi ino neobhodno potrebni pogoj.

Zdaj dajajo odpustke papež ino vladiki (škofje), prvi za celo cerkvo, zadnji za svoje škofije. Odpustki, ki se dajo za nekatere dni, mesce ali leta, pomenijo, da se toliko časnih kazni odpusti, kolikor bi jih spokorjenec po stari ostri pokori za te dni, mesce ali leta imel opravljati. Pride sveto leto, katero je nekda, ko pri Judih, vsako 50. potem vsako 33. leto bilo ino sadaj je vsako 25. leto, podelijo sv. oče papež popolne odpustke za vesolno katoličanstvo, ki se prav svečeno opravljajo; v posebnih potrebah ino zadevah je podelijo tudi za posamesne dežele ali cerkve.

V tem obstoji vesolna keršanska pokora, ko jo je Jezus sam postavil ino sv. mati cerkva vsikdar zvesto obvarvala. Njeno zveličansko korist clo cerkveni protivniki spoznajo, ino samo tisti ne, čijih kratke misli ne morejo presoditi obilnega blagoslova, srečnega mira ino mile tolažbe, ki nje sv. pokora, ta srednica človeškega naroda, tak ljubeznivo razliva od konca do kraja, ko črez posamesne, tako črez celo človeštvo.

V. Sv. posledno olje.

Kakor je smilečni Jezus svojim vërnim vse njihove zdrave ino žive dni s odrešnoj milostjo vseli na pomoč, tak jim hoče tudi mil pomočnik ino tolažnik biti v bolezni ino britki smertni uri. V toga očivesten dokaz je vlastno svetstvo postavil, sv. posledno olje, čiga pomen sv. apostol Jakop tak popiše: „Zboleni kdor med vami, naj pozove mešnike sv. cerkve k sebi, da nad njim molijo, ino ga v Gospodovem imenu s oljem pomazilijo; vërna molitev bode boleniku pomagala, Gospod mu bode olajšal, ino če ima grehe na sebi, se mu odpustijo.“ Jak. 5, 14—15.

Vse tedaj, česar je boleniku v njegovi nadlogi naj bolj potrebno, mu Jezus tu daruje; namreč a) pomoč, da svojo bolečino ino smertno grenkost zvesto preterpi; b) odpuščenje grehov (kterih se namreč iz dušne ali telesne slaboče ne more spovedati) ino s tim serčni mir ino sv. zaupanje na milostivnega sodnika; c) večkrat tudi olajšanje ino ozdravljenje, če Božja previdnost ni inače sklenula.

Ino resen kaže pogosta skušnja, da znotrajni mir, ki ga po tem svetstvu duša s Bogom dobi, večkrat tudi telo tak očividno krepča, da si skoro omore ino srečno ozdravi. — Marsikteri vračnik da Bogu čast ino spozna ponižno ino spoštljivo: Tu je Božja roka pomagala! — V Božjo roko pa se podati in v pomoč Jezusovo je vzakemu vselej dobro.

Imenuje pa se to svetstvo: sv. posledno olje, ker se človeku v velki ali težki bolezni podeli, ki je morebiti za njega poslednja ali zadnja. Deli se le bolenikom, drugim ne, naj so v kakši koli smertni nevarnosti ali blizu smerti, p. vojšaki pred bitvoj, brodnari v burji, zločinci, ki so na smert obsojeni i. t. d.

Delijo ga mešniki i zlasti dušni pastirje, ali malokda samo, temoč navadoma složno s sv. pokoroj ino rešnim telesom. Tê rečemo, da na spoved, da bolenika obhajati grejo; da ga sprevidijo.

Tukaj navadni sv. običaji so:

Če je na spoved, se da s zvonom znamenje, bližni věrni se hitro sidejo v cerkvi ino spremijo mešnika s presv. rešnim telesom; cerkevnik ali drugi věrnik nese pred njimi luč ino pojdoč céngetáje s zvončekom opominja skrivoma nazočemu odrešeniku čast ino hvalo dajati, za vbogega bolenika pa moliti. Ino ponižno pokleknejo věrni ino molijo večnega Boga. Po naših slovenskih krajih pa vlada lepa šega, da se hitro po dva, trije ali več věrnih sdruži blizo ino daleč ino s pobožnim glasom sv. pesem zapoje: „Častimo Te! — ali: Sveti! sveti! sveti! . . . Mešnik, trohico se vstaši povzdignejo presv. rešno telo ino s njim blagoslovijo věrne častivce.

Privši v stanico bolenikovo ga pozdravijo ino vse nazoče s blagoslovom, ki ga je sam Jezus naročil, rekoč: „Mir bodi ti hiši:“ Mat. 10, 12. na kar strežnik odgovori: „Ino vsem, ki v njoj prebiva-

jo. "Po tem postavijo sv. rešno telo s posvečenim oljem pred razpelo božje, ki na pripravi, belo pogrnjeni mizi med dvema vošenima, gorečima svečama stoji. Zraven še ima biti 7 povesnih ali pamučnih sučkov na krožecu, nekaj soli ino čiste vode, snažna obrisača ino škropilnica posvečene vode, ki s njo bolenika poškropijo. Tedaj prosijo s kratkoj molitvoj boleniku ino vsim hišnim stanovavcem za mir ino blagoslov, izpovejo betežnika, ga grehov odvežejo, ino ravno tako obredijo, ko zdrave v cerkvi, to da rekoč: „Premi brat! (sestra!) potico našega gospoda Jezu Krista; naj te hudiga sovražnika obvarje ino k večnemu življenju sprevede. Amen."

Po obredi se začno pripravne molitve k sv. poslednemu olju, namreč: sedmeri pokorni psalmi ali vsaj 50.: „Smili se mene o Gospod i. t. d.," kratke pa lepe litanije, ino še nekše molitvice, v katerih mešnik prosijo ne samo za dušno zveličanje, temuč tudi za telesno zdravje.

Na to blagoslovijo bolenika s sv. križem, mu nazivajo svetnike za njih prošnjo, ino mu razne telesne ude s sv. oljem, v katero si palec namakajo, križema mazilijo, zraven za endrugom mole: „Po ti sv. mazilitvi ino svoji ljubeznivi smilečnosti ti naj odpusti Bog grehe, ki si nje dopernašal s očmi, ušesmi, rokami i. t. d."

Telesni čuti ino udje ja stranoma k grehu pri-marjajo, stranoma njemu služijo. Oči so dosta dosta-krat okna, skozi ktera greh v dušo sleze; ušesa so

pogostoma vrata, ktera se nečistemu, sovražnemu, zavistnemu duhu i. t. d. (odpirajo; usta ino njihov jezik so tolikokrat, ko sv. ap. Jakop piše 3, 6. svet poln krivice; roke so tolikokrat ročne, noge hitre k hudodelstvu.

Za tega voljo mešnik te ude pomazilijo ino molijo, da bi po sv. olju očiščeni prihodnič samo pokori, pravici ino dobrim delom služili. Pri svetnih věrnih se dlani mazilite, pri duhovnikih pa, kterim so ju že vladika pri posvečenju pomazilili, iz časti do te mazilitve, le ročji (nazerti) zunajšini.

Je velika sila, se betežniku samo en telesen del pomazili — navadoma čelo. Potem si mešnik s soljo ino vodoj perste umijejo, ino oboje kakor pooljeni sučki se na ogenj veržejo, da se inace ne oskrunijo. Tedaj stopijo mešnik spet k boleniku, mu v pomen božjega varstva vpoložijo desnico, molijo za njega, mu podajo božje razpelo, da ga poljubi, ga tolažijo ino opomēnjajo po izgledu križanega zveličarja ino s njogovoj pomočjo se zaupljivo v sv. voljo božjo podati ino ga zadnič blagoslovijo.

Vmirajočim dajo tako zvane smertne odpustke, to da le po odvezanju grehov; ali če se bolenik ni mogel spovedati, mora svoje grehe vsaj popolnoma ožaliti, skesati ino nekako očividno pokazati, da želi spravo s večnim Bogom.

Se pripeti, da mešnik sv. rešno telo nazaj v cerkvo nesó, se mu ednaka čast zkazuje, ko na

potu k boleniku, za verno dušo pokojnega pa se prosi barem s želoj ali mislijò, da bi nji Bog milostiv bil!

Po takem vidimo iz tih svetstev, zlasti pa iz sv. poslednega olja, da je Jezus še zmirom ljubeznivi prijatelj bolenikov ino vmirajočih, ko nekda; vse rad pohaja, naj stanujo v prekrasni palači ali v revni bajti; vsim rad prinaša svojo tolažbo i sv. mir. Pohaja pa je po svojih mešnikih, ki imajo sv. dolžnost o vsaki uri, prilični ali ne, na prvi sklic slednemu boleniku bez vsakega razločka pomirne tolažbe sv. vere prinesiti ino njegovo dušo na pot v vekovečnost pripravljati. Ravno v tej službi se katolški mešniki zkažejo prave angele božjega mira, ki tako rekoč na se pozabivži same se radovolno žertvujò, da le vèrni duši vstrežejo. Če bi v kužni, ustrupni bolezni vse boleni a zapustilo, Jezus i njegov mešnik mu vendar vseli na pomoč prideta.

VI. Sv. mešni red.

Sv. delo človeškega odrešenja ino zveličanja, katero je Jezus na zemlji vstanovil, je htel za vsikdar vstanoviti. Za tega voljo si je med svojimi vèrnimi postavil namestnike, da bi vseli i vsakod a) njegove odrešne ino zveličanske nauke označovali, b) njegove milosti delili, c) njegovo cerkvo ravnali ino vse zavkazali, kar se njim k zveličanju vèrnih potrebno zdi, kar njegove vlastne besede očitno povejo: „Meni je vsa oblast dana na nebu in

zemlji. Pojte in učite vse narode, in kerstite nje v imenu Očeta in Sina in sv. Duha in zavkažite jim vse deržati, kar sim vam zapovedal.“ Mat. 28, 19. 20. „Resnično vam povem, kar bode na zemlji zavezali, bode tudi v nebesih zavezano, in kar bode na zemlji odvezali, bode tudi v nebesih odvezano.“ Mat. 18, 17. 18. Ti njegovi prvi namestniki so bili apostoli. Njim je svoje sv. delo naročil, rekoč: „Kakor je mene Oče poslal, tako pošlem jas vas;“ nje je za tó pooblastil i obdaril dehnovski v nje rekoč: „Sprejmite sv. Duha. Kojim odpuščate gréhe, tistim se odpuste, kterim je zaderžite, tistim se zaderže.“ Jov. 20, 21. 22.

Po ti zapovedi ino oblasti so apostoli postavili od věrnih njim priporočene pobožne ino prikladne može sebi za namestnike ino naslednike ino tudi njim ravno tisto naročilo ino oblast izročili, kakšo so obojno od Gospoda Jezusa sprijeli, da bi ju oni spet na druge prenesli i. t. d., naj bi potem takem v cerkvi božji vsikdar vlasten stan bil, ki svojo sv. dolžnost in oblast od apostolov ino po njih od samega Jezu Krista izpeljuje ino zlasti božjo ino dušno službo oskerbljuje. Ino ti stan je duhovni stan.

Na prvo so apostoli domestili selo Judaževo, kteri se je obesil ino so na mesto njega postavili Matia apostola; potem so postavili Pavla ino Barnaba; so postavili 7 diakonov; Pavel je postavil škofa Tita i Timotea i. t. d. Ktere pak so za kakšo cerkveno službo postavili, tistim so molé roke vpoložili (Luk.

24., 49 — 51.), ino tedaj ravno to storili, kar J. Krist nad njimi, ki je pred svojim vnebohodom roke čez nje raztegnul ino nje blagoslovil. (Ap. djanje 13., 2. 3. — 14., 22.) Ino pod tem od gospoda sprejetim zvonajnim vidljivim znamenjem so prenašali duhovno oblast ino božjo milost tistim, koje so za cerkveno službo priporočene zvolili ino takó posvetili. Ino to je: svetstvo posvečenja, ki se take veli: polaganje ali pokladanje rok.

Iz sv. pisma ino cerkvene dogodbine pa vidimo, da so bile mahom od začetka v cerkvi mnogotere službe endrugom podložne. Naj višjo službo, namreč poglavarstvo ali pervenstvo cele cerkve, je imel sv. Peter ino vsak njegov naslednik na škofovskem (vladiškem) sedežu v Rimu. Pod njim so bili apostoli ino njihovi nasledniki škofi (vladiki). Za njimi pride dva ino sedem deset učencov Gospodovih, katerih nasledniki so mešniki. Potem so služniki (diakoni), ktere so apostoli postavili. Pozneje še so druge službe vpeljali, ali gledé sv. meše je le sedmero posvečenje, po katerem se od stopnje do stopnje do naj višjega prihaja t. j. do sv. mešnega reda.

V znamenje, da se kdo v duhoven stan poda ino za njega pripravlja, mu vladika urežejo kavko t. j. na temenu mu lasé do kože porežejo, da ima golo okroglo plošo; zraven mu oblečejo belo cerkveno srajco čez duhovno halo. To ga opominja

(gl. str. 69.), da se svetni gizdi odreče ino služebnik tistega kralja postaja, kterege so s ternjem uvenčali. Se zdi mladi duhovnik zvoljenega duhovnega stana vreden, da se zamore nadati, ki hoče Bogu na čast ino věrnim k zveličanju v njem živeti, ga k vlastni cerkveni službi sprimejo ino posvetijo po čveterih nižjih redovih, po kterih dobiva potrebno duhovno oblast i milost, da zamore mu naročene službe prav ino sveto opravljati. Ti štirje nižji redovi so:

a) vratarstvo. Cerkevni vratar je u starših časih, sosebno v pregonih napovedoval kraj ino uro božje službe, je tam vrata odklepal ino zaklepal ino pred vsim čuval, da se ne ukradejo izobčeni (t. j. iz cerkvene občine izklenjeni) ali hudobni Judovje ino pagani, kteri bi vtegnuli nemir delati. Da si ravno sedaj te službe ni več treba, se vendar mladi duhovni za njo posvečujó, ino še sedaj ko nekdej, se njim pri tej posvetitvi podajo cerkveni klúči ino zvonček v pomen te službe.

b) bravstvo ali čitavstvo. Cerkevni bravec je moral nekda věrnim sv. pismo ino vladiške zavkaze naprej brati, tudi naprej moliti ino peti, kakor tudi neke reči blagosloviti, p. presnec o vuzmu. Za tega voljo se mu v spomin te službe še zdaj pri posvečenju knige podajo.

c) zarotištvo. Zarotniki so skerbili, da se v cerkvi nije blagoslovljena voda pogrešala ino

so nad obsedjenimi molili v imenu Jezusovem. Ker je pred Jezusovim imenom hudi duh zbegnil od njega zmagan, nam to kaže ino da poročtvo, da tim več vso hudobno i grešno moč preoblada. Pri posvečenju se zarotniku poda knjižica s zarotnimi molitvami.

d) strežništvo. Cerkveni strežniki so luči užagali, kadilnico, čolnec s kadilom in svečjake pred oltar nesli, vino ino vodo k sv. daritvi pripravili i. t. d. s ednoj besedo, oni so vse tisto opravliali, kar danešni cerkveniki ino strežniki. Za voljo tega njim vladika pri posvečenju podajo svečjak, kadilnico i miolkici za vino ino vodo.

Ti četirje redovi se velijo nižji, ker le za bolj nizoke cerkvene službe pooblastijo, k posvečenemu svetstvu le kakti pripravljajo, ino še ne zavežejo za vse žive dni s duhovnim stanom; alj nazočijo nam verno skerb matere cerkve, ktera je tudi za nižje cerkvene službe le pobožne moč sprejimala.

Podslužništvo (ali subdiakon) je most k višjim redom. Kdor ga dobi, prevzeme že dolžnost vse svoje žive dni v duhovnem stanu ostati, bez zakona živeti, t. j. ne oženjen, ino časoslovje moliti. Podslužnik ali subdiakon mora vladiku ali mešniku pri oltaru strežiti, sv. posodbo, ki je k daritvi potrebna, pripraviti in spet očistiti, pri sv. meši pismo brati, ino pri darovanju vino i vodo v kupo vlivati. Vladika ga tedaj pred posvečenjem pitajo, če si je pristop,

kteri ne dopusti več odstopa (ki do smerti s duhovstvom sporoči,) dobro premislil; mu razlože dolžnosti, koje s tem prevzeme, ino mu velé še enkrat to reč na drobno prevdariti. Potem molé s nazočimi mešniki litanije vsih svetnikov, da tudi zveličani duhi za pristoplega duhovnika prose, ki cele litanije prepornižno pred Bogom na svojem obličju leži. Teđaj mu škof oblečejo temu redu pristojno sv. obleko, služnico ali dalmatiko ino naročnico ali manipl ino mu podajo v pomen njegove službe, kupo i listno knigo, ino ga po večih molitvah blagoslové.

Drugi višji red je služništvo ali diakonat. Ko je namreč pri vedno vekši množini vernih razdeljenje milodarov med vboge ino skerb za njihov obed apostolom toliko časa odvzela, da bi skoro več ne vtegnuli Jezusovega nauka oznanovati, so postavili i posvetili sedem od vërne občine njim priporočenih pobožnih možev, kterim so naročili za vboge skerbeti ino še nektere druge cerkvene službe opravljati, p. apostolom pri sv. meši strežti, božjo besedo učiti, kerstiti, vërne obredovati, zlasti zvun cerkve bolenike ali vjetnike i. t. d. Ino to so bili služniki ali diakoni. Vse te službe še dnešni den opravljajo s vedenjem škofa ali mešnika. Imenice njim podajo pri peti sv. meši kruh i vino ino pejejo sv. evangelj.

Pri njihovem posvečenju prašajo vladika najpoprej, če so gledé svojega obnašanja sv. reda vredni? Tako se tudi praša pri mešnem ino škofov-

skem posvečenju. Na to prašanje je v starih časih ljudstvo odgovor dalo, ki je pri volitvi cerkvenih predstojnikov velik upliv imelo. Sedaj, ki vèrni pristopne duhovnike malokda poznajo, odgovori jeden iz med nazočih mešnikov, navadno seminiški vodja, ter je vladika ravno tak opominjajo, ko pri podslužništvu, molijo s njimi litanije vsih svetnikov, njim obdajo v pomen dobljene oblasti nadramnico, njim izročé kupo s plitvicoj ino evangelšce ino je po nekterih molitvah blagoslovivši odpusté.

Tretji višji ali sedmi in zadnji posvečni red je sv. mešni red, ino kakti njegov cvet ino doveršen kinč je posvečenje višjega mešnika ali vladika (vladičenje). Mešniki perve cerkve so bili po vsikdajnem uku oní dva ino sedemdeseteri učenci, koje je Jezus sam izvolil ino apostolom podložil. Luk. 10., 1. Da so sv. mešno daritvo dopernašali ino grehe odpuščali, to jasno starodavne vesti spričujó. Da pa so zraven apostolom podložni bili ino da je tedaj vladiska dostojnost verhunec meštva, se na tem zvidi, ker je Jezus apostolom očividno vekšo oblast dal, usled katere so se tudi povsodi obnašali ko vikši vodji njegove cerkve, ko višji pastirje vernih ovčic ino so s svojim poglavarjem sv. Petrom bili posebno družtvo, ali tovaršija, ktero sedaj dostavlja družtvo škofov, ki imajo tudi višjo oblast ino na cerkvenih sborih razsoden glas ino se zato pred vsem veli učeća cerkva.

Sv. mešni red podeli tedaj oblast presveto mešno daritvo dopernašati, grehov odvezovati, v posledno olje polagati, sporokovati in vse one blagoslove deliti, za ktere še ni noben poprejšen red pooblastil. Po zvedeni vrednosti ino premoljenih litanijah polože škof posvečencu nadramnico, ktero so diakonu le čez eno ramo djali, čez obe rami ino sicer križema nad persami, kar naznamna, da dobi posvečeni popolno mešno oblast ino dolžnost jarem ino breme križanega Kristusa vërnim v izgled skerbno ino serčno nositi. Po tem mu vladika oblečejo mešno oblačilo ino berejo s njim sv. mešo, ter mu pomazilijo palca ino kazavca, s kterimi se sv. rešno telo prime, na obe roka, kteri sklene ino s traki zvezani derži, da se sv. križma vsuši; ter mu podajo kupo i plitvico rekoč: „Sprejmi oblast sv. mešno daritvo Gospodu dopernašati, kakor za žive tako za mertve;“ ino vpoloživši mu roke ino v njega dehnuvši mu izročé oblast grehov odvezovati, rekoč: „Sprejmi sv. Duha; kterim grehe odpustiš, onim se odpuste; kojim pa nje zaderžiš, onim se tudi zaderže.“ Na koncu tirjajo, da posvečenec svečeno njim ino njihovim naslednikom cerkveno pokoršino obeča, še mu dajo nektare opomene ino ga poslové s sv. blagoslovom.

Perva sv. meša ali mešna daritva, ktero novoposvečen mešnik obhaja, se obslučuje s velkoj svečenostjo, kar je iz edne strani lepa priča serčne radosti, da je cerkva spet novega služebnika dobila, iz druge pa veselo počastenje mešne dostojnosti v novoposvečencu.

Novoposvečeni mešnik delijo tudi sv. blagoslov, ki je vèrnim jako mil, kar bodedo skoro bolj na tenko slušali.

Doveršenost ali obilnost mešne oblasti, namreč oblast posvečovati, svetstvo poterde ino vsaktere blagoslove deliti, poda vladški red — za to se vladika tudi višji mešnik veli. Če pak je ravno vladško posvečenje, soseben posvečen red in sicer najvikši, ne dobé vender vladika glede sv. mešnega obhajila nobene nove oblasti, ktere niso že ko mešnik imeli, ino za tega voljo je glede sv. meše le 7 posvečnih redov, čijih peteri pervi so bolj pripravljajoče posvetitve, diakonski, mešni ino vladški red pak so pravo resnično svetstvo po božji vstanovitvi ali pravici, ktero duši nezbrisljivo oblast podeli, ki na veke ino še tê ostane, če se posvečenemu mešno opravilo tudi prepove.

Vse rečeno kaže jasno, da je cerkva zelo skerbna ino previdna za čast božjo i za blagor vèrnih tudi pri sprejimanju ino posvečenju duhovnikov. Da ja neki ne bi kter nevreden sv. službe podležil, je postavila toliko redov, po kterih lahko od stopnje do stopnje posvečivnega skušajo ino on samega sebe, alj je takše sv. službe vreden in zmožen. Se vender zraven toga kaki nevreden ukrade, ali pozneje izpridi, ni cerkva tega kriva ino to ne zamore črez sobrate sramote širiti, ko ni apostolov posramotilo, da se je med njimi izdajec Judaž snajšel. Marveč se mora nevredna oseba od stana ločiti, ino

če si ona čast zapravi, se mora v njoj saj duhovni stan častiti ino njoj sporočene svete oblasti.

Če že so dobri svetni predstojniki velika sreča, so dobri duhovniki še vekši blagodar. To popolnoma spoznavši so se v stari cérkvi vseli pred posvečenjem, ki je navadno štirikrat na leto bilo, vladika i vèrni v terdnem postu in serčni molitvi sedinili, da bi si od Boga, ki serca ravna, pobožne vladike in mešnike sprosili. Ravno zato, ino tomu v spomin še so zdaj vsake letne četerti ali kvatre posti ino molitve, kder cerkva ino verni skerbno prose, da bi mili Bog dobre delavce v svoj vinograd poslal. Ali tudi zraven tega naj vèrni pogosto Boga prosijo za svoje mešnike, da je razsveti ino krepča, ki sami pobožno živé ino sebi sporočene po pravi poti v večno zveličanje vedejo!

VII. Sv. zakon.

Zakonski stan, kakor ga je Bog v raju postavil, je bil nerazvezljiva zaveza, za vse žive dni pod njegovim blagoslovom sklenjena med možem ino ženoj, endrugom v pomoč in podporo ino v zarodenje človeškega roda. Alj ko se je človeški rod pohujšal, se je tudi zakonski stan soper svoj prvotni sv. namen mnogoverstno oskrnil ino pohujšal. Zakonski so začeli se endruga ločiti, ino po več možev ali žen imeti; žene niso bile zakonske tovaršice za vse žive dni ino enakih pravic, temoč kakor najete deklet, kterih so se lahko svojvolno odrekli ino se spet

s drugimi ženili. Ni dušni blagor, le posvetni dobički so je edinili. Ino če so otroke dobili, so iz večšine kakor hte s njimi ravnali, je clo zaverгли ali prodali, ko kako blago, ni pak jih častili, ko nevmerljive sebi v izrejo sporočene duše, za katerih časno ino večno srečo bode pred Bogom natanki račun.

Nektere teh napak so se tudi ugnezdale pri Židovskem ljudstvu, ki je vendar v pravega Boga verjelo, ino zlasti se je svojvolna ločitva tako močno vkorenila, da Mojzes ni mogel nje izkerčiti, temoč le s tem nekaj zavračati, da je ločitno pismo zapovedal, ktero je mož ženi še le po večih predpisanih opravilih ino potih dati zmel, kar je več časa terpelo, zmes prve naglo jezo ohladilo, ino tako pripomagalo, da so se dostakrat zakonski spet pogodili ino pomirili.

Jezus privši na zemljo, da bi človeštvo omladil ino posvetil, je tedaj pred vsem skerbel zakon, ki je rodišče ino zibela človeškega roda, popraviti ino spet v njegov prvi stan postaviti. Zato je učil, da se pravi zakon le med ednim možem ino med ednojo ženoj sklene, ktereга ne more nič druga ko le smert ednega iz med zakonskih tovaršev razvezati, ino ga je na čast sv. svetstva povzdignul. Ino ko sv. apostol Pavel piše Efes. 5, 32. je zakon veliko svetstvo v Kristusu ino v cerkvi. (Glej st. 159); podoba njegove blagodarne posvečne zaveze s cerkvjo. Po tem svetstvu jim deli Gospod svojo milost, da zamorejo v zakonskem stanu pobožno do smerti živeti ino dobljene otroke lepo po keršansko zrediti.

Zakon pak, ki človeški rod mladí ino odgaja, je jako imeniten in važen stan. Od njega zavisi sreča ino blagor ne samo zakonskih tovaršev, temoč tudi njihovih dobro ali slabo odgojenih otrok ino po tem takem tudi državne ino cerkvene občine, katerih soudi bodo; zraven je zakon tudi sv. svetstvo. Za tega voljo ne sme ino ne može neti država, neti cerkva dopustiti, da kaj bodi ljudje v zakon stopijo, ker tu ne gre za srečo posamesnih temuč za občno. Toraj je kakor cerkva, tako država nektare reči predpisala, brez kojih se ne da veljaven zakon sklenuti. Pripetki pa, u kterih ne bi zakon veljal za tega ali onega, ali med tim ino onoj, se imenujo zakonske zapreke ili overe, od kterih pa se nekokrat da odvezati.

Da se zve, če ni takše zapreke med ženihom in nevestoj, morata pred svojega župnika ali far-meštra priti k tako rečenemu zaročniškemu izpraševanju, kder ju v tem in v s. véri izpitavajo ino v sv. dolžnostih do endruga ino do bodočih otrok podučevajo. Na to sě se v farni cerkvi nju-nega prebivališa tri svečene dni pri navadni službi božji ino pred nazočoj občinoj okličeta, s pristavkom, da je vsaki dolžen mu znano zapreko razodeti, ktera bi ti zakon overala. Pred poroko pa še greta k sv. spovedi ino obredi, da s čistoj vestjo ino vredno prejmeta svetstvo sv. zakona.

Pred porokoj poslušata, ko bi to po cerkvenem predpisu vseli naj bilo, s vsemi svati sv. mešo za

zaročenca in zaročenko, v katerih ju mešnik sosebno Bogu priporoče. Po meši stopita pred oltar, ženih na desno, nevesta na levo, njuni pričiza njima. Mešnik, obdani s belo nadramnico, začno zakonska perstanja blagosloviti ino vernivši se razlagajo s kratkimi ino razločnimi besedami novima zaročencema kako svet je zakon, kak pomenljiva je zaveza, ki jo menita sklenuti; kak velike so dolžnosti, ktere zakon naloži. Ino še enkrat nazoče prašaje, če nije nobene zakonske zapreke, pitajo trikrat ženiha i za njim nevesto, če je gotovo njuna svobodna, resnična volja s endrugom v sv. zakon stopiti? kar trikrat s razumnim: da (ja) popričata. V poterdo te sv. obljube ju opomené mešnik si uzajemno zakonske perstanje nateknuti ino si v rokê segnuti, obenem rekoč:

Perstanj, (čiji bezkončni kolobar je podoba večnosti) spominja na zakonsko ljubezen ino zvestobo, ktero si morata vsikdar ohraniti. Sedinjeni roki pa pomenité, da kakti prisegneta se nikol zapustiti, temuč vkup ostati, dokler vaj smert ne loči.

Po tem ovijejo njuni sedinjeni roki s štoloj rekoč: „Zavežem vaj s vezilom sv. zakona, kterega si endrugom obljubita v obličju sv. cerkve, ino ga blagoslovim v imenu † Očeta ino † Sina in † sv. Duha. Amen!“ Zdaj si poklekneti, mešnik vernjem k oltarju spet prosijo, da bi večni Bog novosklenjen zakon milostivo varoval, ino blagoslovijo sporočena.

Zakon med katoličani je tedaj ne gola, svetna ali samo za nek čas sklenjena pogodba, temuč sv.

svetstvo, ki zakonske svetí i veže, dokler ju smert ne razveže. Tako imenovana ločitva zakonskih ni zakonska razveza, temuó le začasno razkrušenje in razpostlanje zakonskih, ktero cerkva dopusti, da velkšo pohujšanje odverne, ino k pokori pripomore in k spetnemu sedinjenju po nauku apostolovem: „Če je žena ločena, se ne móži več, temuó se naj spravi s svojim možem. I. Kor. 7, 11. Ino Sin božji reče: Kdor ženo odpusti in drugo vzeme, prelomi zakon. Mark. 10, 2 — 12.

Ker tedaj zakon do smerti terpi, ne sporoóé v novió zakonskih pri tako reóeni zlati ali sreberni svatbi, katerih prvo obhajata, po petdesetih, drugo po pet in dvadesetih s endrugóm preživljenih letih, temuó v cerkvo privša dajata iz globline serca premilemu Bogu óast ino hvalo za vse v svojem dolgem zakonu sprejete dobrote in milosti ino se na dalej v njegove ljubeznive roke priporočita. Te pobožne in sveóene zahvalnosti se cerkva vdeleži, in podeli sšrim zakonskim svoj sv. blagoslov.

Zakon, kolikor je sv. svetstvo, bi se gotovo mogel u vsakem óasu cerkvenega leta sklenuti. Ker pa se ženitvi navadoma pridruži gostuvanje, razkošja i ples, ki moti pokorno tihóto sv. óasov, je cerkva svatbe prepovedala od prve advenske nedele do sv. treh kraljev in od pepelnice do bele t. j. prve nedele po vuzmu ali uskersu, ker so to sv. óasi, odloóeni za bolj skerbno dušno premišljanje, za pokoro i molitvo. Le kadar so vážni vzroki i se vse

hrupeče veselje opusti, dovole vladika sporočo tudi u ovih prepovedanih časih.

Lepo je tedaj mili Jezus oskerbel zakonski stan! Kakor že s svojo blagoj veroj i s njenimi svetstvi od mladih nog mladenče i mladenke opravičuje i sveti, da bodo vredni zakonskega stanu, tako nje u svetstvu sv. zakona vnovič krepí, da zamorejo sporočeni svoje velike, uspešne ali mnogokrat jako težke sv. dolžnosti zvesto spolnovati; do smerti verno s endrugom živeti, se ljubeznivo podpirati, milo prenašati, k dobremu vnemati, bolšati svetiti, svoje otročiče pobožno odgajati in cerkvi in deržavi dober zarod izrediti za lastno i za svojih verstnikov i naslednikov časno i večno srečo.

III. Keršanski poduk.

Dalje i jako imenitno cerkveno opravilo je keršanski poduk, kojega oskerblujo k tomu postavljene cerkvene osebe. On ne uči samo večnih resnic sv. vere i naših dolžnosti, temuč nas take upotuje u vesolno cerkveno življenje, t. j. nam kaže, s kakimi občutki i mislimi moramo sv. skrivnosti obsluževati i u vsakem času božjo službo i dotične pobožnosti obhajati, da nam bodo blagodarne.

Pri keršanskem poduku, ki duh i serce oživlja, pak se cerkva obnaša podobno pametni materi, koja vsakemu svojih otrok tisti živež daja, kateri njegove- mu zdravju ljubi i se dorašenosti primerja; mleko dakle, kojim je treba mleka, drugim močnejše jedi. Za

toga voljo se keršanski poduk, ki zmirom tiste večne resnice oznanuje, tudi raznoverstno ravna, kakor je učencom potrebno i njihovi razumnosti primerno. Sem tedaj spada:

1. keršanski nauk v šoli i cerkvi za mladež. Ti nauk nije kaki umetno i na tenko po pravilih složen nagovor, nego bolj prijazen pogovor mešnika s učenci. Čisto prosto i lahko razumljivo njim sv. resnice razlaga i duhovnik se dela tako rekoč sam priprostega otroka, da vse Jezusu pridobi. Kdor ga gleda, kakor pohlevno i skerbno njim sv. nauke božjega kraljestva oznanuje i ljube otročiče k sebi vabi kličejoč s Jezusom: „Rečite malim k meni priti.“ Mat. 19, 14.; kdor še premisli, koliko na dobrem izrejenju leži; kako prvi, v mlado serce vsejani božji nauki še u poznejih letih človeka opominjajo i krepe, kadar že zna biti tisti u černi zemljici perhni, ki jih je učil; kdor to premisli, bo gotovo učitelja keršanskega nauka visoko cenil, rad mladež k njemu pošiljal i ga po mogočnosti v njegovem pobožnem trudu podpiral.

Keršanski nauk v cerkvi pa ni samo za otroke, nego tudi za odrasčene, posebno za one, kateri še so u vëri preslabo podučeni, da bi za tega voljo sv. nagovorov prav ne razumeli.

2. Odrasčanim se keršanska vera oznanuje v sv. nagovorih ili predgah, v ranih i poznih. Mešnik nastope leco ili prižnico, povejo Boga, se s vërnimi vred prekriže, izrečejo nekše slovje, primërno

svojemu govoru, i prosivši s poslušavci vred sv. Duha za božjo razsvećenje berejo sv. evangelj, ki je za nedelo ali praznik odločen. Potem začnejo sv. nagovor, kteremu se reče: evangeljska razklada, če celi evangelj razlagajo, ali on je lasten nagovor, če kako posamesno vërsko resnico ili dolžnost razjasnujejo, dokažujejo i tako bolje sercu utisnejo.

Ker nije človeška beseda, kar cerkveni nagovornik oznanujejo nego božja, se vë, da je pravi kerstjan dolžen tudi čisto prost nagovor zvesto i vërno poslušati in jedino na to paziti, kakor po njem svoje življenje popravi. Da Jezus zraven bez razložka reče: „Kdor je iz Boga, naj posluša besedo božjo” Jov. 8, 47. i da druga cerkvena zapoved bez razložka veli: „Ti moraš sv. mešo (k kteri pa še je tistokrat tudi sv. nagovor spadal, gl. str. 60) po nedelah i svetkih pobožno poslušati,” se ne sme nikdo tej dolžnosti odtegnuti, tudi naj višji in učeneji ne, i še zato ne, ker tudi naj prostejši nagovor u vëri terdi i krepča i k dobremu podbada in ker lep izgled imenitnejšega nevedne i prostejše uspešno k skerbnemu posluševanju božje besede primarja.

3. U vëri se kerstjani tudi pri raznih drugih pri-likah podučevajo po krajših ogovorih, potem v izpovednici, pri bolenih, pri izpitavanju (zaročenih) ženiha i neveste i. t. d., zlasti kadar ktero sv. svetstvo prejmejo i to zato, da bi se k sv. sprejetju vredno pripravili, čez božje milosti sv. svetstev i

njihovih običajev bolj podučili i si je globoko k sercu vzeli.

Kakor v začetnih, tako uče tudi po srednjih i višjih učilnicah cerkveni učeniki sv. vero, učeni pak jo v knjigah razširno razlagajo. Ino po takem se sv. věra vsikdar ravno tak uči in širi, kak so jo apostoli oznanovali namreč ustno in pismeno.

Knige, ktere so apostoli in njih neposredni učenci spisali, imenujemo sv. pismo ali pisano besedo božjo, njihov ne spisani nauk pa ustno izročenje ali ne pisano besedo božjo. Kar so drugi in poznejši cerkveni učeniki pisali imenujemo cerkvena pisma, ki se razloče v knige: a) cerkvenih naučnikov, b) očakov in, c) spisateljev in se štejo k ustnemu izročanju.

Da se v čisto věro Jezusovo zmote ne vtepejo neti v sv. pismo, neti v ustno izročenje, je Jezus sam poskerbel in zato obljubil in poslal sv. Duha, rekoč: „Hočem Očeta prositi in On vam bode drugega tolažnika dal, da na veke pri vas ostane — Duha resnice.“ In „Kadar tisti duh resnice pride, bode vas vso resnico učil.“ Iv. 14, 18. 16, 13. 17. Na duhovo s tim Duhom božji vsaki za se razsvečeni so apostoli bez zmote učili ustno in pismeno. Alj tudi pozneje se zmote niso mogle in se ne morejo pri celi cerkvi vplesti, a) zato ne, ker ti Duh božje resnice po obljubi Jezusovi pri njegovih věrnih na veke ostane, (če ravno ne več pri vsakem sosebe, vender pri

celi cerkvi vkup); b) ker katolška cerkva, t. j. vsi katolški kerstjani, kamur koli po svēti raztrošeni, v rečeh sv. vĕre vsikdar vkup deržijo, in složno ino v porazumnosti ravnajo, kar se na dvoji način zgodi:

1. pastirje posamesnih cerkev t. j. škofi se v njihovem imenu s naučniki bogoslovja in drugimi učenimi duhovniki na enem mestu sberejo pod predsedništvom papeževim ali njegovih poslancev in tu skupno s pomočjo sv. Duha pretresujejo in razsodijo zadeve sv. vĕre in cerkve. Takša skupština se veli cerkveni sbor. Pervi taki sbor so že apostoli sami v Jeruzalemu imeli (Apost. dj. 15.) Zadnji je bil v Tridentu v l. 1545. Kar tu cela cerkva po svojih namestnikih v veri sklene, je bez vse zmote, ker pomočnik sv. Duh nikoli ne dopusti, da bī cela cerkva v večni resnici zablodila.

Zraven se sv. pismo vseli, povsodi in pri vseh cerkvah skerbno hranuje, preveno in vedno v prvem pravem smislu zastopi in tolmači, in ravno tak tudi ustno izročenje. Ne mogoče je bilo in ne mogoče je toraj vsem in povsodi sv. knjige popačiti in krive nauke vtepstī. In bi se tudi tu ali tam, po primeri ali na znic, pri prepisu, natisu ali uku kaka zmota in kriva misel vtepla, na cerkvenem sboru, kder se sve na tenko pregleduje, se to hitro zkaže, ko kaj posebnega in novega, kar ni bilo v cerkvi vseli, pri vseh in povsodi in zmota se očitno zatere in zaverže. — Tak si

obvarje cerkva vseli svojo vero čisto, in posamesni verniki se smejo bez skerbi zanašati, da njihova vera terdno stoji na nepremeknjeni pečini božje resnice.

2. ako pa ravno ni zbora, in če se kak dvom ali prepir v sv. veri prikaže, se poprašajo papež, oni pa popitajo posamesne škofe, kaj se je v ti reči vseli, povsodi in pri vsih věrnih verovalo in razsodijo po tih dogovorih. To se veli: razsod po dogovoru s raztrošenoj cerkvoj in je drugi način uzajemne vsestrane porazumnosti.

Navadoma pa sv. oče papež sami razsodijo, podučijo in zavkažejo, kar je vseli in povsodi veljalo gledè vère, obnašanja (čudorednosti) in bogočastja v vesolni cerkvi. Zakaj oni so prvi vodja, varuh in oblastnik cele cerkve, med škofi prvi, ko je med apostoli bil sv. Peter prvi, čiga naslednik so papež. Za to tudi za jih velja, kar je Jezus edino k sv. Petru rekel: „Ti si Peter (pečina) in na to pečino postavim svojo cerkvo in vrata peklenska (hudobna moč) nje ne bodo premagala. Ino tebi dam ključ nebeškega kraljestva (oblast v cerkvi); kar bodeš na zemlji zavezal, bode tudi v nebesih zavezano, in kar boš na zemlji odvezal, bo tudi v nebesih odvezano.“ Math. 16. Samo njemu je naročil: „Pasi moja jagneta, pasi moje ovce.“ Jv. 21. Samo k njemu je djal: „Peter! molil sim za te, da tvoja vera ne peša, in kdar boš se preobernil, poterdi tudi svoje brate.“ Luk. 22, 32. Sedajni papež Pij IX. so dve sto sedem in petdeseti, zvoljen 16. junia 1846.

Po takem so v cerkvi božji edni učeniki, drugi učenci ali poslušavci. Pervim se tudi reče: podučna cerkva, drugim: poslušna cerkva. Poslušavci pa imajo sv. dolžnost svoje dušne pastirje, višje i nižje ko poslance Jezusove pristojno častiti in slušati: „Kdor vas posluša, posluša mene; kdor vas zaničuje, zaničuje mene; kdor pa mene zaničuje, zaničuje tistega, ki je mene poslal, reče Jezus.“ Luk. 10, 16.

Iz tega vidimo, da imajo ukaželni krstjani dovoljno priložnosti s nebeškim semenom božjih nauk svoje serce posejati. Da bi le vsako serce podobno bilo dobri njivi, u kateri zamore Jezusova beseda koreniti, cimiti i veseli sad roditi. Ker pa sve dobro le od ljubega Boga pridi, ga mešnik i věrni po keršanskem poduku ponižno molijo, da bi slišane nauke blagoslovil i njim svojo dobro rast dal; zakaj tako piše sv. apostol Pavel: „Ne poslušavci postavte so pravični pred Bogom, temuč spolnovavci postavte se opravičé. Rim 2, 13.

IV. Cerkveni posvèti i blagoslovi.

S sedmerimi sv. svetstvi je mili Jezus poskerbel, da nam v sedmerih naglavnih razmerah našega življenja božjo milost podeluje, po kateri nas, kakor pri kerstu in sv. pokori grehe očisti i s Bogom pomiri ili nas, kakor v ostalih svetstvih, ljubeznivo podpira i krepča, da zamoremo svoje dolžnosti srečno spolnjevati. (Glej str. 112 i 113)

Zraven tih naglavnih razmer, za ktere je Jezus sam poskerbel, še nas pa često zadenejo nektare druge okolnosti i priložnosti, u kterih bi nam višja posebna pomoč tudi prav mila bila. Po oblasti, ktero je cerkva od Jezusa dobila, je ona za tote priložnosti poskerbela in za nje vpeljala bogočastna opravila, u katerih s lepimi pomenbnimi običaji svečeno in izkreno za svoje otroke moli t. j. nje blagoslovi, ili po kterih kakše reči iz med običnih posvetnih loči ino nje v službo božjo ali v pobožno rabo svojih otrok sporoči t. j. nje posveti. Takša bogočastna opravila imenujemo: cerkvena svetila (sakramentalia), ki so toraj dvoje verste, namreč:

- a) blagoslovi, pri kterih se Bog pod znamenitimi običaji prosi, da bi komu pri ti ali onè priliki svojo pomoč ino milost podelil;
- b) posveti, po kterih se kakše osebe ili stvari v posebno božje varstvo priporoče ali od posvetnih ločene v njegovo posebno službo sporoče t. j. posvete, toda se božja milost i bramba nikoli ne prosi za same reči, temoč vsikdar za tiste, ki jih vživajo ili rabijo; p. pri blagoslovljenem preznecu ili vodi, zastavi, hiši, cerkvi i. t. d. Cerkvene posvete delijo vladiki i mešniki, in le tiste, pri kterih se mazili, jedino vladiki.

Tem od cerkve vpeljanim svetilom nije božja milost sicer tak očividno obljubljená kako sv. svetstvom, ali bez dvoma se smemo zanašati, da nikako ne bode zastonj i neuslišana verna molitva, ktera se

pri njih opravlja, ker Jezus cerkvi terdno obeča, da bode tudi v nebesih vse veljalo i prijetno, kar ona na zemlji k božji časti i k zveličanju svojih vernih zapove i vpelja. Ino ako že si samí po věrni molitvi od Bogá dosta sprosimo, namreč: odpušćanje manjih grehov i časnih kazen, pomoč v skušnjavah i nevoljah, poterpljivost i tolažbo v bolezní i žalosti, njegov blagoslov pri svojem spočetju i delu i. t. d., smemo gotovo še bolj zaupljivo vse to i še vekšo milost od njega pričakati, če sv. mati cerkva pri svetitvah i blagoslovih s našoj molitvoj tudi svojo sedini. Že vsaki pobožni i izobraženi spozna i čuti, da pred Bogom ne zastonj, ako stariši svoje otroke blagoslové, zaista bode Bog blagoslovno molitvo svoje cerkve, ktero je v našo pomoč i zveličanje postavil, še bolj porajtal i milostivo uslišal. Kdor je žive vere u Boga, v tem živí tudi to tolažno zaupanje.

Naj imenitneje cerkvene posvetitve i blagoslovi so nasledni:

A. Posvetitve.

1. posvećenje cerkev. Da mora vse, kar k službi večnega, veličanskega Boga sliši njemu posebno sporočeno ino posvećeno biti, i toraj tudi hiša, ki se za njegov dom i službo božjo odloči, so od nekda vsi pobožni živo spoznali i občutili. Za voljo tega so tudi Židovi svoj tempel, kterege so živemu Bogu postavili, s velikoj častjo, mnogimi daritvami (žertvami) i molitvami posvetili, ko nam priča sv.

pismo 3. kralj 8. i 1. Ezdr. 6. ino so tomu v spomin vsako leto veličastno obhajali templovo posvečenje. Svetejši dom božji, ko židovski tempel, pa so gotovo katolske cerkve. Zakaj v njih ne je samo nazoč vseobsežni Bog, temuč pod presvetim rešnim telesom je tudi J. Kristus resnično i bistveno nazoč.

Veličastno, ko naj bolj mogoče, so za tega voljo tudi kerstjani svoje cerkve posvečovali, ko berž so je smeli staviti.

Naj važnejši običaji pri cerkvenem posvečenju so sledeči:

Da bi se k tako svetemu opraviu prav pripravili i si božji blagoslov sprosili, se vladika i vèrni den (ali návečer) pred cerkvenim posvečenjem ponižno postijo i v pobožnih molitvah večnemu Bogu priporačajo. Na dostojnem, lepo razsvetjenem i okinčanjem kraju so k očitnemu vernemu častenju sv. ostan-ki izpostavljeni, ki se v novi oltar položijo. Drugi dan, pred ko se posvečenje sačne, se prižge 12 luč i okoli cerkve, ki pomene 12 apostolov. Cerkvna vrata se zapró ino vladika mole pred njimi litanije vsih svetnikov. Po tem grejo trikrat okoli cerkve, jo s blagoslovljenoj vodoj poškopljajo i vseli s pastirskoj palicoj na vrata poklukajo, ki še se le k tretjemu odpró. To pomeni, da se cerkva i kraljestvo božje le onemu odpre, ki v trojnojedinega Boga verje i s cerkvenim višjim pastirjem v občinstvu živi. Tudi križ napravé s pastirskoj palicoj nad vrata v nazočenje, da so uhod za vèrne v križanega Jezusa, ino

ustopivši s strežnimi mešniki u cerkvo jo počaste s blagoslovom Kristusovim: „Mir bodi tej hiši.” Privši u sredino pokleknejo i zapojejo: „Pridi sv. Duh!” ponižno proseć za božjo pomoć i milost, kakor je to pri vsakem bolj važnem početju potrebno. Tu so tla s pepelom potrošene. V njega zapišejo križema s pastirskoj palicoj latinsko i gerčko abecedo ili asbuko, kar pravi, da se cerkva za ono vero posvećuje, koju so latinski i gerčki cerkveni očaki uzajemno verovali i učili. Po tem blagoslove vladika vo d o, ki pomeni očišćenje grehov; v i n o, ki pomeni božjo pomoć i milost; p e p e l, ki spominja na našo preminljivost i potrebno pokoro; i š e s o l, ki pomeni keršansko modrost, ktera nas grešne gnilobe obvarje (kakor sol druge reči): zdaj zmešajo vse skupa i pošćropé s tim cerkvo i oltare (žertvenike). Je po takem vse očišćeno i posvećeno, prinesó u veselem obhodu sv. ostanke, je na oltarju v kamen položé (glej str. 52) i oltar pomazilijo, okadijo ino na njem već križev iz sveć i kadila sestavljenih prižgejo, kar nazoćuje, kako tu ponovljena križna daritva dopadljivo k Bogu dohaja i kakor raz oltarja vćrnim prava luć, milost i pomoć božja prihaja. Zadnić še 12 po steni naslikanih križev pomazilijo, kćteri ravno tak, ko lući zvuni cerkve, na 12 apostolov spominjajo, ki so vero v Jezusa po vsem svetu oznanovali. Na koncu služe škof sami ali drugi mešnik pervo sv. mešo v novoposvećenoj cerkvi, in navadoma se obhaja vesela svećanost celih 8 dni (celo osmino), s pćtimi

mešami, s sv. nagovori i tudi s odpustki. Ako vladika hitro ne vtegnejo ili nemorejo nove cerkve posvetiti, pooblaste nekega drugega mešnika, da jo tičas samo blagoslové. Samo blagoslovljena cerkva se na tem spozna, da nima dvanajsternih križev, ker oblast pomaziliti jedino vladikom gre.

2. posvećenje oltarov. Oltari se skoro rávno tak posvećuju, ko pri novi cerkvi, to da nekaj krajše, ker se vse popusti, kar se cerkve dotiče; le pokropijo, pokadijo, pomazilijo se i sv. ostanki se vpoložijo.

3. kapele, ostaje križevih potov, križi i. t. d. se pri posvećenju s blagoslovljenoj vodoj poškroplajo i okajajo. Vladika poljubé sv. križ i za njimi nazoči mešniki i verniki na čast temu sv. znamenju i Bogu v slavo ino hvalo za odrešitvo na njem dokončano.

4. posvećenje pokopališč. Cerkva časti človečko truplo še tudi po smerti zátó, ker je živo bilo dom nevmerljivega duha i veža božja. Za tega voljo posvećuje tudi pokopališća, u kterih umerlo truplo počiva, in nje prišteva svetim krajem. Posvećuje pak pokopališće s molitvami i blagoslovljenoj vodoj, postavi križ i v sredini i v štirih kotech pet manših križev ili pet soh, na ktere se po tri sveće posadé, ktere pa še ne gorijo, temuč se popreje na križ priteknejo i potem užgejo, kar kaže, kakor še je le križani i od mertvih oživali Jesus smertne (grobne) strahote premagal, ino vsem, ki so v njega verjeli, večno luč prižgal. Tudi se litanije vsih svetnikov

molijo, naj bi zveličani prijatelji božji nam oslišanje naših prošenj sprosili. Na takem pokopališču se smemo toraj le tisti pokapati, ki v cerkvenem občinstvu živijo, v Jezusa verjejo in mater cerkvo bogajo. Barem blagoslovlja ona le takše.

5. posvećenje kerstne vode. Kerstna voda se redoma posvečuje na veliko i duhovo soboto, ker so u stari cerkvi ti soboti svečeno kerščevali, in ju zato kerstnici imenovali. Posvećujoći mesnik molé, da bi vsi, ki se u tej vodi kerstijo, vse milosti tega sv. svetstva obilno vživali, razdelé vodo križema i potoné v njo vuzmeno svećo (ki je podoba Kristusova), kar pomeni, da kerst svojo milostivo moć od križanega Jezusa ima, razlijo od te vodé na vse štiri strani svetá v nazočenje, da so vsi ljudje k veri i kerstu pozvani i prilijejó zadnič olja i križme v spomin pomoći sv. Duha, ki keršence krepča in Bogu dopadljive stori.

6. posvećenje ognja na veliko soboto s prošnjom: naj bi Bog vse tiste, kterim na tem ognju prižgane luči v cerkvi svétijo, znotra s žari svoje milosti razsvétíl i segreval.

7. posvećenje sv. olja. Olje posvećujó vladika na veliki četertek svečeno moleć, da bi večni Bog tistim, ki se bodo s tem oljem mazilili pri sv. kerstu, pri poterdi, mešnem redu i poslednem olju, vse milosti teh svetstev obilno podelil. Po tem kleknuyši na eno koleno počastijo i pozdravijo vladika i nazoći duhovniki ta olja, ktera k tak velikim svet-

stvom služijo, i poljubé posode, u ktere so nalita.

8. blagoslovljena voda se posvečuje molé: da bi po božji milosti bila vsem, ki se s njoj poskropijo, živi spomin k pravi pokori i pobolšanju življenja, i močna bramba zoper skušnjave; ter se soli primeša, ki je podoba prave Bogu mile modrosti, ktera grešne gnilobe varje. Bolj svečeno se posvečuje o bili ili navečer u s. 3 kraljev.

9. janžovec se posvečuje na Janžovo, drugi den po Božiču. Ker je vino podoba božje ljubezni i milosti, jo cerkva vsem, ki od njega pijejo, tak obilno želi, ko jo je sv. Ivan imel, rekoč pri posvećenju: „Pijte ljubezen sv. Ivana.“

10. sprava, k službi božji potrebna, kakor kupa, plitvica, cerkvena obleka, i. t. d. se posvečuje s molitvami i blagoslovljenoj vodoj. Kupa i plitvica se tudi s križmoj pomazili. Cerква svojo spravo posvečuje, da jo věrni bolj dostojno cené, i bolj spoznajo visoko vrednost službe božje, za ktero mora vse posebno sporočeno, čisto i sveto biti.

11. posvećenje zvonov. Zvon se zvuni i znotri s blagoslovljenoj vodoj vmije v spomin, naj bi tudi tisti, ktere v cerkvo kliče, čisti i prosti bili vsega, kar molitvo i pobožnost moti; potem se pomazili od zvuna s boleniškim oljem, od znotra s križmoj, kar pomeni prošnjo za věrnih telesno i duhovno pomoč; na to se pod njim kadilo prižge, da vsega dim

napolni v nazočenje, kako bi naj kerstjanom, ktere njegov glas k službi božji vabi, serce kipelo Bogu prijetnih kreposti, sv. věre, upanja, ljubezni i pobožnosti. Zadnič se prebere sv. evangelj, v kterem Jezus domá pri Lacaru k Marti reče: „Le jedno je potrebno.“ Luk. 10, 42., ker ja zvon, ki nas pred oltar božji kliče, ravno to oznanuje. Zvonu se pri posvećenju da ime nekega svetnika, kteri se prosi, naj bi mu posebni varuh bil i mili prosec za tisto věrno občino, kteri zvon sliši. Tudi priče so nazoče v svedočtvo storjene posvetitve.

12. posvećenje melja (kreše) na kraljevo, s kterim se imena s. 3 kraljev na dveri zapisujò, naj bi pogled nanje nas opominjal tudi tak skerbno Jezusa iskati i njemu svoje serce darovati; posvećenje sveč na svečnico za božjo službo i v spomin, da je ti den Simeon na pervo Jezusa imenoval luč sveta, Luk. 2, 32.; posvećenje pepela, s kterim se věrni na pepelnično sredo po čelih popelujò i na premenljivost i pokoro spominjajo; posvećenje presneca na cvetno nedelo v spomin veličastnega Jezusovega uhoda u Jeruzalem, Mat. 21. 1—9; posvećenje pisank ili pirhov na vuzmeno nedelo, s prošnjou, naj bi všem dobro teknule; posvećenje hiš, šajk, brodov, zastav i. t. d. s prošnjou, da bi Bog vse blagoslovil, ki se tih reči posluže. Pri vsakem takem posvećenju se moli, s blagoslovljenoj vodoj škropi i s kadilom okaja.

Mnogi posveti so tedaj le blagoslovi t. j. svecene molitve, s katerimi mati cerkva nebeškega Očeta ponižno prosi, da bi njenim otrokom milostiv bil. Jednaka čast ko posvečenim rečem pa gre tudi vseli sv. blagoslovom. Vérni se varjejo posvečenih reči oskruniti in si prizadevajo se sv. blagoslovov in njihove milosti prav vdeležiti.

B. Blagoslovi.

Blagoslov*) ni kaj druga, ko pobožna prošnja, da bi Bog tistim, čez ktere se zmoli, svojo ljubeznivo pomoč i smilečnost prikazal. V tem smislu može tedaj tudi oče svoje otroke, učitelj svoje učenice, vladar svoje podložne i. t. d. blagosloviti. Posebno blagoslovno oblast pa dobe mešnik v svetstvu sv. mešnega reda po besedah vladikovih: „Kar blagosloviš, bodi blagoslovljeno;“ za toga voljo smejo neke blagoslove le mešniki deliti. Naj imenitnejši so:

1. blagoslov novoposvečenega mešnika, kterega zlasti za tega voljo tak visoko cenimo, ker se zaupljivo nadajamo, da bode blagoslovna molitva tistega Bogu posebno prijetna, ki je kratko preje pri njem veliko milost i visoko čast njegovega sv. meštva zadobil. Poželjenje po tem blagoslovu kaže tudi našo veselo zahvalnost, da je cerkva spet novega služebnika za naše dušno zveličanje dobila.

*) Žegen.

2. mešnikov blagoslov posv. meši, sv. nagovoru, ali drugem cerkvenem opravilu, ko tudi blagoslov s posvečenojo vodoj. Molé presveto Trojico prekrižijo mešnik tukaj s desnico verne, proseč: „Naj vas blagoslovi vsegamogočni milostivi gospod Oče †, Sin i sv. Duh. Amen, kar izreče, da bi večni Bog doveršenemu sv. opravilu u vernih srečno rast dal i nje po svoji neizmerni milosti tudi zvuni cerkve vseli vse nesreče varval na duši i telu.

3. blagoslov s presv. rešnim telesom v kazalnici ili monštranci je poprejšnega pomena. Sv. petje mu serca pripravlja, zvončekov nedolžno cingetanje ga spremlja, mešnik pa ga navadoma tiho delijo; zakaj kder svestveno nazoči Jezus sam blagoslovlja, ni treba besed njegovemu služebniku.

4. blagoslov vpeljánke. Nektere tjedne po porodu pride žena s svojim detetom vred k vpeľjavanju, da se večnemu Bogu zahvali. Mešnik vpeľjavec jo v cerkvo vpeljajo, blagoslovijo i Bogu šporočijo proseč, da bi on mater i otroka milo varval i k večnemu živlenju ravnal! Vpeljavek pa cerkva za to na več tjednov po porodu (povitju) odloži, da matere dolže pri miru domá obderži in njim nevarnosti odverne, ktere bi njim prinesli vtegnilo prerano izhajanje i delo ili nepremišlenost sirovejših tovaršev. Pri Židovih je bila jednaka šega, ktera še je le na štirideseti den vpeljavanje i zahvalno daritvo zapovedala.

5. keršanski pokop tudi sem spada. Merliče dostojno pokopati, je stara šega vsih narodov. Mislili so s tem njim zadnjo ljubezen zkazati i duše vpokojiti. Sosebno je stare Židove strah in groza sprehajala, misleče če bi nepokopani strohneli ali je zvėri snedle. Za tega voljo je tudi pobožni Tobia, ne glede na serd kralja Zenaheriba i v nevarnosti lastnega življenja, svoje umorjene rodjake pokapal, in kar je po dne ne mogel, je po noči dostavil. Job. 12, 12.

Ker nas kerstjane sv. vera uči, da je človeško telo prebivališče sv. Duha, ktero bode Jezus enkrat jednako svojemu preobrazil, imamo tim večo dolžnost mu keršanski pokop oskerbeti, i pri njem za ločeno dušo moliti, da jo premilostivi Bog še ne spokorjenih madežev očisti i skoro v večno življenje sprejme. Zvesti ti dolžnosti položè domačini merliča na oder, verni se pridno pri merliču shajajo, mu za očišćenje duše molijo i ga tomu v pomen s pristavljenoi posvečenoj vodoj poškropljajo. Ino pride ura za pokop, se za božjim razpelom uverstijo i merliča pobožno moleč do cerkve na nosilih prinesejo, kder ga mešnik černo oblečeni zadnjokrat v cerkev vpeljajo, kako so ga pri kerštu prvokrat.

Kder je bliže, kakor po mestih i tergh, se upotè mešniki na merličev dom ino imajo sprevod od domi. — Žalostno pojejo zvonovi. Naprej se nese sv. razpelo križanega Jezusa, v kterega je umerli veroval; manše se postavi na rako (trugo); kraj nje

se svēti s svečami ali baklami, ktere pomené prošņo : „Daj mu, o Gospod! večni mir i pokoj in večna luč mu naj sveti.“ Rodbinci, sosedje, znanci lepo uversteni ga spremljajo i pobožno za njegovo dušo molijo. V cerkvi obernejo pogrebci merliča s obličjem proti oltarju, ker od ondot v sv. mešni daritvi tudi za mertve milost i mir prihaja; umerlega mešnika pa proti věrnim, kakor so živ se tudi od oltarja k njim obračali. Tukaj prešpogajo mešnik uzajemno s služebniki Davidov 50. nemilo tožni psalm, premolé nektare molitve i blagosloveč merliča ga poškropijo okadijo, i s zemloj potrosijo i še zadnič s vsimi věrnimi za njegovo dušo ponižno Boga prosijo.

Je merlič mali otrok, kteri še ni k pravi pameti prišel i tedaj še tudi ne grešil, ne žaluje cerkva, temuč pošle svojega mešnika v belem oblačilu, ki veseli psalm premole, ne proseč za umerlega, ki priprošenj ne potrebuje, temuč za žive, da bi enkrat tudi tak srečno v svetli raj prišli, ko ta nedolžna duša.

Hlapčiče i dekličič pokoplje cerkva s venci i cveticami kinčane v čast njihove deviške čistosti i kreposti.

To je tedaj cerkveni pokop i sprevod, prost vsega nepotrebnege hrupa i praznege posvetnege ponosa, ki duši nič ne pomaga. Marveč nas cerkva napeljuje ljubeznivo za pokojne moliti, si vlastne, zna biti bližne smerti zmisliti, preveliko, nespodobno žalost pa si krotiti i tolažiti s zaupanjem, da se

bodemo v onem življenju spet najšli, kder se nikol več ne bodemo ločili.

V. Cerkvene molitve i pobožnosti.

Moliti t. j. dušo i serce pobožno k svojemu stvarniku povzdignuti, od kterega smo ju dobili, nam je prirojena dolžnost, ktero nam je Jezus s svojim ukom in izgledom vnovič naročil, kakor tudi v nekterih prilikah in pripodobah lastnosti razložil, katere storé molitvo Bogu dopadljivo. Ponižnega i skesanega serca moliti, nas uči v pripodobi od fariseja i mitničara Luk. 18. V duhu i resnici moliti t. j. primerno božjemu duhu i s lastnim prizadetjem, nas uči v pogovoru s Samarijankoj pri Jakopovem studencu. Jv. 4. Iskreno i stanovitno moliti nas uči v pripodobi od neodstoplega poklukača pri prijatelju. Luk. 11. ino od krivičnega sodnika i vboge vdove. Luk. 18. Podano v sv. božjo voljo i nedokončljivo modrost moliti nas uči njegov vlastni izgled na olskoj gori, kder je trikrat premolil: „Oče! pa ne moja, temuč tvoja volja se naj zgodi!“

Se pri molitvi le na Jezusa, na njegove sv. besede i neizmerne zasluge zanašati i ne na samega sebe, nas On uči rekoč: „Vse, kar bode Očeta v mojem imenu prosili, bode vam dal.“ Jv. 16. 23.

S kterimi besedami pa da molimo in prosimo, je nam iz vekšine na zvoljo, sosebno pri posamezni molitvi. Ker pak vsaki kerstjan ne vè vsega tak

izreči, ko čuti in bi rad, mu pridejo marsiktere molitvene in pobožne bukve na pomoč, in pri občni molitvi tudi neke znamenite i visoko cenjene molitve, ktere je ali Jezus i njegova cerkva učila, ali ti ali oni pobožni kerstjan složil, cerkva odobrila i za občno božjo službo posebno prikladne spoznala.

Prednja tih molitev je Oče naš, kterega nas je Jezus, naš gospod sam učil, za tega voljo mu tudi pravimo: Gospodova molitva. Ko je namreč enkrat na samem molil i po tem vmed svoje učence stopil, ga jeden iz med njih poprosi: „Gospod! uči tudi nas moliti, ko je Jvan svoje učence moliti učil.“ Jezus mu odgovori: „Kadar molite, rečite: Oče naš, kteri si v nebesih i. t. d. Luk. 11. Mat. 6. ino tak nje nauči tote naj lepše vsih molitev, ki čisto prosto, kratko in v pravem redu vse pove, za kar je nam treba moliti, ktero so že prvi kerstjani naj bolj častili i pri sv. meši i sprejetju sv. svestev vsikdar molili. Kratko molitvo nam je tedaj Jezus dal i naročil, sam rekoč: „Ne govorite veliko, kadar molite, kakor pagani, kteri misle, da bodo uslišani, ako dosta besed store.“ Mat. 6, 7. V šestih prošnjah nas uči za dušne i le v jedni za telesne potrebe moliti; tak treba je pred vsem božje kraljestvo i njegovo pravico iskati.“ Mat. 6, 33. Povsodi nas uči prositi: pridi k nam, daj nam, odpuščaj nam; tak potrebno je i primerno pravi ljubesni, da vsi za endruga molimo i skerbimo.

K Očenašu se je sicer pozneje, pa že vendar predavno, pridala molitva: Češena si Maria. Ona obstoji iz treh delov: a) iz pozdravljenja višjega anjgela Gabriela: „Češena si Maria, milosti si polna, Gospod je s teboj; b) iz pozdravljenja Elizabetinega: „Ti si blažena med ženami, in blažen je sad tvojega telesa; c) iz prošnje, ktero je cerkva pridala: Jezus, sv. Maria mati božja! prosi za nas grešnike, zdaj i našo smertno uro. Amen!“ S tej molitvoj častimo visoko materstvo, do kterega je Bog preblaženo Devico Mario povzdignul i se njenim prošnjam priporočamo.

V apostolski veri na kratkem vse spovemo, kar verjemo. Ime že povē, da je ona od apostolov ili vsaj od apostolskih časov. Věrni so se nje na pamet naučili, jo za vodilo prave věre imeli ino jo po ustnem izročenju dalje predavali. Keršenci so jo pred kerstom vpričo vladika ino věrni v raznih drugih prilikah molili i po nji svojo věro spovedovali. Nicejski in carigradski cerkveni sbor je to spoved sv. věre nekaj pomnožil, kakor se zdaj pri sv. meši moli; iz drugih strani jo je sv. Atanaz razjasnil, ko se zdaj v duhovnem časoslovju bere.

Prestaro je znamenje sv. križa. Že v drugem stoletju keršanske cerkve ga spomenja sv. Klemen (Milož). Se prekrižaje imenujemo tri božje osebe, in spovemo tedaj s sv. križem svojo věro v presveto Trojico in v križanega odrešenika. Prekrižaje pa ravno čelo, usta ino perse, oblubimo ne ničesar

misлити, govoriti in želeti, kar bi trojno jedinemu Bogu ne bilo dopadljivo. Ino ker vse s znamenjem sv. križa začnemo i sklenemo, spovemo svojo véro v sv. resnico, da:

Kdor s Bogom začne, s Bogom henja,

Naj lepše zverši pot življenja.

Tak stara je hvalna pesem: Čast bodi Bogu Očetu in Sinu in sv. Duhu, ko je bilo v začetku, zdaj i vseli in na vse veke. Amen.“ S njoj se sklepajo psalmi i tudi druge molitve. Nekokrat se začne s trojnim: Sveti, sveti i. t. d. ktero, kak prerok Izaiaz razodeva, anjgeli Serafini pred sedežem božjim pojó, Iza. 6, 3. za to se ji tudi reče anjgelska hvalna pesem.

V jutro, o poldne i večer nas opominja zvon „Zdravo Mário ali anjgelsko češenje“ moliti, se v začetnih predgovorih hvaležno velike skrivnosti Jezusovega včlovečenja spomniti ino s primoljenoj „Češenoj Marijoj“ njegovo sv. mater častiti. V večer še po vekšem zvonu manji milo zapoje ino prosi, da bi se tudi věrnih duš v očišćenju s ljubeznivoj molitvoj spomnili. Za njima se v četrtek še velkši zvon nemilo zglesi, kateri Jezusov kervavi pot obžaluje. V petek ob devetih pa obžaluje njegovo bitko smert ino nas budi k zahvali in obžalovanju grehov, ki so njegove smerti krivi.

Za jutro, večer ino obed nimamo sicer občno predpisanih molitev; alj vendar jih je več prav lepih, kterih se věrni poslužè. Besede so nam na

zvoljo, ali juterna, večerna in obedna molitev je vsakemu očivestna dolžnost, ki le nekaj sam se spozna ino svojo vrednost nad živinoj, ktera ne čuti potrebe moliti, ino ne vč moliti.

Zelo koristno in potrebno je večkrat tri božje kreposti obujati in ožaljenje grehov; zakaj to krepeča v tih krepostih ino varje grehov. Za voljo tega imamo tudi vlastne takše molitve. Věni se njih na pamet nauče, da je imajo kredi, kadar je treba, p. v kakši skušnjavi, pred sprejetjem sv. svetstev, pri večernem sprašovanju vesti, v smertni nevarnosti i. t. d.

Posebna pobožnost so litanije, ktere navadoma jeden naprej moli, drugi pa odgovarjajo. So že jako stare in veliko vredne. Zakaj dosta lepih resnic nam ponavljajo in pri očitni službi božji povzdigujo našo pobožnost. Naj bolj stare ino znane so litanije vsih svetnikov in Lauretanske. Razun jih še je več drugih, p. od sv. rešnega telesa, od britkega terpljenja Jezusovega; za bolenike i. t. d.

Sém sliši tudi cerkveno petje, visoke himne, cerkvene hvalne, slavne, prošne, zahvalne, pokorne pesni i. t. d. — Znotrajna pobožnost se namreč ne zadovolji s samoj molitvoj, temoč vneta veličanskega Boga, mu zapeje i prepeva sv. pesni, kterih mili glasi še serce bolj vnemajo in dušo zvišujejo, zlasti pri občni božji službi. Za to petje so v starem zakonu imeli psalme, v novem pa so himne ino iz vekšine iz njih predstavljene krepke

cerkvene pesni, da po takem še dnešni den skoro ravno s tistimi besedami Boga častimo, s kterimi so ga pred dosta sto letmi naj svetejši možje častili. Tak je po stari himni: „Te Deum laudamus“ naša pesem: „Bog tebe hvalimo i. t. d. Po: „Veni sancte spiritus,“ je: „Pridi sv. Duh ti dnes i. t. d. Po: „Lauda Sion,“ je: „Hvali Sion zveličarja i. t. d.“

Sv. križev pot imamo za premišlevanje Jezusovega bitkega terpenja, posebno na njegovem težavnem in kervavem potu od zadnje večerje na goro Kalvario. Za hvaležne kerstjane nije namreč nikoli bilo svetejših krajev od tistih, na kterih se je ono godilo, ino ktere je Jezus s svojoj sv. nazočnostjo posvetil. Posamesni, kakor v velikih trumah so se za tega voljo na božjo pot podajali, posebno v Jeruzalem, da bi s spomniki posajene predage kraje, na katerih je Jezus terpel, vmerl in v grobu počival, preponižno počastili, ino si vpričo njih naj globlje v serce vtisnuli, kar je premili odrešenik za nas prestal, da bi po takem živo vse grehe odurjavali in čertili ino pravo pokoro zvesto dopernašali.

Za tiste pa, kteri ne možejo sami tih sv. krajev pohajati, je keršanska umetnost Jezusovo bitko terpenje v podobah in slikah nazočila, ino na štirinajst postaj razdelila, ktere imenujemo sv. križev pot. Pervega so zmislili Frančiškanari. Križev pot pa tak obhajamo, da u vsaki postaji nazočeno terpenje nek čas zvesto premišlujemo, dobro naprevzetje v sebi

obudujemo ino molitvo premolimo, katero nam v ti namen spisana knjižica križovega pota ponudi.

Da verno premišlevanje Jezusovega terpenja vsikdar veliko pomaga, ker po besedi sv. Tomaža Akvinskega vse kreposti oživlja i vse zločesti vmarja, je očivestno velika korist križev pot pobožno obiskovati in obhajati. Obhaja se sosebno v postu, ki je spominu Jezusovega terpenja zlasti odločen.

Za duhovni in redovni stan je vlastna molitva, namreč: časoslovje ali brevir. V njemu so himni, psalmi, berila iz sv. pisma in cerkvenih učiteljev, pokrajšano življenje svetnikov ino prav jedernaste molitvice. Moli se sedemkrat na den, posamesno ali skupno špogaje v koru ali na shodeh, namreč: 1. juternica, s tremi nočnicami, preje trikrat na noč, zdaj s hvalami vred za ranega jutra; 2. pervnica *) rano ob šestih; 3. tretnica ob devetih; 4. šestnica ob dvanajstih; 5. devetnica ob treh po poldne; 6. večernica o sončnem zatonu; 7. dopolnica ali sklepnica na koncu dneva.

Vendar sme prvo tih molitev ravno pred mešoj, nasledne četiri pa skup zmoliti, ako se sosebe ne vtegne. Cerkva je časoslovje zato tak od endruga razločila, da bi njenim služebnikom čas med molitvoj in delom pretekal; da bi si nasledno prebiranje krasnih psalmov, sv. pisma in cerkvenih učiteljev njihov

*) Stari so ponočne in podnevne ure sosebe računili; naša šesta je bila njihova prva ura, naša deveta njihova tretja i. t. d.; in odtod so imena tih molitev.

duh krepko oživljalo; da bi nazočeni izgledi božjih svetnikov nje k prav lepemu obnažanju živo podbujali ino v njihovih sv. dolžnostih veselo podpirali.

Sv. rožni venec ali rožna molitva je vsih naj mlajša, začeta in priporočena v trinajstem sloletju, pre po sv. Dominiku, v pomoč zoper neštere krivoverce, ki so včlovečenje Jezusovo i visoko dostojnost B. D. M. tajili. Za tega voljo premišluje ta molitva oboje ino ima v ti namen tri dele: veselega, žalostnega i častnega. Veseli nam nazočuje skrivnosti Jezusovega včlovečenja, rojstva in mladosti. Žalostni skrivnosti njegovega terpenja in smerti; častni pa skrivnosti njegove in njegove matere nebeške veličasti. Pervi se moli v advenski dobi, drugi v postni, tretji po vuzmu, ker se u vsakem tih časov ravno te skrivnosti v cerkvi obhajajo. Vsaki del ima tisti začetek, 10 Očenašov in 50 Češena si Marij, katerim se po sladkem imenu Jezus pristojne skrivnosti pridajajo.

Začetek je: apostolska vera, en Očenaš, trikrat Češena si Marija, katerih prvoj se pristavi po sv. imenu Jezus: v ktereга verjemo; drugoj: v ktereга upamo; tretjoj: ktereга ljubimo. Po tem se moli v vsakem delu en Očenaš i deset Češena si Marij, petkrat. Pervi deseterici se pri veselem delu pristavlja: ktereга je Maria od sv. Duha spočela; drugoj: ktereга je Maria k Elizabeti nosila; k tretjoj: ktereга je Maria v Betlehemu rodila; k štertoj: ktereга je Maria v templu sporočila; k petoj: ktereга je Maria v templu najšla. V žalostnem delu: kateri

je za nas kervavi pot potil; kateri je za nas bičovan bil; kateri je s ternjem kronan bil; kateri je za nas težki križ nesel; kateri je za nas križan bil. V častnem delu: kateri je od mertnih vstal; kateri je veselo v nebesa šel; kateri je sv. Duha iz nebes poslal; kateri je Mario v nebesa vzel; kateri je Mario v nebesih venčal.

Ker se pri ti molitvi tiste misli večkrat ponavljajo, se resen duh lahkše raztrosi, alj kdor količko skerb ima, jo že more tudi pobožno moliti. Posebno ugodna je ljudem, koji ne vejo brati, ino vbogim bolnikom po dolgih nočéh; prav prilična je za občno ino tudi za posamesno pobožnost; zraven je koristen spomin velikih resnic.

Kakor s drugoj božjoj služboj, tak je tudi s molitvoj več znamenovitih in koristnih običajev sdruženih, ki znotrajne pobožne občutke razkrivajo. Se namreč ti občutki prav oživé (glej uvod str. 1. 2.), prešinejo celega človeka ino ko besede, nje tudi očitno razodeva celo obličje ino obnašanje. Tak p. sklenemo molé terdno roke, kakti v pomen, da si serce znotri želi se terdno s Bogom sdružiti in se čisto njemu izročiti; nje široma razpnemo, ker zaupljivo želimo se milega Boga kakti oberoč poprijeti; oči povzdignemo gor k sv. nebesom, da je presveti Bog, če ravno povsoden, vemdar vseli nad nami; glavo pohlevno priklonimo, da znotrajno čast pokažemo; kleknemo, da se pred njim ponižamo; na perse bijemo, ker svojo krivico pred njim spoznavamo i. t. d. Ti obi-

čaji sicer clo nič ne veljajo brez znotrajne pobožnosti, ali oživljeni pobožnosti so prirojena potreba, ino tē koristni ino kaj vredni, ker pobožnost na nas in na drugih zvišujo (glej uvod str. 6.)

VI. Cerkveni obhodi in božji poti.

Ako vèrni s svojim vladikom ili mešnikom, gredoč za božjim razpelom ali drugim cerkvenim znamenjem, skupno molijo ali pejejo, bodi si znotri ali zvuni cerkve, je to cerkven obhod. On nazočuje resnico, da smo popotniki na zemlji, mešniki naši vodji, nasledovanje križanega Jezusa in molitva pa pripomoč srečno svoj pot dokončati; ob enem razodeva na očiten način našo vèro v večnega Boga, katerega glasno častimo in molimo. Posebno je obhod zvuna cerkve jarno svedočstvo živo vnete pobožnosti,, ktera kakor da bi nji med stenami pretesno bilo, na prosto razširno polje izide, da pred celim svetom božjo čast in hvalo prepeva. Ja, takši obhod je veselo zahvalno obhajilo za srečno zmago nekdanjih hudih pregonov.

Najpervnejši obhodi so: 1. na svečnico, str. 26; 2. na cvetno nedelo, str. 30; 3. na veliki petek, st. 33; 4. na veliko soboto, st. 35; 5. na Markovo, str. 37; 6. tri križeve dni, str. 36; 7. na telovo, str. 39, ino 8. pri keršanskem pokopu, str. 176,

Božji pot je, ako kdo v pobožnem namenu na kateri dalji kraj gre, ki je zá se ali za kakše sv. po-

dobe ali reči voljo v nekši posebni časti. V časi se verni v cerkvenem obhodu na božji pot podajo. Začetek takših potov seže v prestare čase, ino se tudi pri mnogih narodih najde, ki so malikovavci bili. Pri Judih pa je za možki spol od 12. leta clo zapovedano bilo, vsako leto trikrat v sv. mesto Jeruzalem potovati. Ženskemu spolu in mlajšim sinom je zapoved tih težavnih potov ne naložila. Ali večkrat, ko to od Marie očitno beremo, so iz proste volje kre drugih šli, kaj je že božji pot bil. Tak so kerstjani tudi skoro začeli se na božje pote podajati v Betlehem, Nacaret, Jeruzalem i. t. d. da bi osebnno te kraje počastili, ktere je rojstvo, življenje in terplenje Jezusovo posvetilo. Ravno za tega voljo so tudi šli obiskavat grobov sv. ap. Petra in Pavla v Rim, sv. Jakopa v Kompostelo na Španskem, ko tudi drugih krajev, kteri so se jim omilili za voljo kake sv. prigodbe ali posebne milosti božje. V Rim jih je tak dosta šlo, da so koj vse božje popotnike imenovali Rimare ali Romare, in njihov hod romanje. Zato še zdaj rečemo, da romari romajo v Lušarje, k majki Bisterški, na Št. Mar'no goro, v Maria Cel i. t. d.

Pervi namen pravega romarstva pa je, se nek čas čisto posvetnih skerbi rešiti ino lašše bolj popolnoma za svojo dušo poskerbeti; toraj se na koncu božjega pota verno spovedati in stanovitno zvestobo večnemu Bogu ponoviti, potne težave pa mu ponižno sporočiti, ko prostovoljen dostavek naložene pokore.

Božji poti, ako ravno ni zapovedani, so tedaj po svojem pravem namenu duši koristni. Sosebno pa pobožnost, ki na takih izvoljenih krajih, tako rekoč, svoj dom ima ino božjo čast i hvalo ginjenega serca jarno prepeva; tisučeri prelepi pobožni izgledi, kateri se tam prikažejo; božja beseda, od drugega mešnika nenavadno oznanjena; vse to in še več takega užiga veselo svete misli in sklepe, se sercu globoko vtisne in še s svojim spominom dolg čas k dobremu podbujaja. — Pa tudi napredek v posvetnem olajšajo božji poti v dalše kraje. Mnogo se pojdoč vidi in zve tu in tam bolj pametnega, bolj koristnega, bolj lahkega v delu, v orodju, v vpregi, v reji, v redi, v snagi i. t. d. i. t. d. To bistri razsod, množi in širi znanosti in podučji tudi doma marsiktero lepše poravnati. Krivi nameni, kaj bodi vraže, razvade i. t. d. ki se tukaj včasih namerijo, so tedaj od drugod sv. reči vrinjene ino tistim greh, ki se jih okrivijo.

Pregledavši tedaj vsa cerkvena opravila vidimo, da so blage pomočnice k našemu zveličanju. Sv. mešna daritva ponavlja vedno med nami veliko daritvo odrešne smerti Kristusove; sv. svetstva nam podelujejo pri začetku in na koncu življenja, kakor v vsakem važnejšem hipu vsikdar primerno milost božjo; keršanski poduk nam lamlje kruh nebeški; cerkveni posveti in blagoslovi nam tudi vsakdeno posveté in počasté; cerkvene molitve ino pobožnosti nam pripomožejo Boga častiti in hvaliti ino si njegove milosti sprositi; zadnič cerkveni obhodi in božji poti,

po katerih Boga tudi očitno pred celim svetom spoznavamo, nas vdeležé obljube Kristusove, da bode on tudi nas pred svoji anjeli spoznal.

Cerkvena opravila so toraj ne prazni običaji, temuč kakor so iz edne strani jasno znamovito obličje sv. vere, svetli odlesk duševni, tak so iz druge resnični pripomočki k božji milosti, ino po takem prava služba božja, ki se je več tisuč let pripravljala. Naj se le vsaki varje, da sam njihove blage moči ne zavira; naj se vsaki, ki je pri njih nazoč, ki nje obhaja, skerbno derži tih besed Davidovih: „Kdo se sme podati na breg Gospodov? Kdo státi na njegovem svetišću? Psal. 23, 3. — „Tisti, ki ima nedolžne roke in čisto serce; ki svoje duše ne prilepi nečimernosti; ki ne ravna krivo s svojim bližnim, (alj je vsaj vprihod v vsem zvesti) tisti bode zadobil blagoslov od Gospoda in milostivnost (smilenje) od Boga, svojega zveličarja.” Psal. 23, 4—5.

Azbučni imenik.

- A**dvent str. 18.
 Aldov 9.
 Aleluja 88.
 Amen 84.
 Anjelsko češenje gl.
 Zdrava Maria 181.

Bakla zvernjena 67. pri
 pokopu 177.
 Bandera 35. 41.
 Barva gl. boja.
 Bazilika 47.
 Benedikamus Domino 109.
 Berilo 87.
 Bezzakonstvo 149.
 Binkušta gl. duhovo.
 Blagoslov 174-177. 166. 9.
 B. D. Marie čisto spo-
 četje 20. očiščenje 26.
 oznanenje 27. pričakan-
 je poroda 20.
 Bogočastje 3. 13.
 Boja (barva) cerkvene
 obleke 72.
 Boter pri kerstu 115. pri
 poterdi 126.
 Božić 23.
 Božićnica 24.
 Božji pot 187.
 Bravstvo 148.

Cerkva 47. podučna, po-
 slušna, raztrošena 164.
 učeca 151. nezmotljiva
 163.
 Čipele (šolji) 73.
 Čas v službi božji 8. čas
 cerkveni 17. postni 28.
 prepovedani 159.
 Časoslovje 184.
 Časoslovnica 78.
 Čast bodi Bogu i. t. d. 181.
 Častenje svetnikov 52.
 Četertek veliki 31.
 Čitavstvo gl. bravstvo.
 Čolen cerkveni 51.
 Čolnek 76.

Darilnica 62.
 Daritva 9. 100. mešna 81.
 Deo gracias 88.
 Derdro 31.
 Devetnica 184.
 Doba cerkvena 17. ad-
 venska 18. vuzmena ali
 velikonočna 27. duhova
 ali binkuštna 37.
 Dom božji 47.
 Dominus vobiskum (go-
 spod s vami) 86.
 Dopetnica (alba) 70.

Dopolnica 184.

Duhovnišće 52.

Dùhovo 37.

Dušno 42.

Ednota zakonska 155.

Et kum spiritu tuo (i s duhom tvojim) 86.

Evangelj 99. zadnji 110.

Evangeljšce 78.

Gloria (slava) 85.

Godba cerkvena 62.

Golob nad lecoj 61.

Gospodnica velika, mala 40.

Govor cerkveni 14.

Grehi zadržani 133.

Grob sv. 33. (58.)

Grobnica 65.

Hala (talar) 69.

Hostia 102.

Hram božji 45.

Hvale 184.

Ime Jezusovo 26. Marie 40. cerkev 47. oltarov 54.

Ita misa est 109.

Izpoved tiha ali ušesna 134.

„ očitna 135. 130. občna 138.

Izpovedna skrivnost 135.

Izpovednica 61.

Izpraševanje zaročencov 156.

Izročenje ustno 162.

Janžovec 172.

Jaslice 27.

Jezik cerkv. 78.

Juternica 184.

Kadilo 76.

Kadilnica 76.

Kadilne grudice 34.

Kamen posvečen 52.

Kànon 104.

Kapa škofova 73.

Kapele 64.

Kavka 147.

Kazalnica (monštranca) 75.

Kerst 113. kerst dece 115.

kerstno ime 115. kerst-

na obljuba 117. k. za-

veza 118. kerst v sili,

kerst po želji i skervjo,

kerstno darilo ali spo-

menilo 120.

Kerstilnica 61.

Kerstirna (kerstni kamen) 61.

Kerubin 55.

Kipi (slike) 60.

Kirie elejson (Gospod pomiluj) 85.

Klepetec 31.

Knige cerkv. 77. molitvene 179.

- Koleda, kolednica, koled-
 nik 23.
 Kolendar 78.
 Kraji cerkv. 45.
 Kralji 3 sv. 25.
 Kreposti 3 božje 182.
 Krezelc 73.
 Križ 180. pri meši 102.
 84. na grobih 66. na
 oltarju 56. na stolpu 49.
 na cerkv. steni 169. po-
 kopu 176. posvečenje
 170.
 Križevni 3 dni 36.
 Križev pot 183. 65. kri-
 žev teden 36.
 Križevnik 119.
 Križovo 36. malo, veliko 58.
 Križma sv. 125.
 Kupa 75.
 Kvatre gl. letne četerti.
Laus tibi Kriste 99.
 Leca 99. 61.
 Leto cerkv. 17. 18. novo 25.
 sveto 140. letne četerti
 154.
 List pri meši 87.
 Litanije 182.
 Luč, večna 59. na grobih
 43. na leci 61.
Markovo 36.
 Meša sv. 80. podučencev
 99. vernih 100. prva
 152. na mešo dati 101.
 Mešnik 11. 147. 151. višji
 11. 153.
 Mešni red 145. nižji redovi
 148. višji 149.
 Mešno vodilo (kánon) 104.
 Molkici 76.
 Mitra (škofova kapa) 73.
 Mivnica 76.
 Miza božja (obredna) 60.
 Molimo (oremus) 84.
 Molitva 178. Gospodova
 179. nastopna 84. skup-
 na 86. obredna, poob-
 redna 109. tajna 103.
 rožna 185. žalosten del
 29. veseli 27. nje last-
 nosti 178.
 Mučenišče 47.
Nadramnica (štola) 70.
 Naglavnica (kvadrat) 69.
 Nagovor (predga) 160. 99.
 60. postni 29.
 Naročnica 70.
 Nauk keršanski 160.
 Návečer sv. 22.
 Nazočnost vsikdarna Je-
 zusova 40. 133.
 Nedela anjgelska 40. bela
 119. cvetna 30. črna
 ali tiha 29. rožna 41.
 Trojička 39. velikonoč-
 na ali vuzmena 35. du-
 hova 37.
 Nogavice 73.

- ❶ sedmero 20.
 Obed 32. 36.
 Obhajilo 105.
 Obhod 187. i.t.d. i.t.d.
 Običaj 12. pri molitvi 186.
 njih dogodbina 15.
 Običajnica (obrednica);
 škofovska 77.
 Oblačilo mešno(kazula)71.
 Obleka cerkvena 68. 7.
 Obred 13. 108. duhov-
 na 109. pod enojj podo-
 boj 128.
 Obredilnica 76.
 Obrednica gl. običajnica.
 Obrednik 13.
 Obredna miza 60.
 Obredoslovje 13.
 Obsterti sončnožarne 55.
 Očenaš 179. pri meši 107.
 Odpustki 139. smertni 144.
 Odveza grehov 137.
 Ogenj 33.
 Ogovori krajši 161.
 Olje posledno 141. 171.
 Oltar 52. 53. pernesljivi,
 popotni 54. njegov pra-
 vi, levi stran 85. po-
 svečenje 170.
 Oltarnica 56.
 Opravila cerkvena 80.
 Oprostnice ob novemletu
 25.
 Orate fratres (molite brat-
 je) 113.
 Oremus (molimo) 84.
 Orgle 62.
 Ostanki sv. 51.
 Otožne pesmi 32.
 Ovratnica (kolár) 69.
Palica pastirska 73.
 Pametva 24.
 Papež 164.
 Pas 70.
 Pepel 169. 29.
 Pepelnica. 28.
 Persnik 73.
 Perstanj škofov 73. za-
 konski 157.
 Pervnica 184.
 Pesmi nasledne 88. na
 cvetni petek 88 na du-
 hovo 92. na dušno 96.
 na telovo 93. na vuzem
 (veliko noč) 91. otož-
 ne 32.
 Petek veliki 32.
 Petelin 50.
 Peter i Pavel sv. 40.
 Petje cerkveno 182. 62.
 Pismo sv. 162. pri meši
 87.
 Plajš 71.
 Plitvica 75.
 Pobožnosti 178.
 Podoba cerkvena 48. ol-
 tarjev 52. na oltarju 55.
 nad oltarjem 60.
 Podslužništvo 149.

- Poduk keršanski 159.
 Pohranica 76.
 Pokladanje rok 147. pri
 poterdi 124.
 Pokop 176. Kristusov 33.
 malih 177.
 Pokopališče 65.
 Pokora sv. 132. naložena
 137.
 Poljube 85.
 Polnočnica 23.
 Poravnica 69.
 Poroka 156.
 Posoda cerkv. 74.
 Post 29.
 Posvečenje cerkev 167.
 oltarov 170. križevi, d. t.
 do 174.
 Posveti 165. 9.
 Posvetitve 167.
 Pot božji 187.
 Poterda sv. 121.
 Pratika cerkv. 78.
 Predgovor (prefacion) 103.
 Predoltarnica 56.
 Predpepelničnica 28.
 Preročitva 34. 38.
 Presnec 30. 36. 127. 173.
 Prižnica gl. leca.
 Pust (fašenk) 28.

Razlom sv. hostie 108.
 Razpelo, razpetje 33.
 Redi svetnikov 24.
 Rešno telo 126. 31.
 Rokavice 73.
 Roki sporočeni 67. 157.
 sklenjeni, razširjeni 186.
 Ropotača 32.
 Rožna molitva 185. 41. 27.

Sabota, sobota velika 33.
 Sanktus (sveti) 103.
 Sbor cerkveni 163.
 Sedemdesetnica 28.
 Sekvencia 88.
 Shodnica 47.
 Slike, kipi 60.
 Služba božja 3. zvonajna
 1. 2. nje korist 6. dolž-
 nost, sredstva 7.
 Služnica (dalmatika) 71.
 Služništvo 150.
 Smerčjak 66.
 Sodič za olje 76.
 Sodni den 96.
 Sol 169.
 Spočetje čisto B. D. M.
 20.
 Spomenik 47. 66.
 Spomenilo kerstno 120 pri
 poterdi 126.
 Spomin za žive 104. za
 mertve 106.
 Spoved gl. izpoved
 Spovednica gl. izpoved-
 nica 61.
 Sprava cerkvena 68.
 Srajca kratka (rohèt) 70.
 Stan duhovni 146.

Stolp (turn) 48. 49.
 Strežništvo 149.
 Suhi 3 dnevi 29.
 Svatba sreberna, zlata 158.
 Sveća 13. 32. kerstna 119.
 prelomljena 67. vuzme-
 na 34. 36. na leci 61.
 Svećnica 26.
 Svečnjak 59.
 Svetstva 112. 8.
 Svitnice (zorenice) 22.
 Šator sv. 45.
 Šestnica 184.
 Škofi (vladiki) 151. 164.
 Škrēbelca 62.
 Škropilnica 51.
 Šolnji (cipele) 73.
 Štihar (tuničela) 73.
 Tabornica gl.
 Tabernakul 54.
 Talar (hala dopetna) 69.
 Telesnica (korperále) 83.
 Telovo 39.
 Tempel 45.
 Terplenje Jezusovo 30.
 Tjedan veliki 31.
 Tretnica 184.
 Trojenka 34.
 Trojica 39.
 Trojnik 32.
 Tromba 67.
 Umetnost v službi božji 8.
 Ura 49. vodēna 67.

Ustno izročenje 162.
 Vdarec po licu 124.
 Varuh cerkveni, dežel-
 ski 41.
 Večernica 184.
 Velika noć 35.
 Venec žitni 67.
 Věra 3. apostolska 180.
 100. nicejsko štamb.
 100. znotrajna, zvanaj-
 na 3.
 Vhod 85.
 Vino 169.
 Vladičenje 151.
 Vmivanje rok 112. nog 31.
 Vnebohod 30.
 Vpeljavanje 175.
 Voda 169. blagoslovljena
 172. kerstna 34.
 Vratarstvo 148.
 Vsi svetci 42.
 Vstanitva 35.
 Vuzem 36.
 Zakon sv. 154.
 Zakonska ločitva 158. por-
 stanj 157. zapreke 156.
 Zarotištvo 148.
 Zdrava Mária 101.
 Zidro 67.
 Zorenica 22.
 Zvon 48.
 Žagreb 64.
 Žarv 65.

Bolj potrebne poprave:

Str.	versta	od zgora	beri	mesto
6	2	„	so	ker
19	9	od spoda	ožali, kesu	ožalki, esu
23	3	„	troje	trojo
24	5	„	kervjo	kervjoj
39	9	od zgora	konec	konce
62	3	od spoda	rosila	rosla
69	8	„	častitost	čatitost
72	14	„	advenske	advens e
73	6	od zgora	mešnoj	mešnim
75	7	„	prelepega	preselega
78	5	od spoda	žalovala	žalavala
168	11	„	začne	sačne
169	7	od zgora	azbuko	asbuko

Na prodajo ima

v Ljublani knjigovezec Lavoslav Kremžer, v Celju J. Jeretin,
v Mariboru A. Ferlinc, v Ptuju J. Špricaj, v Radgoni A. Waj-
cinger, v Celovcu J. Leon, v Gradcu J. Majer.

